

Hva rapporterer små aksjeselskaper om fortsatt drift like før konkurs?

En kvalitativ studie av innholdet i fortsatt drift-noter til små norske unoterte aksjeselskaper som har gått konkurs

Jan Henrik Djupvik og Cato René Jensen

Veileder: Kjell Ove Røsok

Master i regnskap og revisjon og Master i økonomi og administrasjon

NORGES HANDELSHØYSKOLE

Dette selvstendige arbeidet er gjennomført som ledd i masterstudiet i økonomi- og administrasjon ved Norges Handelshøyskole og godkjent som sådan. Godkjenningen innebærer ikke at Høyskolen eller sensorer inntår for de metoder som er anvendt, resultater som er fremkommet eller konklusjoner som er trukket i arbeidet.

Forord

Denne masterutredningen er skrevet som en del av masterstudiene ved Norges Handelshøyskole (NHH). Studiene er henholdsvis Master i regnskap og revisjon (MRR) for Djupvik, og Master i økonomi og administrasjon (MØA) med hovedprofil innen økonomisk styring (BUS) og støtteprofil i skatteøkonomi for Jensen.

Studietiden ved NHH har vært preget av koronapandemien. Inntrykkene vi sitter igjen med etter studiene ved Handelshøyskolen er preget av utfordrende, interessante og givende fag kombinert med kunnskapsrike og dyktige forelesere. Studiene vi har tatt har gitt oss økt interesse for regnskapsfaget generelt og rapportering av økonomisk karakter spesielt. Det er dette som har dannet motivasjonen for studien og hjulpet oss med å holde interessen og pågangsmotet ved like gjennom prosessen.

Gjennom arbeidet med utredningen har vi fått bistand fra Kjell Ove Røsok, som fortjener en stor takk for å møte oss til ukurante tider tilpasset vår hverdag. Hans bidrag har vi tatt imot med åpne armer, og vi setter pris på de detaljerte og gjennomtenkte tilbakemeldingene han har gitt oss.

Norges Handelshøyskole

Bergen, mai 2023

Jan Henrik Djupvik

Cato René Jensen

Sammendrag

Denne masterutredningen har som formål å belyse innholdet i notene om fortsatt drift som avgis av små norske aksjeselskaper. Tidligere forskning viser at det er stor variasjon internasjonalt når det kommer til rapportering om fremtidsutsikter. Våre resultater viser at det også er stor variasjon i fortsatt drift-notene til norske selskaper.

Denne utredningen er basert på de to siste avlagte årsregnskapene til selskaper som har gått konkurs. Regnskapene er fra perioden 2019 – 2021, og selskaper har gått konkurs i enten 2020 eller i 2021. Analysen baserer seg på notene som selskapene har avgitt i sine offentlige årsregnskaper. På grunn av den store datamengden som er tatt med i utredningen, har vi kategorisert notene for å lage et bilde av overordnede forskjeller. I tillegg har vi gjennomgått notene i detalj for å tematisere disse og presentere ulike observasjoner som går igjen på tvers av årsregnskaper og noter.

Resultatene fra studien viser at det er stor variasjon, med hensyn til både rapporteringsinnhold og tidsriktigheten av rapporteringen. Tre fjerdedeler av utvalget har ikke gitt uttrykk for hverken implisitt eller eksplisitt usikkerhet knyttet til fortsatt drift i det siste avlagte årsregnskapet. Rapporteringsinnholdet i notene om fortsatt drift knytter seg i stor grad til generell og overordnet tematikk. Få selskaper utdyper informasjonen i fortsatt drift-notene på en slik måte at innholdet er selskapsesifikt og informativt utover det rent generelle.

Ytterligere undersøkelser viser at revisors håndtering av usikkerhet knyttet til fortsatt drift er på nivå med empiriske resultater fra internasjonale studier. Treffsikkerheten til revisor synes å være forholdsvis korrekt den første tiden etter balansedagen, sett i sammenheng med konkursåpning, mens den reduseres betraktelig over noe lengre tid.

Studiens resultater kan tyde på at hverken selskapene selv eller revisor tilstrekkelig håndterer usikkerheten knyttet til fortsatt drift. Utredningens funn indikerer et behov for å utforme mer detaljerte retningslinjer for rapportering om usikkerhet knyttet til fortsatt drift i små aksjeselskaper.

Nøkkelord – Fortsatt drift, Regnskapsrapportering, Årsregnskap, Aksjeselskap

---

Innholdsfortegnelse

FORORD	2
SAMMENDRAG.....	3
1. INNLEDNING	11
1.1 FORMÅL	12
1.2 AVGRENSNING	12
1.3 DISPOSISJON.....	12
2. TEORI	13
2.1 GENERELT OM ÅRSREGNSKAPET	13
2.2 FORTSATT DRIFT	14
2.2.1 <i>Forutsetningen om fortsatt drift</i>	14
2.2.2 <i>Sannsynlighet for avvikling</i>	15
2.2.3 <i>Tidshorisont for vurderingen</i>	19
2.2.4 <i>Opplysningskravene</i>	20
2.2.5 <i>Ulike motivasjoner og incentiver</i>	22
2.3 STYRETS PLIKTER	23
2.4 REVISOR	25
2.5 FEIL AV TYPE I OG TYPE II	28
2.6 TIDLIGERE FORSKNING	29
3. METODE	34
3.1 FORSKNINGSDESIGN	34
3.2 METODETILNÆRMING	35
3.3 UTVALG	35
3.4 DATAINNSAMLING	37
3.5 OPERASJONALISERING AV VARIABLER	38

3.5.1	<i>Registrering og klassifisering av fortsatt drift-noter</i>	39
3.5.2	<i>Uttrykk for usikkerhet knyttet til fortsatt drift</i>	41
3.5.3	<i>Tematisering av noteinnhold</i>	42
3.5.4	<i>Registrering og klassifisering av revisjonsberetninger</i>	43
3.6	RELIABILITET OG VALIDITET	43
3.7	ETISKE OVERVEIELSER OG UAVHENGIGHET	45
3.8	KILDEKRITIKK.....	46
3.9	STYRKER OG SVAKHETER VED OPPGAVEN.....	47
4.	FUNN FRA REGNSKAPSRAPPORTERINGEN	49
4.1	DESKRIPTIV SELSKAPSSTATISTIKK	49
4.2	DESKRIPTIV NOTESTATISTIKK	52
4.3	EGENRAPPORTERING OM USIKKERHET	54
4.4	REVISOR.....	55
4.5	RAPPORTERINGSTEMATIKK I FORTSATT DRIFT-NOTER	57
4.5.1	<i>Balansetematikk</i>	58
4.5.2	<i>Fremtidsutsikter</i>	60
4.5.3	<i>Nøkkeltall</i>	62
4.5.4	<i>Resultattematikk</i>	62
4.5.5	<i>Særskilte forhold</i>	63
4.6	PANDEMIEN.....	64
4.7	OPPSUMMERING OG VEIEN VIDERE.....	65
5.	DRØFTING OG ANALYSE	66
5.1	HVILKE SELSKAPER AVLEGGER INFORMASJON OM FORTSATT DRIFT?	66
5.2	HVA RAPPORTERER SELSKAPENE OM?.....	71

5.2.1	<i>Notekategorier</i>	72
5.2.2	<i>Usikkerhetsuttrykk i rapporteringen</i>	81
5.2.3	<i>Notematikk</i>	83
5.3	REVISOR.....	110
5.3.1	<i>Revisors påpekning om usikkerhet i revisjonsberetningen</i>	110
5.3.2	<i>Rapporteringsforskjeller med og uten revisor</i>	112
5.3.3	<i>Reaksjoner ved mangelfull informasjon om fortsatt drift</i>	114
5.4	OPPSUMMERING	116
6.	KONKLUSJON	118
6.1	FORSLAG TIL VIDERE FORSKNING	120
7.	LITTERATURLISTE	122
8.	VEDLEGG	131
8.1	VEDLEGG 1: VARIABLER.....	131
8.2	VEDLEGG 2: TEMAER FØR KONSOLIDERING	138
8.3	VEDLEGG 3: BRANSJER I POPULASJON OG UTVALG	159

Figurliste

Figur 2-1 Revisors beslutningsprosess for revisjonsberetningen med hensyn til fortsatt drift.	26
Figur 4-1 Revisjon av årsregnskaper, utvikling.	56
Figur 4-2 Fordeling av balansetematikk.....	58
Figur 5-1 Tid i måneder (avrundet) fra balansedag til godkjent årsregnskap i Brønnøysundregisteret for siste avlagte årsregnskap.	68
Figur 5-2 Måned for konkursåpning, første 12 måneder etter balansedagen. Fordeling etter selvrapportert uttrykk for usikkerhet.	68
Figur 5-3 Utvikling i usikkerhetsuttrykk for perioden 2017 - 2021. Basert på våre resultater kombinert med resultatene til Bjørtvedt og Surdal (2020, s. 68-74).....	82
Figur 5-4 Fordeling av tid til konkurs for selskaper som rapporterer om tro på fremtiden i fortsatt drift-noter, fordelt etter årsak til konkurs.	109
Figur 5-5 Usikkerhetsavsnitt i revisjonsberetninger, siste to regnskapsår.	111
Figur 5-6 Revisors uttalelse om usikkerhet knyttet til fortsatt drift og tid i måneder (avrundet) til konkurs fra dato for godkjent årsregnskap i Brønnøysundregistrene, fordelt etter usikkerhetsuttrykk fra revisor.....	111
Figur 5-7 Revisors uttalelse om usikkerhet knyttet til fortsatt drift og tid til konkurs, fordelt etter revisors uttrykk eller ikke for usikkerhet om fortsatt drift.	112
Figur 5-8 Uttrykk for usikkerhet om fortsatt drift i fortsatt drift-noter siste regnskapsår, fordelt etter selskaper med og uten revisor.	113
Figur 5-9 Forskjeller i formuleringer i fortsatt drift-note, kategorisert for selskaper med og uten revisor.	114

Tabelliste

Tabell 3-1 Utvalg av selskaper til studien	36
Tabell 4-1 Deskriptiv selskapsstatistikk. Panel A viser deskriptiv statistikk for selskapene basert på det siste avlagte årsregnskap. Panel B viser deskriptiv statistikk for selskapene basert på nest siste avlagte årsregnskap. Panel C viser endring i regnskapspost fra nest siste til siste årsregnskap, beregnet på selskapsnivå.	50
Tabell 4-2 Oversikt over avleggelse av fortsatt drift-noter, kategorisert etter siste regnskapsår. Fordeling etter relativt driftsår.	52
Tabell 4-3 Deskriptiv notestatistikk, innhold fordelt etter notekategori og usikkerhetsuttrykk.	53
Tabell 4-4 Utvikling av usikkerhetsuttrykk i fortsatt drift-noter mellom årene.....	55
Tabell 4-5 Revisors uttalelse om fortsatt drift, fordelt etter relativt regnskapsår.	57
Tabell 4-6 Frekvenser av tematikk og antall selskaper for hver kategori av notetematikk. Hvert selskap kan tildeles tematikk innenfor flere temaer.	58
Tabell 4-7 Fordeling av tematikk knyttet til fremtidsutsikter.	61
Tabell 4-8 Frekvenser av resultattematikk i fortsatt drift-noter.	63
Tabell 4-9 Fordeling av særskilte forhold i fortsatt drift-noter.	63
Tabell 4-10 Selskapers egenrapportering om pandemiforhold i fortsatt drift-noter.	64
Tabell 4-11 Kombinasjoner av innholdstematikk i fortsatt drift-noter.	65
Tabell 5-1 Fordeling av uttrykk for usikkerhet for selskaper konkurs innen 12 måneder fra balansedagen for siste avlagte årsregnskap.	69
Tabell 5-2 Selskaper som ikke har avgitt note om fortsatt drift siste regnskapsår, fordelt etter bransje.	69
Tabell 5-3 Deskriptiv statistikk for selskaper med og uten fortsatt drift-note siste årsregnskap.	71
Tabell 5-4 Frekvenser av notekategorier ved siste regnskapsavleggelse.	72
Tabell 5-5 Deskriptiv notestatistikk, standardformuleringer. Antall av usikkerhetsuttrykk fordelt etter kategori.	72
Tabell 5-6 Deskriptiv statistikk for knappe formuleringer i fortsatt drift-noteinformasjon. Fordelt etter uttrykk for usikkerhet.	75
Tabell 5-7 Notetematikk fordelt på notekategorier.	80
Tabell 5-8 Likviditetsgrad 1 for selskaper som rapporterer om likviditet, fordelt etter egenrapportert likviditetsstilling. Beregning basert på gjennomsnitt av de to siste avlagte	

årsregnskaper. Tilfredsstillende likviditet og likviditetsutfordringer har laveste verdi lik null. Dette følger av at enkelte selskaper har rapportert at kortsiktig gjeld er null i årsregnskapet.	84
Tabell 5-9 Deskriptiv statistikk for selskaper som har rapportert om realisasjon av driftsmidler.	87
Tabell 5-10 Fordeling av tematikk knyttet til kompensasjonsordningen.	106
Tabell 5-11 Årsak til forbehold i revisjonsberetningen, begge regnskapsår.	115
Tabell 8-1 Variabler ved initial datainnsamling.	134
Tabell 8-2 Variabler som ble ekskludert etter innledende datainnsamling på grunn av forklaringskraft og tidsbegrensninger.	137
Tabell 8-3 Variabler som ble lagt til etter initial dataanalyse.	137
Tabell 8-4 Temaer etter initial tematisering av fortsatt drift-noter, før konsolidering.	158

Begrepsavklaring

Forenklet IFRS	Forenklet anvendelse av internasjonale regnskapsstandarder i samsvar med forskrift om forenklet anvendelse av internasjonale regnskapsstandarder
GRS	God regnskapsskikk
IAS	International Accounting Standards; internasjonale regnskapsstandarder
ISA	International Standards on Auditing; internasjonale revisjonsstandarder
IFRS	International Financial Reporting Standards; internasjonale regnskapsstandarder
NRS	Norsk RegnskapsStandard

---

1. Innledning

Store deler av den norske økonomien bygger på små næringsdrivende som leverer varer og tjenester i varierende omfang. Mange av disse næringsdrivende leverer godt år etter år, mens andre ikke er like dyktige eller heldige. Mange av disse næringsdrivende opererer gjennom aksjeselskaper. Avhengig av størrelsen på selskapet inntreer ulike plikter som følger av lov og standarder. Én av pliktene ledelsen i et slikt aksjeselskap skal etterleve er å årlig avlegge et årsregnskap som viser selskapets finansielle stilling og resultat for foregående periode. Gjennom dette årsregnskapet kan det inntre en plikt til å opplyse om usikkerhet knyttet til fortsatt drift. I andre tilfeller kan ledelsen selv ønske å informere om selskapets fremtidsutsikter gjennom noteinformasjonen i årsregnskapet. Hva sier egentlig disse notene?

Litteraturen setter søkelys på de store børsnoterte allmennaksjeselskapene når det kommer til regnskapsrapportering. Vi oppfattet tidlig i arbeidet med masterutredningen at det er lite å finne i form av empiriske funn knyttet til regnskapsrapportering for små norske aksjeselskaper generelt, og langt mindre knyttet til fortsatt drift-rapportering i norske små aksjeselskaper spesielt.

Bakgrunnen for studien knytter seg til endringene i regnskapsregelverket den seneste tiden. Ved den forrige lovendringen ble notekravene til små foretak vesentlig redusert. I tillegg har en del veiledning i NRS 8 angående fortsatt drift blitt fjernet. Vi har valgt å fokusere på selskaper som har gått konkurs. Vi antar at disse selskapene vil ha mest relevant og detaljert informasjon om usikkerheten knyttet til fortsatt drift, spesielt i den kritiske perioden før konkursåpning. Vår tilnærming har dermed vært å undersøke hva selskapene rapporterer om i perioden like før konkurs, og hvordan de operasjonaliserer kravene til rapportering om fortsatt drift i praksis.

Motivasjonen bak studien er et ønske om å belyse og forstå innholdet i fortsatt drift-noter som avlegges av små norske aksjeselskaper. Vi undersøker følgende problemstilling:

Hva rapporterer norske aksjeselskaper om i sine fortsatt drift-noter like før konkurs?

1.1 Formål

Studiens formål er å kartlegge hva norske små aksjeselskaper informerer om i sine fortsatt drift-noter. Tidligere studier har gjennomført en del viktig arbeid på området, men vi har ikke lyktes i å finne studier som konkret vurderer innholdet i fortsatt drift-noter i norske aksjeselskaper. Vi håper at denne studien kan bidra til å øke bevisstheten knyttet til hva som rapporteres om fortsatt drift, samt være bidragsgivende i fremtidig arbeid med lovgivning og standardsetting. Ytterligere håper vi at studien vil danne en grobunn for videre forskning på området, samt for norske små unoterte aksjeselskaper generelt. Vår mening er at de norske små aksjeselskapene er interessante, og har blitt viet for lite rom i litteraturen.

1.2 Avgrensning

De fastsatte rammene for en masterutredning er begrensende i natur. Avhandlingen er utarbeidet i et tidsrom på omtrent fire måneder hva gjelder formulering av forskningsspørsmål, litteraturstudier, datainnsamling, kodifisering og skriving av oppgaven. Dersom det hadde vært mer tid til rådighet, ville vi inkludert selskaper som ikke har gått konkurs, men basert på nøkkeltall som i stor grad viser de samme tendensene til utvalget i denne studien. Vi ville utvidet problemstillingen til å omfatte en sammenligning av disse to gruppene av selskaper.

Det har vært utfordrende å velge mellom dataene vi har samlet inn som følge av interessen vi har for temaet. Hadde tiden strukket til, ville vi valgt å kombinere den gjennomførte kvalitative studien med kvantitative metoder for å, gjennom metodetriangulering, søkt å finne korrelasjoner og kausale sammenhenger i dataene. Til tross for de iboende begrensningene oppgaven bygger på, mener vi at det leverte resultatet representerer et solid stykke arbeid.

1.3 Disposisjon

Utredningen starter med en gjennomgang av relevant teori og tidligere forskning i kapittel 2. Dernest presenterer vi metodevalg og fremgangsmåte i kapittel 3. Gjennom kapittel 4 presenterer vi funnene vi har gjort, mens i kapittel 5 drøfter vi disse funnene. I kapittel 6 konkluderer vi på problemstillingen, og avslutningsvis presenterer vi forslag til videre forskning.

---

2. Teori

Dette kapittelet vil ta for seg den teoretiske rammen for studien. Vi vil i all hovedsak benytte oss av norsk lovgivning, forskrifter og standarder for å belyse teorien knyttet til vår problemstilling. Videre har vi, for å gi en helhetlig forståelse om forutsetningen om fortsatt drift, valgt å inkludere grunnleggende teori om årsregnskapet. I tillegg har vi valgt å se hen til internasjonal faglitteratur og artikler for å belyse emnet bedre.

2.1 Generelt om årsregnskapet

Regnskapsloven § 3-1 fastsetter at alle regnskapspliktige må utarbeide årsregnskap hvert regnskapsår. Årsregnskapet skal inneholde resultatregnskap, balanse, kontantstrømoppstilling og noteopplysninger. Små foretak kan imidlertid unnlate å utarbeide kontantstrømoppstilling, jf. regnskapsloven § 3-2. Foretak som ikke er definert som små må i tillegg utarbeide årsberetning. Plikten til å utarbeide årsberetning var gjeldende for alle regnskapspliktige foretak frem til årsregnskaper som utarbeides etter 1. januar 2018, da årsberetningsplikten for små foretak ble opphevet, jf. Endringslov til regnskapsloven mv. (forenklinger).

Hovedformålet til årsregnskapet (heretter omtales årsregnskapet og finansregnskapet synonymt) er å være en informasjonskilde for å vurdere ressursallokering. Finansregnskapet skal være en nyttig informasjonskilde for interessentene som har plassert verdier til selskapets disposisjon, og det skal inneholde beslutningsnyttig informasjon for å kunne si noe om fremtiden (Baksaas & Stenheim, 2020). Baksaas og Stenheim (2020) skiller brukerformålet inn i kontrollformålet og prognoseformålet. For eksisterende interessenter er kontrollformålet det vesentligste av nytteinformasjonen i finansregnskapet. Med dette menes at brukeren skal være i stand til å vurdere hvordan ledelsen har brukt de tilgjengelige ressursene til å oppnå bestemte utfall, typisk lønnsomhet. Nye interessenter, som ikke tidligere har plassert verdier til selskapets disposisjon, er som regel mer interessert i prognoseformålet. Prognoseformålet skal gjøre brukeren i stand til å vurdere fremtidsutsiktene til selskapet.

Det følger av regnskapsloven § 3-2a at årsregnskapet skal gi et «rettvisende bilde» av den regnskapspliktiges eiendeler, gjeld, finansielle stilling og resultat. I normaltilfeller skal utarbeidelse av årsregnskapet i samsvar med regnskapslovens bestemmelser føre til et rettvisende bilde, men i enkelte tilfeller kan det foreligge forhold som gjør at dette ikke ville gitt et rettvisende bilde. Dersom regnskapslovens bestemmelser ikke fører til et rettvisende bilde, plikter

den regnskapspliktige å bryte med de grunnleggende regnskapsprinsippene med hjemmel i regnskapsloven § 3-2a (Baksaas & Stenheim, 2020). I tillegg til pliktige noteopplysninger som fastsatt i regnskapsloven kapittel 7, må foretak «gi opplysninger som er nødvendige for å bedømme den regnskapspliktiges og konsernets stilling og resultat som ikke fremgår av årsregnskapet for øvrig», jf. regnskapsloven § 7-1 fjerde ledd.

Det er fastsatt i regnskapsloven § 4-6 at utarbeidelse av årsregnskapet skal skje i samsvar med god regnskapsskikk. Det innebærer at utarbeidelsen må skje i samsvar med standardene utarbeidet av Norsk Regnskapsstiftelse (NRS-ene) (Ot.prp. nr. 42 (1997-1998)). Standarder for god regnskapsskikk vil imidlertid ikke kunne fravike lovens bestemmelser.

2.2 Fortsatt drift

Det ble presentert over at finansregnskapet skal være en informasjonskilde for brukerne av finansregnskapet. Forutsetningen om fortsatt drift er antatt å ligge til grunn for regnskapsutarbeidelsen i normaltilfellene. Dette delkapittelet tar for seg forutsetningen om fortsatt drift. Først ser vi på forutsetningen overordnet, deretter ser vi på sannsynlighetsvurderingen og tidsperspektivet vurderingen skal sees opp imot. Videre ser vi på hvilke krav som må etterleves i forbindelse med rapportering om fortsatt drift, og avslutningsvis ser vi på mulige motivasjoner og incentiver for ledelsen knyttet til valgene forbundet med rapportering om fortsatt drift.

2.2.1 Forutsetningen om fortsatt drift

Tradisjonell regnskapsregulering legger til grunn en antakelse om fortsatt drift. Forutsetningen om fortsatt drift legger til grunn en antakelse om at selskapet vil overleve og at driften vil fortsette i overskuelig fremtid. Ved at driften fortsetter vil det være rimelig at selskapet får realisert eiendelene sine og møtt sine forpliktelser ved forfall. Det er bare under forutsetningen om fortsatt drift at periodiseringer har et meningsfullt innhold (Lien, 2012).

Utgangspunktet er at finansregnskapet skal utarbeides under forutsetning om at «driften skal fortsette i overskuelig fremtid» (NOU 1995:30, s. 26). Dersom forutsetningen om fortsatt drift ikke legges til grunn ved regnskapsutarbeidelsen, vil ikke kostnadene bli korrekt tidfestet. Dermed vil ikke regnskapet vise selskapets økonomiske stilling og resultat for perioden på en meningsfull måte. Resultatet fremkommer best ved å sammenstille kostnadene som har gått med til å skape inntekten med denne inntekten, jf. regnskapsloven § 4-1 første ledd nr. 2 og 3.

Dette er den såkalte «matchingen» av inntekter og kostnader som ble viet stor oppmerksomhet i NOU 1995:30; grunnprinsippet for den norske regnskapsmodellen.

Det er ikke bare i norsk regnskapsregulering at forutsetningen om fortsatt drift er sentral. Martin (2000, s. 140) har forklart prinsippet om forutsetningen om fortsatt drift som følger:

The going-concern assumption is fundamental in historical basis accrual accounting systems. The assumption allows for accruals and deferrals of revenues and expenses to facilitate the timing of recognition of income in present and future accounting periods. Operationally, the going-concern assumption means an entity is expected to continue in operation for the foreseeable future and will be able to realize assets and discharge liabilities in the normal course of business. For most businesses the going-concern assumption is appropriate, and uncertainty related to the assumption is at low enough levels not to warrant abnormal consideration by preparers, auditors, or users of financial statements. Only as the level of uncertainty rises well above “normal” levels is it an issue relevant to a company’s financial statements.

Forutsetningen om fortsatt drift er en sentral antakelse i både norsk og internasjonal regnskapsregulering. Når forutsetningen om fortsatt drift ikke legges til grunn ved regnskapsutarbeidelsen, vil ikke kostnadene bli korrekt tidfestet og regnskapet vil ikke vise selskapets økonomiske stilling og resultat for perioden på en meningsfull måte. For at forutsetningen om fortsatt drift skal legges til grunn for regnskapsutarbeidelsen må det foreligge en rimelig antakelse om at selskapet og virksomheten vil fortsette sin aktivitet. Spørsmålet som kan stilles, er i hvor stor utstrekning det er rimelig å legge denne antakelsen til grunn. I neste delkapittel ser vi på hvor grensen for denne vurderingen ligger.

2.2.2 Sannsynlighet for avvikling

Det er fastsatt i regnskapsloven § 4-5 at årsregnskapet skal utarbeides under forutsetning om fortsatt drift, så fremt «det ikke er sannsynlig at virksomheten vil bli avvirket». Dersom det er sannsynlig at virksomheten vil bli avvirket, skal eiendeler og gjeld vurderes til virkelig verdi ved avvikling, jf. regnskapsloven § 4-5 annet punktum og Ot.prp. nr. 42 (1997-1998).

Det er ikke rart at det i praksis kan synes å være få regnskaper som er utarbeidet uten at forutsetningen om fortsatt drift er lagt til grunn (Ot.prp. nr. 42 (1997-1998)). Det ble gjort flere vurderinger knyttet til hvor grensen for når forutsetningen kan legges til grunn eller ikke i

forarbeidene til regnskapsloven. Utredningen legger til grunn at «årsregnskapet skal utarbeides under forutsetning om fortsatt drift så lenge det ikke er *mest sannsynlig* at virksomheten vil bli avviklet» (NOU 1995:30, s. 126, *vår utheving*). En annen tolkning må forstås fra proposisjonen, hvor det heter at (Ot.prp. nr. 42 (1997-1998), s. 9, *vår utheving*):

Årsregnskapet skal utarbeides under forutsetning om fortsatt drift, så lenge det ikke er *sannsynlig* at virksomheten vil bli avviklet. Dersom det er sannsynlig at virksomheten vil bli avviklet, skal det utarbeides avviklingsregnskap.

Det er en vesentlig forskjell som må forstås mellom «mest sannsynlig» og «sannsynlig», slik det kommer frem fra henholdsvis utredningen og proposisjonen. Likevel mener Departementet at det skal være tilstrekkelig å kreve at forutsetningen om fortsatt drift uttrykkelig fastsettes i årsberetningen, da de argumenterer for at et forsiktighetsprinsipp ikke er nødvendig å ta inn i lovgivningen for å beskytte eksterne kreditorer. Dette taler for at Departementet mener at forutsetningen om fortsatt drift er mer vilkårlig enn det som kom frem av utredningen. Formuleringen «mest sannsynlig» forutsetter at et selskap som har en sannsynlighet for å overleve på mindre enn femti prosent skal utarbeide et avviklingsregnskap. Flere høringsinstanser påpeker denne problematikken. Departementet er vag og unøyaktig i sin håndtering av spørsmålene som reises (Ot.prp. nr. 42 (1997-1998) Om lov om årsregnskap m.v. (regnskapsloven), s. 104):

Dersom det er usikkerhet knyttet til grunnlaget for fortsatt drift, skal dette etter departementets forslag opplyses i årsberetningen. ... Departementet har etter en samlet vurdering kommet til at et krav om avviklingsregnskap når sannsynligheten for avvikling overstiger 50 prosent, er for strengt. Departementet har valgt å sette terskelen noe høyere ved å velge formuleringen "så lenge det ikke er sannsynlig at virksomheten vil bli avviklet".

Atter videre fastsetter departementet at det ikke, slik utredningen foreslo, skal være grunn til å avvike fra forutsetningen om fortsatt drift dersom virksomheten avvikles, men at forutsetningen skal gjelde for selskapet som en enhet. Et aksjeselskap kan drive flere ulike virksomheter, og kan ha ulike interessenter i de forskjellige virksomhetsområdene. Ved å lempe kravet om at det er virksomheten som skal vurderes, øker terskelen for å vurdere usikkerhet knyttet til fortsatt drift. Et aksjeselskap som opererer innen flere virksomheter kan ha gode muligheter til å overleve som følge av de andre virksomhetene, mens ett av virksomhetsområdene blir

---

avviklet. Unnlatelse av å presentere slik informasjon kan tenkes å være skadelidende for interessentene.

Når dette sees i sammenheng med at sannsynlighetsvurderingen skal settes «noe høyere» enn «mest sannsynlig» eller «sannsynlig», er det ikke merkelig at det eksisterer tvil og usikkerhet rundt de juridiske rammene som eksisterer for hvorvidt et finansregnskap kan avlegges under forutsetning om fortsatt drift eller ikke; mer presist kan vi si at det er uklart når plikten til å utarbeide et finansregnskap som presenterer eiendeler og gjeld til virkelig verdi ved avvikling faktisk inntreffer.

Forarbeidene legger til grunn at det må være noe mer enn sannsynlig at *selskapet* vil bli avviklet som skal være terskelen for å ikke kunne legges til grunn forutsetningen om fortsatt drift. Ved å angripe formuleringen fra den andre siden fremstår det som utvilsomt at så lenge det er sannsynlig at selskapet vil bli avviklet, skal finansregnskapet utarbeides uten at forutsetningen om fortsatt drift legges til grunn. Dette er derimot det eneste som er klart.

Internasjonale standarder er tydeligere. IAS 1 punkt 25 fastsetter følgende:

An entity shall prepare financial statements on a going concern basis unless management either intends to liquidate the entity or to cease trading, or has no realistic alternative but to do so.

Til forskjell fra norsk regulering er det klart at regelverket under IFRS er klarere med hensyn til vurderingen. For at forutsetningen om fortsatt drift ikke skal legges til grunn under IFRS, må det være på det rene at selskapet eller driften enten skal avvikles, eller at ledelsen ikke har noen realistiske alternativer til å videreføre driften. Dette vil si at forutsetningen om fortsatt drift, under IFRS-rapportering, i utgangspunktet skal legges til grunn ved større usikkerhet enn ved rapportering etter norske regnskapsregler. Ordlyden fra IFRS-regelverket viser derfor til at beslutningen om å ikke legge fortsatt drift til grunn ved regnskapsutarbeidelsen i større grad skal være basert på sikkerhet enn den norske reguleringen legger til grunn. Konsekvensene av dette er at en naturlig forståelse av ordlyden fører til at det kreves langt høyere sannsynlighet for avvikling under IFRS, sammenlignet med norske regnskapsregler (Lien, 2012).

Den norske regnskapsreguleringen har den senere tiden vært preget av lite utvikling og en forståelse for at IFRS skal være en rettesnor for fremtidig norsk regnskapsregulering ved at god regnskapsskikk skal tilpasses, eller konvergeres mot, internasjonale regnskapsregler

(Kvifte, 2006; NOU 2015;10; NOU 2016:11). Dette bidrar til å øke usikkerheten knyttet til når plikten om å ikke legge forutsetningen om fortsatt drift til grunn inntreffer. Etter en konvergering ville det vært klart at det må være så godt som sikkert at selskapet skal avvikles for at forutsetningen om fortsatt drift skal forkastes. Dette er uttrykkelig fastsatt i NRS 16 (2019, s. 10):

I samsvar med det generelle krav om å harmonisere norske regnskapsregler med anerkjente internasjonale standarder, er det neppe tjenlig at anvendelsen av forutsetningen om fortsatt drift er særegen i Norge. Det legges derfor opp til at det må kreves den samme grad av sikkerhet for at avvikling blir utfallet som etter [IAS 1], før dette legges til grunn for regnskapet.

Formuleringen i NRS 16 viser tydelig til konvergeringen. Forståelsen av formuleringen i IAS 1 er vesentlig forskjellig fra hva som ble foreslått i utredningen og departementets formulering av hvordan bestemmelsen skal forstås. Vi mener det foreligger grunnlag for å stille spørsmål om hvorvidt formuleringen i NRS 16 i prinsippet er i strid med regnskapsloven. På den annen side er det klart at loven og praksis vil utarbeide rettsregelen over tid. Det konkrete spørsmålet vi søker å besvare i denne sammenheng, er hvordan regnskapsprodusentene oppfatter disse reglene og retningslinjene, og hvordan de forholder seg til dem ved utarbeidelsen av finansregnskapet.

Tolkningen bør også sees i sammenheng med ledelsen sine ønsker om hva som skal fremkomme i finansregnskapet. Dersom et selskap allerede er i en krevende økonomisk situasjon, kan et krav om å utarbeide årsregnskapet basert på virkelige verdier ved avvikling være svært uheldig for selskapet. Eksempelvis kan selskapet bryte med lånevilkår som følge av at eiendeler og gjeld må vurderes til virkelig verdi ved avvikling, jf. regnskapsloven § 4-5 annet punktum. Virkelig verdi ved avvikling forutsetter at eiendeler ikke kan realiseres til bruksverdier og at gjeld må vurderes til omgående oppgjørsverdi. De fleste selskaper vil med rimelig sikkerhet kunne legge til grunn at bruksverdi overstiger realisasjonsverdien ved likvidasjonsalg. Normaltilfellet er derfor at nedskrivningsplikten etter regnskapsloven § 5-3 tredje ledd første punktum ikke vil komme til anvendelse ved regnskapsutarbeidelse når forutsetningen om fortsatt drift legges til grunn.

Det neste spørsmålet som blir naturlig å stille, knytter seg til tidshorisonten som skal legges til grunn ved vurderingen av hvorvidt forutsetningen om fortsatt drift kan legges til grunn ved

---

regnskapsutarbeidelsen. Ved vurderingen av fortsatt drift må det legges til grunn en objektiv vurdering av selskapets overlevelsessevner. Likevel må denne vurderingen sees i sammenheng med tidsperspektivet som vurderes.

2.2.3 Tidshorisont for vurderingen

Et viktig spørsmål å ta stilling til, angående hvorvidt beslutningen om at forutsetningen om fortsatt drift skal legges til grunn ved utarbeidelsen av årsregnskapet, er tidshorisonten som skal vurderes. Ot.prp. nr. 42 (1997-1998) taler for at det er periodiseringen til anleggsmidlene i regnskapet som er avgjørende for hvilken tidshorisont som skal legges til grunn. NRS 16 *Årsberetning* fastsetter at det «kan være relevant å trekke inn» anleggsmidlenes levetid, men gir uttrykk for at det støtter synet under IFRS om at det er tidsperioden frem til neste balanse-dag som er kravet (Norsk RegnskapsStiftelse, 2019). I motsetning til NRS 16, fastsetter ikke NRS 8 noen veiledning for hvilken tidshorisont som skal benyttes for vurderingen knyttet til fortsatt drift.

For de fleste selskaper vil det være kurant å sammenstille vurderingen om fortsatt drift med den økonomiske levetiden til anleggsmidlene, men det er også klart at sannsynligheten for at uforutsette hendelser oppstår, øker med tiden det prognostiseres for. Selskaper som har eien-deler som avskrives over en lang tidshorisont, eksempelvis et bygg som avskrives over femti år, vil risikere å alltid måtte forutsette usikkerhet knyttet til fortsatt drift utelukkende fordi man ikke vet hvordan verden vil se ut mot slutten av avskrivningsperioden (Baksaas & Stenheim, 2020).

En viktig utfordring knyttet til løsningen med å legge tiden frem til neste balansedag til grunn som vurderingshorisonten, er at vi kan oppleve strategisk regnskapsavleggelse. Usikkerhet knyttet til fortsatt drift er naturlig nok høyt korrelert med tid; jo lengre tid det er frem til slutten av vurderingsperioden, desto vanskeligere blir vurderingen. Et styre kan velge å avvente med å avlegge årsregnskapet så lenge som mulig for å redusere tiden frem til neste balansedag. På den ene siden kan styret benytte seg av denne valgadgangen for å redusere ansvarsrisikoen som følger av utilstrekkelig rapportering i en krisesituasjon. Alternativt kan styret ønske å avvente med rapporteringen for å presentere så oppdatert informasjon som mulig til brukerne av regnskapet.

2.2.4 Opplysningskravene

Hovedbestemmelsene i regnskapsloven gjelder for alle regnskapspliktige, men foretak som er definert som små, har adgang til å benytte forenklinger gitt i NRS 8 *God regnskapsskikk for små foretak* samt visse forenklingsregler fastsatt i regnskapsloven. Foretak som ikke overskrider grensene på to av følgende vilkår faller inn under kategorien små foretak, jf. regnskapsloven § 1-6:

1. salgsinntekt: 70 millioner kroner,
2. balansesum: 35 millioner kroner,
3. gjennomsnittlig antall ansatte i regnskapsåret: 50 årsverk.

For å regnes som små foretak kan imidlertid ikke selskapet være et allmennaksjeselskap eller ha aksjer, grunnfondsbevis eller obligasjoner notert på børs, autorisert markedsplass eller tilsvarende regulert marked i utlandet, jf. regnskapsloven § 1-5.

I Norge har vi tre sidestilte regnskapsspråk: GRS, IFRS og forenklet IFRS. Børsnoterte selskaper er pålagt å bruke IFRS i konsernregnskapet, mens de børsnoterte foretakene som kun avlegger selskapsregnskap må bruke IFRS i selskapsregnskapet, jf. regnskapsloven § 3-9. Videre følger det av samme paragraf at selskaper som har noterte gjeldspapirer på Oslo Børs også er pålagt å bruke IFRS. Selskaper som hverken har aksjer eller gjeldspapirer notert på Oslo Børs, har frihet til å velge mellom GRS, IFRS og forenklet IFRS.

Foretak som rapporterer etter IFRS og forenklet IFRS må følge kravene i standarden IAS 1 *Presentation of Financial Statements* når det gjelder opplysninger om fortsatt drift. For foretak som velger å rapportere etter norske regnskapsstandarder, finnes det to ulike standarder som regulerer opplysninger om fortsatt drift, med forskjellige krav. Dersom foretaket faller inn under kategorien små foretak i henhold til regnskapsloven § 1-6, kan de følge standarden NRS 8 *God regnskapsskikk for små foretak*. For øvrige foretak gjelder kravene som stilles av NRS 16 *Årsberetning*.

Avhengig av regnskapsspråket som legges til grunn for utarbeidelsen av finansregnskapet, plikter selskapet å følge ulike regelsett. IAS 1.25 stiller krav til at selskapet må gi opplysninger («disclose») dersom det foreligger vesentlig usikkerhet om hendelser eller forhold som kan skape tvil av betydning om fortsatt drift.

Etter NRS 16 stilles det krav om at det må redegjøres for usikkerheten. Plikten til å redegjøre for usikkerheten inntreer imidlertid først når det foreligger konkrete forhold som kan sette foretakets videre drift i fare. I tillegg til kravene om opplysninger om fortsatt drift, må det også opplyses særskilt i årsberetningen dersom styrets handleplikt har inntrådt etter aksjelovgivningen, i henhold til regnskapsloven § 3-3a. Videre skal det også informeres om det er vurdert å treffe tiltak for å sikre fortsatt drift, eventuelt å oppløse selskapet.

Etter NRS 8 heter det at «dersom det er usikkerhet om fortsatt drift, skal det opplyses om usikkerheten». NRS 8 viser også til faneparagrafen i regnskapsloven § 7-1 annet ledd, som fastslår at informasjon som er nødvendig for å bedømme foretakets stilling og resultat, og som ikke fremgår av årsregnskapet for øvrig, skal inkluderes i notene. Videre påpekes det at behovet for ytterlige opplysninger kan oppstå selv om ledelsens vurdering er at det ikke foreligger usikkerhet om fortsatt drift.

Vi noterer at det er forskjeller i ordvalget mellom standardene. Det er verdt å merke seg at NRS 8 og IAS 1 benytter begrepet «opplyse», mens NRS 16 krever at selskapet skal «redegjøre» for usikkerheten om fortsatt drift. Dette kan indikere at NRS 8 krever en mindre inngående og detaljert presentasjon av forholdene som skaper usikkerhet. Når kravene til årsberetning ble fjernet for små foretak, var dette en villet konsekvens for at kravene for små foretak skulle bli enklere. Denne forenklingen fører til mindre veiledning for små foretak. Imidlertid kan det se ut til at terskelen for når kravet om opplysninger trer i kraft er noe lavere i NRS 8 enn i de to andre standardene, ettersom den krever at det skal gis opplysninger selv når det «bare» foreligger usikkerhet. I motsetning til IAS 1 som krever vesentlig usikkerhet før opplysningsplikten trer inn, og NRS 16 som krever en redegjørelse om usikkerheten dersom det foreligger konkrete forhold som kan sette foretakets drift i fare.

De ulike regelsettene gir rom for ulike forståelser om når plikten til å rapportere om usikkerhet inntreer. De fleste aksjeselskapene i Norge benytter god regnskapsskikk for små foretak, og plikter å rapportere i samsvar med NRS 8. Uklarheten og valgadgangene som følger av dette regelsettet gjør at regnskapsprodusentene har større handlingsrom sammenlignet med de andre regelsettene. Tilpasningsmulighetene fører til at regnskapsprodusenten kan legge til grunn egne motivasjoner og incentiver for å styre regnskapsavleggelsen i en mer eller mindre gunstig og strategisk retning.

2.2.5 Ulike motivasjoner og incentiver

Ledelsens rapportering kan være påvirket av ulike motivasjoner og incentiver. Motivasjonsteori har blitt lagt til grunn i ulike studier for å underbygge at ledelsens rapportering kan være påvirket av ulike forhold. Motivasjon har blitt antatt å påvirke individers dømmekraft og beslutningstaking (Bonner, 2008). Det har blitt påvist at dersom det foreligger incentiver for ledelsen for å oppnå bestemte mål, vil ledelsen forsøke å oppnå dette målet uavhengig av regnskapsspråket som benyttes ved rapporteringen (Nelson, Elliott, & Tarpley, 2002). Videre har det blitt påvist at ledelsens motivasjon utgjør en vesentlig del av ledelsens rapporteringsbeslutninger (Maines, et al., 2003). Motivasjonsteorien legger til grunn at så lenge man klarer å trekke en rimelig kobling mellom handlingen og resultatet for å overbevise seg selv eller andre, vil man legge til grunn at den valgte fremgangsmåten er den mest logiske eller beste måten å løse problemstillingen på (Kang & Lin, 2011). Teorien legger ytterligere til grunn at individet vil rasjonalisere beslutningen sin opp mot en illusjon om at den fattes under objektivitet (Kunda, 1990, i Kang & Lin, 2011; Pyzycnski & Greenberg, 1987, i Kang & Lin, 2011).

Forholdet mellom usikkerhet og rapportering om usikkerhet knyttet til fortsatt drift er en sentral utfordring for alle regnskapspliktige. Når et selskap går inn i en situasjon med økonomisk ufare, kan det risikere å møte utfordringer i markedet, fra kunder og leverandører, samt økte kapitalkostnader fra långivere (Wruck, 1990, i Holder-Webb & Cohen, 2007; Whitaker, 1999). Dette burde gi ledelsen tilstrekkelige incentiver til å berolige interessentene når økonomisk ufare oppstår, men ledelsen må balansere motsetningene av å stå frem i et dårlig lys og deres etiske forpliktelser overfor interessentene (Holder-Webb & Cohen, 2007). Ledelsen plikter i prinsippet å rapportere så mye som mulig til interessentene, men de kan velge å utsette rapporteringen om negative hendelser, enten i et håp om at uføret skal løse seg på sikt, eller for å spare ansikt (Holder-Webb & Cohen, 2007). En utfordring som har blitt dokumentert, er at ledelsen kan unnlate å rapportere mer enn strengt nødvendig, som følge av at det kan sette listen for hvordan rapporteringen skal være i fremtiden; ledelsen kan derfor unnlate fullstendig rapportering fordi det kan være strategisk å unnlate tilsvarende rapporteringer i fremtiden (Graham, Harvey, & Rajgopal, 2005). Holder-Webb og Cohen (2007) finner at ledelsen i selskaper som opplever økonomisk utføre velger å rapportere mer når økonomisk utføre oppstår, og at rapporteringen er korrelert med konkursunngåelse. Dette vil si at selskaper som holder seg flytende i større grad rapporterer om usikkerhet knyttet til fortsatt drift enn selskaper som ikke klarer å overleve. Selskapene som ikke klarer å overleve på sikt vil derfor

---

rapportere gradvis mindre enn selskapene som overlever. Videre finner de at økonomiske faktorer, slik som ledelsens muligheter til å påvirke selskapets økonomiske resultater er en viktig faktor i forbindelse med rapportering om fremtidsutsikter.

Det ovenstående viser at det er klart at ledelsen blir påvirket av sine egne handlinger og muligheter til å påvirke selskapets resultater. Disse mulighetene påvirker dermed rapporteringen, særlig knyttet til fremtidsutsiktene. Litteraturen har skissert at ledelsen kan velge å benytte seg av valgdanger for å rapportere strategisk, heller enn å oppfylle sin plikt til å rapportere i tråd med regelverk og anbefalinger. Slik strategisk rapportering kan synes å være støttet av Mayew, Sethuraman og Venkatachalam (2015), som finner at mer enn 60 % av selskaper som har gått konkurs i USA, ikke inkluderte et avsnitt om fortsatt drift i årsberetningen («management opinion») ved siste regnskapsavleggelse («10-K filing») før konkurs.

Et argument i ledelsens støtte for å unngå å rapportere om negative fremtidsutsikter, er at selskapet kan møte på betydelige utfordringer, dersom ledelsen offentliggjør dette. Beslutninger om å rapportere om usikkerhet knyttet til fortsatt drift, kan med rimelighet føre til at eksterne parter, eksempelvis leverandører, vil være kritiske til å yte nødvendig kreditt til selskapet. Selskapet kan dermed tre inn i en selvpoppfyllende profeti-situasjon. Konsekvensene av dette kan være at selskapet slår seg selv konkurs ved å rapportere et rettvise bilde av den finansielle stillingen og resultatet til virksomheten, fordi det ikke klarer å skaffe nødvendig finansiering (Gøbel & Rødssæteren, 2009).

2.3 Styrets plikter

Styret utgjør et aksjeselskaps øverste ledelse og reguleres av aksjeloven. Ethvert aksjeselskap må ha et styre med ett eller flere medlemmer som velges av generalforsamlingen, jf. aksjeloven §§ 6-1 og 6-2. Aksjeloven § 6-12 fastsetter at selskapsforvaltningen hører under styret og at «Styret skal sørge for forsvarlig organisering av virksomheten.» Styret plikter å holde seg orientert om selskapets økonomiske stilling, og plikter å påse at dets virksomhet, regnskap og formuesforvaltning er gjenstand for betryggende kontroll, jf. aksjeloven § 6-12 tredje ledd.

I henhold til aksjeloven § 6-19 og regnskapsloven § 3-5 påhviler det styret og eventuell daglig leder å avlegge og signere balansen og årsberetningen. Dette tilsier at styret og daglig leder

plikter å sette seg inn i og forstå virksomheten som drives, og at disse individene står ansvarlige for vurderinger og innhold i årsregnskapet. Informasjon som er nødvendig å ta med i årsregnskapet kan illustreres som følger (Gøbel & Rødssæteren, 2009, s. 15):

Dersom selskapet kommer i en økonomisk vanskelig situasjon som medfører risiko for tap spesielt for kreditorer og investorer, kan styret og ledelsen komme i ansvar etter både regnskapsloven (informasjonsplikt), aksjeloven (handle- og oppbudspunkt) og konkursloven (insolvens).

Det er daglig leder sin plikt å sikre at regnskapet samsvarer med lov og forskrifter, samt at formuesforvaltningen er ordnet på en betryggende måte, jf. aksjeloven § 6-14 fjerde ledd. Senest hver fjerde måned plikter daglig leder å rapportere til styret om «selskapets virksomhet, stilling og resultatutvikling», jf. aksjeloven § 6-15 første ledd. Historisk har det ikke blitt gitt store konsekvenser for manglende oppfølging og etterlevelse av dette regelverket, men enkelte tilfeller eksisterer, jf. for eksempel lagmannsrettsdom LA-2007-37537, hvor daglig leder og styret ble erstatningsansvarlig overfor konkursboet.

Vi har i det foregående delkapittelet gått gjennom de viktigste elementene knyttet til temaet fortsatt drift, og rapporteringen om dette i årsregnskapet og årsberetningen. Dersom et selskap allerede er i en krevende økonomisk situasjon, kan det å gi opplysninger om at det eksisterer vesentlig usikkerhet knyttet til fortsatt drift tenkes å forverre selskapets situasjon ytterligere (Gøbel & Rødssæteren, 2009). Dette kan sette styret og ledelsen i en vanskelig situasjon. På den ene siden må de ta vare på selskapets interesser, og på den andre siden har de et ansvar overfor selskapets kreditorer for å gjøre opp gjelden sin. Selskapet kan likevel ikke unnlate å gi opplysninger som kreves i årsberetningen, selv om styret er av den oppfatning at disse opplysningene kan skade selskapet, jf. regnskapsloven § 3-3a. Drivdal (2012) har formulert dette som at «Satt på spissen kan styret måtte balanse plikten til å verne om selskapets interesser, med plikten til å verne om kreditorenes interesser». Etter aksjeloven § 17-1 kan brudd på informasjonsplikten føre til erstatningsansvar. Styret skal dermed ha gode incentiver til å rapportere sannferdig, men det er klart at egeninteresser kan gå på bekostning av eksterne parters interesser.

Etter aksjeloven § 3-1 må aksjekapitalen være på minimum kr 30 000. Videre krever aksjeloven § 3-4 at selskapet til enhver tid skal «ha en egenkapital og en likviditet som er forsvarlig

---

ut fra risikoen ved og omfanget av virksomheten i selskapet.» Ifølge forarbeidene er det imidlertid ikke bokført egenkapital som skal være utgangspunkt for vurderingen, men selskapets reelle egenkapital (Ot.prp. nr. 55 (2005-2006)).

Dersom selskapet befinner seg i en situasjon hvor det må antas at egenkapitalen er lavere enn forsvarlig ut fra risikoen ved og omfanget av virksomheten i selskapet, plikter styret å straks behandle saken, jf. aksjeloven § 3-5. Videre må styret innen rimelig tid innkalle generalforsamlingen og informere den om selskapets økonomiske situasjon. Hvis selskapet ikke har forsvarlig egenkapital i henhold til § 3-4, må styret presentere forslag til tiltak for å løse problemet på generalforsamlingen. Dersom styret ikke kan foreslå tiltak, eller hvis det ikke er mulig å gjennomføre slike tiltak, må de foreslå å oppløse selskapet, jf. aksjeloven § 3-5 annet ledd.

I likhet med brudd på informasjonsplikten, kan også brudd på handleplikten føre til erstatningsansvar etter aksjeloven § 17-1. Hensikten med regelen om handleplikt er først og fremst å beskytte selskapets kreditorer (Ot.prp. nr. 55 (2005-2006)).

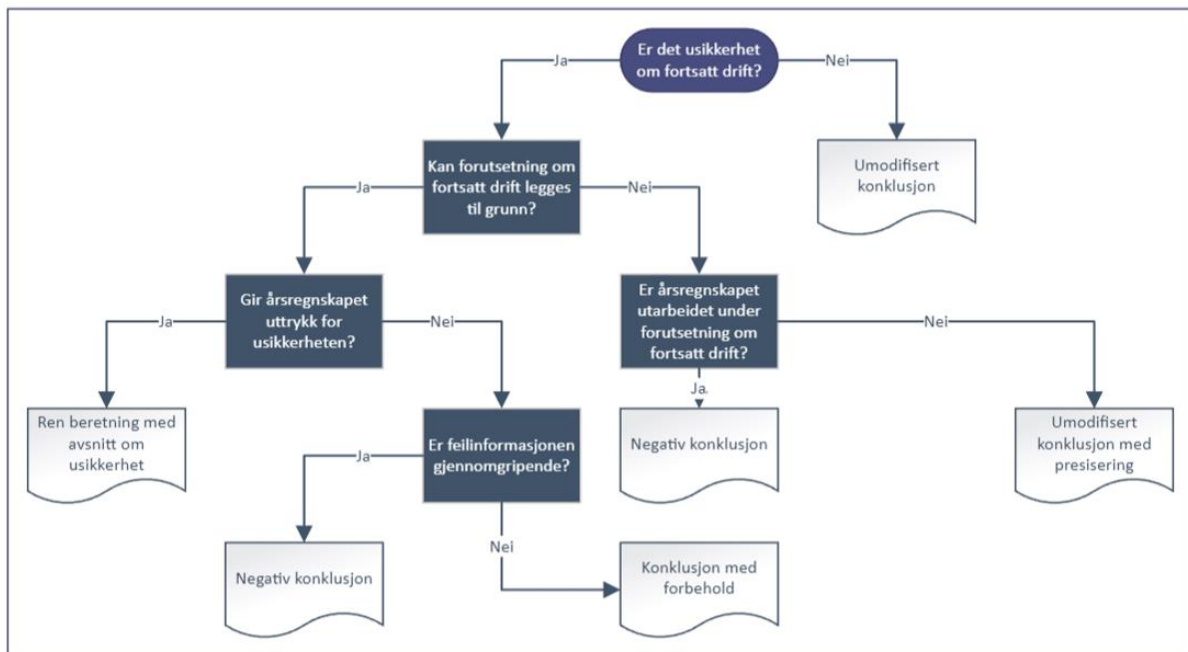
2.4 Revisor

Revisor kan påta seg ulike oppdrag for sine kunder. Det vanlige er at revisor påtar seg et oppdrag om å gjennomføre lovpålagt revisjon etter revisorloven. Slik revisjon skal gjennomføres i samsvar med de internasjonale revisjonsstandardene, ISA-ene, jf. revisorloven av 1999 § 5-2 annet ledd og revisorloven av 2020 § 9-4 tredje ledd.

I ISA 200 punkt 3 første til tredje punktum fastsetter formålet med revisjon som følger:

Formålet med revisjon er å øke de tiltenkte brukernes tillit til regnskapet. Dette oppnås ved at revisor gir uttrykk for en mening om hvorvidt regnskapet i det alt vesentlige er utarbeidet i samsvar med det gjeldende rammeverket for finansiell rapportering. I de fleste rammeverk med generelt formål gir denne meningen uttrykk for hvorvidt regnskapet i det alt vesentlige gir en dekkende fremstilling, eller gir et rettvisende bilde i samsvar med rammeverket.

Revisor skal utføre revisjonsoppdraget med profesjonell skepsis, og må være oppmerksom på muligheten for vesentlig feilinformasjon som enten skyldes misligheter eller utilsiktede feil, jf. ISA 200.

Figur 2-1 Revisors beslutningsprosess for revisjonsberetningen med hensyn til fortsatt drift.

Tidligere var samtlige aksjeselskap i Norge lovpålagt å ha revisjon. Dette ble imidlertid endret våren 2011, hvor det ble gjort unntak fra revisjonsplikten (Endringslov til revisorloven mv.). Aksjeloven § 7-6 fastsetter at aksjeselskaper som møter bestemte vilkår kan fravelge revisjon med to tredels flertall i generalforsamlingen.

ISA 570 (revidert) omhandler revisors oppgaver og plikter ved revisjon av regnskap vedrørende fortsatt drift og konsekvensene for revisjonsberetningen. I revisjonsberetningen kan revisor konkludere på ulike måter med hensyn til fortsatt drift. Vi har presentert de ulike konklusjonene i revisjonsberetningen i Figur 2-1.

Revisor kommuniserer i all hovedsak til regnskapsbrukerne gjennom revisjonsberetningen. Revisor skal «danne seg en mening om hvorvidt regnskapet i det alt vesentlige er utarbeidet i samsvar med det gjeldende rammeverket for finansiell rapportering» (ISA 700, pkt. 10). Der som revisor konkluderer med at dette er tilfellet, vil revisor ende opp med å gi en umodifisert konklusjon (ISA 700, pkt. 16).

Om regnskapet *ikke* i det alt vesentlige er utarbeidet i samsvar med det gjeldende rammeverket for finansiell rapportering, må revisor modifisere sin konklusjon i samsvar med ISA 705 (revidert).

Revisor skal avgi en konklusjon med forbehold dersom oppdaget feilinformasjon er vesentlig, men ikke gjennomgripende for regnskapet. Det skal konkluderes med forbehold dersom revisor «ikke er i stand til å innhente tilstrekkelig og hensiktsmessig revisjonsbevis for å underbygge konklusjonen, men revisor konkluderer med at den mulige virkningen på regnskapet av eventuell uavdekket feilinformasjon kan være vesentlig, men ikke gjennomgripende» (ISA 705 (revidert) , pkt. 7).

Dersom revisor, etter å ha innhentet tilstrekkelig og hensiktsmessig revisjonsbevis, er av den oppfatning at oppdaget feilinformasjon både er vesentlig og gjennomgripende for regnskapet, skal revisor konkludere negativt (ISA 705, pkt. 8). En negativ konklusjon medfører at revisjonsberetningen fastsetter at revisor er uenig med og ikke går god for innholdet i årsregnskapet.

Videre vil revisor konkludere med at revisor ikke kan uttale seg om årsregnskapet dersom revisor ikke er i stand til å innhente tilstrekkelig og hensiktsmessig revisjonsbevis for å danne en konklusjon (ISA 705, pkt. 9).

Et presiseringsavsnitt blir benyttet i revisjonsberetningen når revisor mener at det er nødvendig å gjøre brukerne oppmerksomme på ett eller flere forhold presentert eller beskrevet i regnskapet som er av grunnleggende betydning for brukernes forståelse av regnskapet (ISA 706 (revidert) pkt. 8). Presiseringsavsnittet skal være lett tilgjengelig og plasseres vanligvis rett etter avsnittet om grunnlag for revisors konklusjon.

Et avsnitt om usikkerhet knyttet til fortsatt drift har ikke betegnelsen «presisering» – men har mange likhetstrekk med et presiseringsavsnitt. Som med et presiseringsavsnitt vil revisor hen vise til hvor i regnskapet det gis relevante opplysninger. Revisor vil også, i begge tilfeller, fastslå at forholdet ikke har noen betydning for revisors konklusjon om regnskapet. Dette henger sammen med at forutsetningen om fortsatt drift ikke har noen påvirkning på den løpende regnskapsførselen og vurderingen av eiendeler og gjeld når forutsetningen om fortsatt drift er lagt til grunn for årsregnskapets utarbeidelse. Plasseringen vil også her være rett etter avsnittet om grunnlag for revisors konklusjon.

2.5 Feil av Type I og Type II

Ved utarbeidelse av årsregnskapet kan det oppstå feil knyttet til vurderingen om fortsatt drift. Feil i regnskapsrapporteringen kan oppstå som følge av vurderinger gjort av regnskapsprodusent eller revisor. Utredningen til regnskapsloven skisserer problemstillingen som følger (NOU 1995:30, s. 125):

Det må foretas en avveining mellom feil av type I og type II. Feil av type I er å forkaste fortsatt drift forutsetningen når den er riktig. Feilen innebærer vurdering til realisasjonsverdier når selskapet likevel er «going concern», og kan forårsake avvikling. Feil av type II er å akseptere fortsatt drift forutsetningen når den er feil. Feilen innebærer vurdering av eiendeler og gjeld som om virksomheten skal fortsette når det viser seg at selskapet likevel blir avvirket.

Poenget er at vurderingen av hvorvidt forutsetningen om fortsatt drift foreligger er av skjønnsmessig natur. Tilsynelatende kan det se ut til at selskapet vil overleve uten utfordringer, og det vil være 'utvilsomt' at forutsetningen skal legges til grunn. Likevel kan selskapet gå konkurs. Type I-feilen er karakterisert ved å utarbeide finansregnskapet uten å legge fortsatt drift-forutsetningen til grunn, mens selskapet likevel ikke blir avvirket. Det kan tyde på at aktører har vært engstelige for å feilaktig konkludere med en type I-feil, muligens kombinert med at selskapsledelsen ikke ønsker å offentliggjøre et regnskap som ikke forutsetter at driften skal vedvare (Pettersen, 2009). En annen problemstilling, som sannsynligvis er mer aktuell, er at et selskap som ikke innfrir vilkårene for å legge forutsetningen om fortsatt drift til grunn, men likevel gjør det, og går konkurs (type II-feil).

Revisor må også ta stilling til forutsetningen om fortsatt drift. Vurderingen av om det foreligger vesentlig usikkerhet ved fortsatt drift er en skjønnsmessig vurdering og kan være en svært vanskelig vurdering for revisor (Gøbel & Rødssæteren, 2009). Dersom revisor skulle trå feil, kan det medføre betydelige økonomiske konsekvenser for den reviderte, for revisor selv og for samfunnet (Carcello & Palmrose, 1994). Revisor kan begå to typer feil i vurderingen av om det foreligger vesentlig usikkerhet ved fortsatt drift; de samme som forarbeidene til regnskapsloven skisserte (NOU 1995:30). Feil av type I kan føre til at revisjonsklientene blir misfornøyde, med sannsynlig etterfølgende inntektstap for revisor, mens feil av type II kan lede til søksmål mot revisor, samt omdømmetap (Kjellebold, 2019).

Type II-feil kan også få uheldige virkninger for regnskapsavlegger. En studie dokumenterte at type II-feil er nokså vanlige i Sverige (Alexeyeva & Sundgren, 2022). Det kan føre til at den reviderte får problemer med å inngå langsiktige avtaler med kunder og leverandører, det kan føre til dårligere betalingsbetingelser og potensielt brudd på lånevilkår (Chen, He, Ma, & Stice, 2016). Videre kan selskapet havne i en selvopppyllende profeti-situasjon, hvor et selskap som ellers ville ha overlevd, går over ende som følge av at revisor insisterer på å ta med informasjon om vesentlig usikkerhet om fortsatt drift (Carson, et al., 2013). Utbredelsen av dette fenomenet er uklart, da det er en effekt som er negativt dokumentert i Finland (Niemi & Sundgren, 2012). Det er vist at aksjonærer kan oppleve å tape formue som følge av type II-feil, mens det ikke er påvist at revisor får store konsekvenser (Berglund, 2020).

2.6 Tidligere forskning

Rapportering om fortsatt drift har blitt viet en del oppmerksomhet i litteraturen. Vi har særlig vært oppmerksomme på at fortsatt drift-rapportering fikk rom i tidsskrifter under og etter finanskrisen i 2008, samt under koronapandemien i 2020 – 2021. Det er interessant å merke seg at et så grunnleggende prinsipp som prinsippet om fortsatt drift i all hovedsak vies oppmerksomhet når det er store makroøkonomiske forhold som slår til. Prinsippet er utarbeidet for å være informasjonsgivende for brukerne og selskapets egenrapportering om fremtidsutsikter må antas å være informasjonsgivende i enhver situasjon som preger selskapet, også utenfor samfunnsvide utfordringer.

Dette delkapittelet tar for seg studier og artikler fra litteraturen som har bidratt til å forme deler av teorien vi bygger vår studie på. Litteraturen vi har identifisert av interesse fordeler seg på dels internasjonale, dels nasjonale studier. Fordi lite av litteraturen ser spesielt på innholdet i notene eller årsberetninger, presenterer vi også litteratur som ser på regnskapsrapportering generelt. Felles for studiene er at de søker å svare på hvorfor det er forskjeller mellom selskaper som i utgangspunktet burde rapportere likt.

Martin (2000) gjennomførte en studie der han sammenlignet rapporteringen fra tyske og franske selskaper med rapporteringen til selskaper i USA. Studien er interessant fordi den skisserer forskjeller mellom geografiske områder. Studien ble gjennomført ved å finne sammenlignbare selskaper fra Tyskland eller Frankrike, og sammenligne disse med amerikanske selskaper. Han finner at det er store forskjeller i rapporteringen mellom selskapene som er hjemmehørende i Tyskland eller Frankrike og selskapene som er hjemmehørende i USA. Noen

mulige årsaker til disse forskjellene presenteres. Selskapene i Tyskland og Frankrike vil ofte ha styremedlemmer som tilhører de største kreditorene. Følgelig vil de større kreditorene ha tilgang til intern informasjon, og informasjonsbehovet til enkelte brukere blir ivaretatt gjennom deling av privat informasjon gjennom styremøter og -verv, slik at det ikke er nødvendig for selskapet å presentere denne informasjonen i årsregnskapet eller gjennom annen offentlig tilgjengelig informasjon. USA er mindre preget av å ha kreditorer som medlemmer av selskapets styre, som gjør at de ikke får denne informasjonen på andre måter enn gjennom årsregnskapet. Dermed vil amerikanske selskaper ha større behov for denne skjulte informasjonen gjennom årsregnskapet. En annen mulig forklaringsvariabel er at USA har et annet juridisk miljø, særlig når det kommer til søksmål rettet mot regnskapsprodusenter og revisorer. Dette kan føre til at amerikanske revisorer og regnskapsprodusenter har vesentlig sterkere incentiver til å redegjøre betydelig i årsregnskapene nettopp for å unngå erstatningsansvar. En svakhet ved studien som forfatteren selv påpeker er at den ikke forklarer hvorvidt det er underliggende faktorer som fører til at det ikke er behov for å opplyse om usikkerhet knyttet til fortsatt drift, eller om det foreligger grunnlag for å avgi slik informasjon, men at selskapet velger å holde denne informasjonen tilbake.

Forholdene til europeiske selskaper er undersøkt ytterligere. Vi trekker frem to studier. Berglöf og Pajuste (2005) gjennomførte en studie som undersøkte hva selskaper i Sentral- og Øst-Europa avlegger av informasjon i årsregnskapene sine og finner at det er stor variasjon på tvers av selskaper. De finner videre at det er en sterk landeffekt som forklarer resultatene. Videre påpeker de at variasjonen mellom landene kan være intensjonell. De undersøker hvorvidt selskaper med økonomiske utfordringer velger å avgi mindre informasjon og finner støtte for dette. Motstykket er naturligvis at selskaper med gode resultater ville avgitt mer informasjon i årsregnskapene; dette finner de svake bevis for. Til sist finner de også at selskaper med høy konsentrasjon av aksjonærer (få og store aksjonærer) avlegger mindre informasjon.

Erkens (2012) gjennomførte en studie som så på europeiske selskaper og fant at det er ulike forklaringsvariabler for hva selskapene rapporterte i årsregnskapene sine, både hva gjaldt pålagt og frivillig informasjon. Særlig aktuelt som forklaringsvariabler for økt grad av rapportering er størrelse, gjeld og fremtidig gjeldsopptak. Studien fant videre at i gjennomsnitt er det bare to tredjedeler av selskapene som avgir lovpålagt informasjon. I tillegg avlegger bare 40 % av selskapene frivillig, ikke-lovpålagt informasjon. Den største forklaringsvariabelen for valg av avleggelse av informasjon i årsregnskapet knytter seg til unngåelse av usikkerhet. Med

---

dette forstår vi at selskapene vil unnlate å gi informasjon under usikkerhet, og heller forholde seg til å presentere kjent informasjon.

Martin (2000) mente at det kunne foreligge underliggende forhold som førte til at selskapene ikke rapporterer, eller mener at det ikke er nødvendig å rapportere om usikkerhet knyttet til fortsatt drift eller andre fremtidsutsikter for europeiske selskaper. Berglöf og Pajuste (2005) har identifisert store variasjoner mellom selskapene i Sentral- og Øst-Europa, og i tillegg identifiserte de landeffekter. Dette taler for at resultatene til Martin (2000) kan være preget av tilfeldigheter som følge av at selskapene han valgte til sammenligning ikke nødvendigvis var sammenlignbare. Dette kan indikere at det i større grad foreligger strategisk rapportering i Europa sammenlignet med USA, særlig når vi ser dette i sammenheng med resultatene til Erkens (2012).

Et spørsmål vi kan stille oss er hvorvidt regnskapsrapporteringen er av interesse for brukerne når vi vet at det foreligger slik strategisk rapportering? Hao og Pham (2022) studerte hvorvidt redegjørelser for effekten pandemien hadde på selskaper var av betydning for brukerne. De finner en signifikant sammenheng mellom redegjørelser for pandemiforhold for selskapet og kortsiktig markedsvolatilitet. De mener dette taler for at brukerne verdsetter informasjonen de får gjennom slike redegjørelser, og at det er positivt for hele bransjen dersom flere selskaper i samme bransje publiserer tilsvarende redegjørelser. Ytterligere finner de konkrete bevis for at både amatører og profesjonelle aktører som analytikere finner informasjonen verdifull.

Til tross for at resultatene til Hao og Pham (2022) i stor grad er basert på rapportering knyttet til pandemien, er det viktig å legge merke til at dette taler for at regnskapsrapporteringen generelt får betydning for regnskapsbrukerne. Regnskapsbrukerne legger tilsynelatende til grunn den informasjonen som blir presentert og setter sin lit til denne. En studie av Grosse og Scott (2022) underbygger disse resultatene. Grosse og Scott (2022) undersøkte hvorvidt uttalelser om fortsatt drift er av interesse i interimrapportering (delårsrapporter). De identifiserer at selskaper som publiserer delårsrapporter med revisjonsberetninger som påpeker usikkerhet knyttet til fortsatt drift får signifikante prisfall i aksjekursen. I tillegg finner de at mange av selskapene som inkluderer en uttalelse om usikkerhet knyttet til fortsatt drift i interimrapporten ikke hadde dette i siste avlagte årsrapport. De identifiserer at uttalelser om fortsatt drift er av interesse, spesielt for aksjonærene.

Så langt forstår vi at det eksisterer strategisk rapportering, men at regnskapsbrukerne stoler på den informasjonen som blir avlagt. Det neste spørsmålet er dermed hva som blir rapportert om når det foreligger usikkerhet knyttet til fortsatt drift. Bradbury, Fargher, Potter og Taylor (2022) undersøkte hva noterte australske selskaper rapporterte om i sine fortsatt drift-noter. Studien er begrenset til å se på selskaper som driver med materiell, farmasi og programvare og tjenester. De har funnet at selskapene i ulik utstrekning rapporterer om resultattall, kontantstrøm, arbeidskapital, netto eiendeler og pandemien som indikatorer for usikkerhet. I tillegg har de kartlagt hva selskapene uttrykker med hensyn på planer og retting av de negative forholdene. De finner at de fleste selskapene spesielt uttaler seg om operasjonelle mål. Videre har de funnet at omtrent halvparten av selskapene som driver med materialer og farmasi har en uttalelse fra ledelsen som knytter seg til hvorvidt de har tro på fremtidsutviklingen, mens bare en tredjedel av programvareselskapene har en slik uttalelse. Denne studien er den eneste vi har identifisert som konkret har vurdert innholdet i noteinformasjon som knytter seg til selskapets fortsatte drift og fremtidsutsikter.

Variasjonen i regnskapsrapporteringen knytter seg til innholdet i notene (Bradbury, Fargher, Potter, & Taylor, 2022) og holdninger til omfanget av hva som skal rapporteres (Martin, 2000; Berglöf & Pajuste, 2005). Felles for alle studiene vi har gjennomgått så langt er at de knytter seg til noterte selskaper. Vår studie fokuserer på norske unoterte selskaper. En studie som ligger tett opp til dette er en masterutredning fra 2020.

Bjørtvedt og Surdal (2020) undersøkte regnskapsrapporteringen i konkursrammede små norske aksjeselskap og fant at selskaper med høyere risikoprofil i større grad avlegger fortsatt drift-informasjon i regnskapene sine, men at denne rapporteringen er basert på vaner heller enn etterlevelse av regelverk. Videre finner de i stor grad at innholdet i fortsatt drift-notene knytter seg til ikke-lovpålagt informasjon. Gjennom studien kartla de årsregnskaper fra 2017 og 2019 for selskaper som hadde gått konkurs. De identifiserte ulike formuleringer fra årsregnskapene, hva gjaldt selskapets egne meninger om hvorvidt det eksisterer usikkerhet knyttet til fortsatt drift. De har operasjonalisert dette som at formuleringen i årsregnskapet, dersom det er avgitt en note om fortsatt drift, gir uttrykk for at usikkerheten er eksplisitt, implisitt eller ikke-eksisterende. De konkluderer med at det er stor variasjon og at det er behov for rettleiding fra lovgiver og standardsetter.

Tidligere forskning viser i stor grad til de samme resultatene. Det er stor variasjon mellom regnskapsprodusenter spesielt, og land generelt. Innholdet i fortsatt drift-noter er lite kartlagt,

men en australsk studie (Bradbury, Fargher, Potter, & Taylor, 2022) har gjort dette basert på identifiserte temaer. Vår studie gjennomfører en kartlegging av innholdet i fortsatt drift-noter i norske unoterte årsregnskaper. Vi har ikke klart å identifisere tilsvarende studier, hverken nasjonalt eller internasjonalt, hva gjelder temaer som tas opp i fortsatt drift-notene til unoterte selskaper. Vi mener derfor at vår studie er relevant og at vi kartlegger et viktig område i norsk regnskapsregulering, særlig etter reduksjonen i notekravene fra og med årsregnskapene fra 2021 (Endringslov til verdipapirhandelloven og regnskapsloven mv., 2021).

3. Metode

Dette kapittelet tar for seg forskningsdesign og metode som er lagt til grunn for studien. Videre presenterer vi datagrunnlaget og utvelgelsesprosessen. Validitet og reliabilitet blir også vurdert. Avslutningsvis vurderer vi kilder og studiens styrker og svakheter.

3.1 Forskningsdesign

Med forskningsdesign forstår vi planen som legges til grunn for gjennomføringen av studien (Bell, Bryman, & Harley, 2019). Formålet med forskningsdesignet er å legge en plan for hvordan problemstillingen skal besvares (Gripsrud, Olsson, & Silkoset, 2016). Valget av forskningsdesign er påstått å være indikativ for undersøkernes prioriteringer av dimensjonene ved forskningsprosessen (Bell, Bryman, & Harley, 2019). Særlig handler dette om undersøkernes forståelse av verden, som uttrykker undersøkernes ontologiske og epistemologiske antakelser.

Studien er utarbeidet med dels et eksplorerende forskningsdesign, og dels et deskriptivt forskningsdesign. Deskriptive studier er best egnet til forskningsområder som er anerkjent i litteraturen og hvor vi har en viss forståelse for sammenhenger. Noteinformasjon i årsregnskaper er det gjennomført flere studier på, men lite hva gjelder forutsetningen om fortsatt drift. Studier som vedrører norske forhold synes å være en mangelvare, spesielt når det kommer til rapportering om fortsatt drift. Vi har ikke identifisert noen studier som konkret vurderer de ulike påstandene som presenteres i fortsatt drift-noteinformasjon til norske unoterte aksjeselskaper. Konsekvensene av disse forholdene er at vi ikke går inn i et nytt forskningsområde, men søker å belyse kjente eksisterende forhold gjennom studien.

Som følge av fåtallet studier knyttet til norske forhold valgte vi å benytte eksplorerende metoder ved datainnsamlingen. Vi kunne valgt å forholde oss til tidligere observerte temaer som oppgis i fortsatt drift-noter, men ønsket å gjennomføre studien med sikte på å identifisere hva som er gjeldende i nyere tid. Resonnementet vårt var at ved å benytte tidligere identifiserte temaer ved datakodingen, kunne vi gå glipp av nyttige og interessante funn. Videre har tidligere studier vi har identifisert blitt gjennomført under noe andre forhold sammenlignet med vår studie. Videre har vi ikke klart å identifisere noen studier som har kartlagt det konkrete innholdet i fortsatt drift-noter under koronapandemien. Som følge av dette er studien preget av å være induktiv.

3.2 Metodetilnærming

Generelt sett omtales metodikken som ligger til grunn for en studie som de fremgangsmåtene og teknikkene som er benyttet ved utarbeidelsen av studien (Gripsrud, Olsson, & Silkoset, 2016). Overordnet har vi lagt til grunn en kvalitativ tilnærming. Dette knytter seg til at vi vurderer tekstinnholdet i fortsatt drift-noter i årsregnskaper. Der det er naturlig har vi valgt å kvantifisere funnene våre. Studien er likevel utført ved bruk av en kvalitativ tilnærming ved datainnsamling og analyse.

Videre er studien en tverrsnittstudie som ser på de to siste avlagte årsregnskapene til norske aksjeselskaper før konkurs ble åpnet (Bell, Bryman, & Harley, 2019). Det ble tidlig valgt å se på de siste to avlagte årsregnskapene fordi vi ønsket å se om det var markante forskjeller mellom de to årsregnskapene. Vi legger dermed til grunn en tolkning om at selskapets drift er mer flytende enn seksjonert, basert på de avlagte årsregnskapene. Vi mener derfor at det er naturlig å se den siste perioden i sammenheng, heller enn å vurdere de to årene isolert. Ved bruk av tverrsnittstudier skal man vurdere data knyttet til et bestemt tidspunkt (Bell, Bryman, & Harley, 2019). Vi har lagt til grunn at det bestemte tidspunktet er konkursåpningen; dette er operasjonalisert som en hendelse heller enn den konkrete datoen for konkursåpning.

En konsekvens av å velge en kvalitativ tilnærming til studien er at resultatene sjelden kan generaliseres. Denne studien har lagt til grunn et forholdsvis stort utvalg av selskaper. Følgelig mener vi at det foreligger gode holdepunkter for at studiens resultater kan generaliseres. Likevel anerkjenner vi de iboende begrensningene og presiserer at resultatene må vurderes deretter. Vi mener at undersøkelsen er tilstrekkelig robust til at resultatene bærer en viss tyngde, og burde i det minste danne grunnlag for ytterligere undersøkelser med implikasjoner for videre standardsetting og lovregulering knyttet til rapportering fra selskaper i økonomisk uføre. Dette fremkommer som antydninger knyttet til resultatene fra studien i konklusjonen (Bell, Bryman, & Harley, 2019).

3.3 Utvalg

Studien er basert på et utvalg av norske aksjeselskaper. Med utvalg forstår vi en del av en større populasjon, som vil si det fulle antallet enheter som er aktuelle for studien (Gripsrud, Olsson, & Silkoset, 2016). For å komme tettest på problemstillingen har vi valgt å ta utgangspunkt i selskaper som har gått konkurs. Utvalget er basert på at selskaper som har gått konkurs

åpenbart må ha hatt utfordringer knyttet til fortsatt drift. Ved å basere studien på disse selskapene antar vi at utvalget vil være så representativt som mulig for fenomenene vi søker å studere. Vi har operasjonalisert dette som de siste to årene før konkursåpning. Utvalget til studien er et vurderingsutvalg, basert på det faktum at selskapet var konkurs (Gripsrud, Olsson, & Silkoset, 2016). For å komme frem til utvalget foretok vi et utdrag fra Proff Forvalt. Listen fra Proff Forvalt inkluderte selskaper som var under konkursbehandling på tidspunktet for utdraget, 2. februar 2023. Dette medfører at listen ikke var komplett med hensyn til alle selskaper som var gått konkurs i en gitt periode. Overordnet har vi også begrenset oss til aksjeselskaper fordi vi ønsket å sikre oss tilgang til årsregnskaper. Andre selskapsformer kunne også bli inkludert i utdraget, men vi anså ikke dette som hensiktsmessig på grunn av informasjonstilgangen. Utvalget og utvalgsreduksjon er vist i Tabell 3-1.

Tabellen viser at vi startet med et utvalg på 2 345 selskaper. Utdraget inkluderte en del selskaper som hadde gått konkurs for flere år siden, men som fremdeles var under konkursbehandling. Vi har ikke undersøkt nærmere hvorfor dette var tilfelle. Studien søker å kartlegge gjeldende praksis for rapportering om usikkerhet knyttet til fortsatt drift. Den første reduksjonen i utvalget er selskaper som ikke har hatt driftsinntekter, som består av salgsinntekter og andre driftsinntekter, i perioden 2012 – 2021. Variabelen for driftsinntekter i datasettet er operert slik at dersom det er avlagt et årsregnskap for det aktuelle året, har variabelen en verdi. Dersom det ikke er avlagt noe årsregnskap er verdien blank. Dermed var selskaper som var under konkursbehandling, men som har gått konkurs for flere år siden, inkludert i datasettet. Vi identifiserte disse selskapene ved å finne de blanke verdiene som indikerer at det ikke er avlagt et årsregnskap for det aktuelle året.

Utvalg av selskaper	
Initial utvelgelse	2 345
Ekskluderer selskaper uten driftsinntekter	233
Ekskluderer selskaper med mindre enn to avlagte årsregnskaper	531
Ekskluderer selskaper uten omsetning på minst 2 MNOK i noe år	411
Ekskluderer selskaper som avla siste årsregnskap i 2019 eller tidligere	250
Ekskluderer selskaper ikke definert som små etter regnskapsloven § 1-6	19
Ekskluderer selskaper som har avlagt siste årsregnskap for 2022	1
Endelig utvelgelse	900

Tabell 3-1 Utvalg av selskaper til studien

Videre ekskluderte vi selskaper som ikke har avlagt minst to årsregnskaper. Det er viktig for studien at vi får vurdert innholdet i årsregnskapene, og det var ønskelig å vurdere dette over en periode heller enn utelukkende i siste avlagte årsregnskap. Følgelig ble 531 selskaper tatt ut av utvalget som følge av at selskaper er tatt under konkursbehandling før det har avlagt ett eneste regnskap, eller før det har avgitt sitt andre årsregnskap. Ved å basere utvalget på denne fremgangsmåten bevarte vi formålet med fremgangsmåten, som er å analysere de to siste avlagte årsregnskapene for selskapene i utvalget.

Etter de tidligere reduksjonene satt vi igjen med en betydelig andel selskaper; 1 581 selskaper. Vi valgte derfor å ekskludere selskaper som ikke har hatt minst 2 millioner kroner i driftsinntekter minst ett av de siste to årene. Dette fører til at vi har et utvalg bestående av selskaper med en viss størrelse. Vi ønsket likevel ikke å sette denne beløpsgrensen til grensen for revisjon fordi vi også ønsket å se forskjeller mellom selskapene som avlegger reviderte og ureviderte årsregnskaper.

Til sist valgte vi å ekskludere selskaper som avla sitt siste årsregnskap for regnskapsåret 2019 eller tidligere. Vi ønsket at dataene skulle være så ferske som mulig. I en ideell situasjon hadde vi ønsket å benytte årsregnskaper sist avlagt i 2021 og 2022, men det var, naturligvis, ikke mulig å få til på tidspunktet for valg av utvalg. Det endelige utvalget består av 900 små aksjeselskaper som har hatt minst 2 millioner kroner i omsetning minst ett år i perioden 2012 – 2021, minst avlagt to årsregnskaper og som avla sitt siste årsregnskap tidligst for regnskapsåret 2020. For hvert av disse selskapene har vi innhentet de to siste avlagte årsregnskapene.

3.4 Datainnsamling

Studien bygger på sekundærdata. Dette vil si at dataene er innsamlet eller produsert for et annet formål enn studien (Bell, Bryman, & Harley, 2019). En anerkjent fordel ved å benytte sekundærdata er at dataene ikke blir påvirket av studien. I tillegg er det anerkjent at bruk av sekundærdata er ressursbesparende. På grunn av den begrensede tiden som er tilgjengelig, kombinert med mengden av data som er inkludert i denne studien, mener vi det var et godt valg å benytte sekundærdata. Ytterligere mener vi at bruk av sekundærdata er den korrekte fremgangsmåten for å belyse studiens problemstilling.

3.5 Operasjonalisering av variabler

Undersøkelsen søker å svare på hva små norske aksjeselskaper rapporterer om fortsatt drift kort tid før konkursåpning. Tidligere forskning ga oss indikasjoner på hva vi burde se etter, og vi benyttet dette som inspirasjon for kategorisering og tematisering av noteinnholdet. Likevel ser vi på en datamengde som ikke har blitt analysert med hensyn til tematisering tidligere. Vi var oppmerksomme på at vi måtte være åpne for at det kunne være andre temaer som ville være av interesse. Derfor ønsket vi ikke å begrense oss til fastsatte kategorier. Vi startet kodifiseringen av datamaterialet uten fastsatte kategorier.

Det var også interessant for å oss å ha muligheten til å vurdere andre sammenhenger. Følgelig valgte vi å samle inn en rekke variabler for hvert selskap, jf. Vedlegg 1: Variabler. Disse variablene samlet vi inn for 224 selskaper. Deretter gjennomførte vi en analyse av innsamlede data og en vurdering av variablene. Resultatene fra denne vurderingen viste at flere av variablene vi hadde samlet inn ikke syntes å gi noen forklaringskraft til sammenhenger og forskjeller mellom de forskjellige selskapene. Dermed besluttet vi å redusere antallet variabler til et mer håndterbart nivå, mens vi samtidig la til et par variabler. En konsekvens av dette valget var at tidsbruken for datakodingen ble betydelig redusert; vi gikk fra å bruke omtrent 12 minutter pr. selskap til ca. 7 minutter. På grunn av masteroppgavens iboende tidsbegrensninger var det nødvendig å redusere arbeidsomfanget, samtidig som vi vurderte at ekskluderte variabler ikke ville medføre forklaringskraft. Vi mener derfor at ekskluderte variabler ikke påvirker studiens funn eller resultater. Forklaringer til variablene som er benyttet i studien er gjengitt i Vedlegg 1: Variabler.

Gjennom prosessen med kodifisering av innholdet i fortsatt drift-noter har vi vært bevisst utfordringer som knytter seg til oss som undersøkere. En utfordring er at forfatterne har betydelig erfaring med regnskap og regnskapsutarbeidelse både fra et teoretisk og praktisk ståsted. Det er derfor mulig at vi som undersøkere tolker innholdet i noteinformasjonen på en annen måte enn den gjennomsnittlige eller tiltenkte regnskapsbrukeren. De etterfølgende delkapitlene trekker frem eksempler på hvordan vi har håndtert datakodifiseringen basert på innholdet i fortsatt drift-informasjonen avlagt i årsregnskaper.

3.5.1 Registrering og klassifisering av fortsatt drift-noter

Studiens problemstilling knytter seg til hva selskaper rapporterer om i fortsatt drift-noter. Overordnet har vi valgt å klassifisere den enkelte fortsatt drift-noten i en av fem kategorier: 1) Ingen note om fortsatt drift; 2) Kun vist til Covid; 3) Standardformulering; 4) Knapp formulering; og 5) Omfattende formulering. Forskjellen mellom de fem kategoriene baserer seg på meningsinnholdet i noteinformasjonen som er avgitt. Denne klassifiseringen er gjort for begge årsregnskapene for hvert selskap. Hvert selskap vil derfor bli kategorisert to ganger. Klassifiseringen kan være avvikende mellom de to årsregnskapene.

En konsekvens av at det er stor variasjon mellom regnskaper hva gjelder plasseringen av notene, er at det kan være at enkelte regnskaper som har inkludert informasjon om fortsatt drift ikke er tatt med i datagrunnlaget. Vi har forsøkt å håndtere denne risikoen ved å undersøke årsregnskapene i detalj gjennom å lese gjennom hele årsregnskapet for å identifisere informasjon i notene som knytter seg til fortsatt drift. Ytterligere har vi håndtert dette ved å gjennomføre overlappende datainnsamlinger. Med dette mener vi at begge forfatterne har kodet noen av de samme selskapene, i alt 34 regnskaper. Etter en sammenligning av disse registreringene fant vi ikke forskjeller av betydning. Vi legger til grunn at sannsynligheten for at feilregistreringer av typen hvor selskapet har sagt noe om fortsatt drift, men ikke er tatt med i dataregistreringen, er lav.

For årsregnskaper vi har identifisert fortsatt drift-noter har vi kopiert og registrert hele noten om fortsatt drift. Der uttalelse om fortsatt drift inngår sammen med annen informasjon, eksempelvis ved at den blir presentert sammen med noten for endringer i egenkapitalen, har vi bare registrert teksten som knytter seg til fortsatt drift. Vi valgte denne tilnærmingen fordi det er ønskelig å kunne søke i noteinnholdet, i tillegg til at vi kan beregne lengden på noten i form av tegn og ord. Til å begynne med registrerte vi hele noten for hånd ved å skrive inn noten manuelt som følge av at årsregnskapene ikke er utformet slik at teksten kan kopieres direkte fra dokumentet. Vi ble så oppmerksomme på at vi kunne kopiere et bilde av teksten, lime dette inn i Microsoft OneNote og kopiere tekst fra bildet via applikasjonen. Denne fremgangsmåten har, siden vi oppdaget denne muligheten, blitt benyttet. Etter registreringen av noten ble den gjennomlest for å bli klassifisert i en av de fire kategoriene for noteformulering.

Ingen note om fortsatt drift

En registrering blir klassifisert som «Ingen note om fortsatt drift» dersom selskapet tilsynelatende ikke har avgitt informasjon som knytter seg til fremtidsutsiktene eller utfordringene knyttet til dette. Vi presiserer at formuleringen tilsynelatende gjør seg gjeldende fordi innsamlingen av dataene er basert på en manuell gjennomgang av årsregnskapene. Det er en mulighet for at enkelte selskaper har blitt feilklassifisert. I tillegg har vi valgt å kategorisere årsregnskap som bare har uttrykt at årsregnskapet er avlagt under forutsetningen om fortsatt drift, som at det ikke er avlagt en note om fortsatt drift. Dette fordi selskapet ikke har gitt noen begrunnelse for denne vurderingen, og at noten derfor ikke fremstår som å være en note om fortsatt drift.

Kun vist til Covid

Grunnlaget for klassifiseringen er at notene ikke inneholder informasjon om underliggende forhold. Notene uttrykker at i hvert fall en del av årsaken til utfordringene knytter seg til pandemien, men den gir ikke informasjon om noe utover dette. Noter som fremstår som en note om fortsatt drift, men ikke inkluderer informasjon utover forhold om pandemien eller konsekvenser selskapet er påført som følge av pandemien, blir klassifisert som en note som kun viser til Covid.

Standardformulering

Standardformuleringene er enten preget av at innholdet i notene er generisk og ofte generert av et årsoppgjørssystem, eller preget av at selskapet har gitt tilsvarende identiske noter de siste to årsregnskapene hva gjelder fortsatt drift.

Vi har gjennom innsamlingen og kodingen av data identifisert ulike standardformuleringer som går igjen på tvers av år og selskaper. Standardformuleringene kjennetegnes ved at innholdet i formuleringene er lite informative, sett fra et objektivt ståsted. Videre har vi klassifisert selskaper som har avlagt tilnærmet identiske noter om fortsatt drift i de to siste avlagte årsregnskapene som standardnoter.

Knapp formulering og omfattende formulering

De resterende notene om fortsatt drift gjelder noter med noe meningsinnhold utover å være preget av å være standardiserte. Vi har klassifisert disse notene som enten å være knappe eller omfattende. I noen tilfeller har det vært utfordrende å klassifisere disse notene fordi vi kunne argumentert for at de hører hjemme i den ene kategorien, men ikke fullt ut. Dette kan tale for at vi kunne hatt behov for en mellomkategori. Vi valgte å ikke innføre dette fordi det var et så

---

lite antall noter det var tale om. I slike tvilstilfeller har vi diskutert den aktuelle noten og klassifisert den i fellesskap. Dette har bidratt med å sikre konsistens på tvers av observasjonene.

Knappe noter kjennetegnes ved at de ikke er standardiserte, men inkluderer ikke like omfattende informasjon som omfattende formuleringer. Knappe formuleringer er derfor mer generelle enn omfattende formuleringer. Eksempelvis vil en knapp formulering bare uttrykke at ledelsen har iverksatt tiltak, mens en omfattende formulering går mer i detalj på hva disse tiltakene inkluderer. Vurderingen er skjønnsmessig, og klassifiseringen er basert på et totalinntrykk av noten.

3.5.2 Uttrykk for usikkerhet knyttet til fortsatt drift

I tillegg til å klassifisere notene i de fem kategoriene vist til i forrige delkapittel, er noteformuleringene klassifisert med hensyn til hvorvidt det gis uttrykk for selskapets usikkerhet knyttet til fortsatt drift. Vi har tre kategorier for uttrykket, på tilsvarende vis som Bjørtvedt og Surdal (2020). I vår studie er det lagt til grunn at selskapene kan: 1) unnlate å gi uttrykk for at det eksisterer usikkerhet knyttet til fortsatt drift; 2) implisitt gi uttrykk for at det eksisterer usikkerhet knyttet til fortsatt drift; eller 3) eksplisitt gi uttrykk for at det eksisterer usikkerhet knyttet til fortsatt drift.

Noter som eksplisitt gir uttrykk for usikkerhet knyttet til fortsatt drift mener vi er en objektiv klassifisering hvor årsregnskapet uttrykkelig må informere om at det eksisterer usikkerhet knyttet til selskapets fremtidsutsikter. Vi har operasjonalisert dette som at selskapet utvilsomt har informert om dette.

Motstykket til selskaper som uttrykkelig viser til usikkerhet knyttet til fortsatt drift, er noter som gir en positiv bekreftelse av at det ikke foreligger usikkerhet knyttet til fortsatt drift. I tillegg til noter som uttrykkelig fastsetter at det er grunnlag for fortsatt drift, har vi også klassifisert årsregnskaper som ikke inkluderer en note om fortsatt drift, og følgelig ingen uttalelse om usikkerhet knyttet til fortsatt drift, som å ikke ha usikkerhet knyttet til fortsatt drift.

Den siste kategorien notene kan klassifiseres som er implisitt usikkerhet knyttet til fortsatt drift. En note vil klassifiseres som å gi implisitt uttrykk for usikkerhet knyttet til fortsatt drift basert på en skjønnsmessig vurdering. Det er i mange tilfeller et spørsmål om noten burde klassifiseres som å gi implisitt uttrykk for usikkerhet knyttet til fortsatt drift, eller om den burde klassifiseres som å ikke gi uttrykk for usikkerhet knyttet til fortsatt drift.

Det overstående viser at klassifiseringen av innholdet i notene, hva gjelder klassifisering av uttrykk for usikkerhet, er en skjønnsmessig vurdering. Vår mening er at de to ytterpunktene – ingen usikkerhet og eksplisitt usikkerhet knyttet til fortsatt drift – er forholdsvis objektive vurderinger. Likevel kunne andre kommet frem til vurderinger som avviker fra våre vurderinger for notene vi har klassifisert som å gi implisitt uttrykk for usikkerhet knyttet til fortsatt drift.

3.5.3 Tematisering av noteinnhold

Studiens spørsmål knytter seg til hva unoterte norske selskap rapporterer om usikkerhet knyttet til fortsatt drift. For å få et innblikk i dette har vi kodet nøkkelord og uttrykk i form av tematisering fra notene. Ved å lese igjennom notene for begge regnskapsårene har vi trukket ut temaer som gis enten implisitt eller eksplisitt gjennom noten og registrert disse. Hvert selskap som har en note om fortsatt drift har blitt tildelt null til ni temaer i tillegg til en klassifisering av påvirkningsgrad for forhold knyttet til pandemien. Vi valgte å gjennomføre denne kodingen uten å benytte forhåndsdefinerte kategorier for å danne oss et inntrykk om hva som blir rapportert, i motsetning til å vurdere hvorvidt tidligere funn fra andre studier fremdeles gjør seg gjeldende.

Den initiale kodingen av notene førte til 842 temaer, jf. Vedlegg 2: Temaer. Det var i alt 628 temaer som var unike, det vil si at det bare var én observasjon for dette temaet på tvers av hele utvalget. Vi gjennomgikk disse temaene i fellesskap for å redusere mengden av temaer, og reduserte antallet temaer til 119. I starten var arbeidet enkelt, men de iboende utfordringer som knytter seg til den kvalitative forskningsmetodikken gjorde seg klare for oss. Arbeidet besto i det vesentligste av å koble sammen identifiserte temaer. Noen temaer ble presentert flere ganger som følge av skrivefeil, mens andre representerte det samme meningsinnholdet. Disse temaene ble omdøpt for å bli presentert sammen. Mot slutten var det vanskelig å omklassifisere enkelte temaer og slå disse sammen med øvrig tematikk. Vi drøftet hvorvidt dette ville påvirke studiens resultater og kom frem til at det vesentligste av resultatene likevel ikke ville bli påvirket fordi det er viktigere å få frem totaliteten av utvalget, heller enn enkelttilfellene og tilfeller med lav frekvens. Dette har likevel vært et utfordrende og tidkrevende arbeid.

Etter at tematiseringen var gjennomgått ble de ulike temaene kategorisert på et overordnet nivå. Vi valgte å benytte en regnskapstilnærming for de fleste av temaene fordi mange av temaene knyttet seg til resultat- og balansestørrelser som fremkommer i regnskapet. Øvrige temaer klassifiserte vi i andre temaer, som vi mener er dekkende for meningsinnholdet. Noen

---

temaer er sannsynligvis kategorisert på en måte som andre vil mene ikke er helt i tråd med en alminnelig oppfatning av kategorinavnet. Dette er av mindre betydning for studien og vi har akseptert at dette vil forekomme. Etter vår oppfatning påvirker ikke dette resultatene av studien.

3.5.4 Registrering og klassifisering av revisjonsberetninger

Under prosessen med innsamling av data valgte vi innledningsvis å samle inn en rekke variabler. En av disse variablene var knyttet til revisjonsberetninger. Ved gjennomlesning av årsregnskapene registrerte vi hvilke selskaper som hadde revisor. Dette er en objektiv vurdering basert på hvorvidt årsregnskapet inkluderer en revisjonsberetning. For de regnskapene som ikke hadde en slik revisjonsberetning ble det registrert at selskapet ikke hadde revisor. For de selskapene som hadde revisor gikk vi igjennom revisjonsberetningen i hvert årsregnskap for å registrere hvilken konklusjon som hadde blitt gitt av revisor. Revisjonskonklusjonen ble registrert som den kategorien revisjonsberetningen tilhører under veiledning av de internasjonale revisjonssandardene (ISA-ene).

Revisjonsberetningene ble gjennomgått i detalj for å registrere hvorvidt beretningen uttrykte revisors mening om selskapets fremtidsutsikter. Revisor er pålagt å vise til vesentlig usikkerhet knyttet til fortsatt drift dersom dette foreligger, jf. ISA 570. Vi registrerte en egen variabel for revisors vurdering knyttet til fortsatt drift for hvert av de to årsregnskapene for hvert selskap. Dette operasjonaliserte vi som en «ja – nei»-variabel.

3.6 Reliabilitet og validitet

Dette delkapittelet vurderer studiens reliabilitet og validitet, sett opp mot forskningsspørsmålet. Det anerkjennes at det er drøftet i forskningsmiljøet hvorvidt reliabilitet og validitet er nyttige vurderingskriterier for kvalitative studier (Bell, Bryman, & Harley, 2019). I denne studien er det valgt å kvantifisere det som lar seg kvantifisere, som hovedsakelig gjelder utbredelsen av funnene.

Hvordan reliabilitet og validitet kan, eller hvorvidt det skal, overføres til kvalitative studier er diskutabelt, og vi legger til grunn at tolkningen til Kirk og Miller (1986, i Bell, Bryman, & Harley, 2019), Mason (1996, i Bell, Bryman, & Harley, 2019) og LeCompte og Goetz (1982, i Bell, Bryman, & Harley, 2019) kan legges til grunn for vår studie. Den ytre reliabiliteten

omhandler hvorvidt studien kan bli replisert, og at en slik replikasjon vil lede frem til de samme resultatene som den opprinnelige studien. Det anerkjennes at flere av variablene er basert på skjønn og at andre forskere kan komme frem til andre eller motstridende konklusjoner sammenlignet med denne studien. Studien har derfor begrenset ytre reliabilitet. Kodifiseringen av noteinnholdet mener vi likevel innehar en moderat grad av ytre reliabilitet, som følge av at majoriteten av kodifiseringen knytter seg til objektive observasjoner og tolkninger av noteinnholdet. Andre forskere kan komme frem til andre klassifiseringer av noteinnholdet. Vi mener likevel at slike motstridende tolkninger ikke vil være av et slikt omfang at resultatene blir påvirket i betydelig omfang. Videre er vår mening at vi har tilstrekkelig redegjort for de metodiske valg og vurderinger som er lagt til grunn for kodifiseringen av noteinnholdet, slik at replikasjonsstudier vil gjøre seg mulig. Dermed konkluderer vi med at studien innehar en moderat grad av ytre reliabilitet.

Indre reliabilitet gjelder hvorvidt studien er gjennomført med intern konsistens med hensyn til datainnsamling og -registrering (Bell, Bryman, & Harley, 2019). Studien har ingen utfordringer knyttet til innsamlingen av data i form av årsregnskaper for selskapene som inngår i utvalget. En vanlig utfordring for kvalitative studier er at datainnsamlingen kan bli påvirket av forskerens tilstedeværelse. Fordi årsregnskapene som er benyttet i studien er utarbeidet til andre formål enn forskning – lovpålagte krav – mener vi at det ikke eksisterer forhold som reduserer den indre reliabiliteten knyttet til datainnsamlingen. Bruk av slik sekundærdata mener vi derfor øker studiens reliabilitet, nettopp fordi vi ikke har påvirket selskapenes rapportering (Gripsrud, Olsson, & Silkoset, 2016).

Det ble tidligere nevnt at enkelte av selskapenes regnskaper ble gjennomgått av begge undersøkerne. Valget av hvilke registreringer som skulle gjennomføres av begge undersøkerne ble bestemt ved tilfeldig utvalg. Ingen av oss var kjent med hvilke selskaper som ville bli gjennomgått for konsistenskontroll. Vi mener at registreringene som ble gjort med hensyn på konsistenskontroll, ikke kan være påvirket av undersøkerens forståelse for at dette vil bli kontrollert. Følgelig mener vi at disse registreringene ble gjennomført med den samme forståelsen for registreringer som de øvrige selskapene, regnskapene, notene og revisjonsberetningene. Ved sammenligning av disse registreringene ble det ikke oppdaget motstridende tolkninger og oppfatninger av registreringene av betydning. Ytterligere har vi diskutert registreringer betont med usikkerhet, nettopp for å redusere eventuell inkonsistens mellom undersøkerne. Studien har derfor en høy grad av indre reliabilitet.

Validitet omhandler studiens resultater. Intern validitet knytter seg til forholdet mellom studiens funn og konklusjon (Bell, Bryman, & Harley, 2019). For at en studie skal ha en høy grad av intern validitet, må det foreligge en tett og logisk kobling mellom observasjonene, funnene og konklusjonen. Studien er oppbygget slik at det skal være en tett kobling mellom funnene og resultatene via drøftingen av resultatene. Vi konkluderer med at studien har en høy grad av intern validitet.

Ekstern validitet knytter seg til hvorvidt studiens resultater kan bli generalisert. En anerkjent utfordring for kvalitative studier er den lave graden av observasjoner, som typisk assosieres med kvalitativ forskning (Bell, Bryman, & Harley, 2019). Denne studien har inkludert et betydelig antall observasjoner, og vi mener at antallet observasjoner ikke kan være avgjørende for å svekke studiens eksterne validitet. Vi anerkjenner derimot at alle selskapene, herunder noteinformasjonen i årsregnskapene, kommer fra selskaper som har gått konkurs. Dette fører til at den eksterne validiteten knytter seg sterkt til konkursrammede selskaper, og vil ha en høy grad av ekstern validitet for konkursrammede selskaper. En konsekvens av dette er at det er vanskelig å ta stilling til hvorvidt funnene kan generaliseres til andre selskaper, det vil si selskaper som er i økonomisk uføre, men ikke har gått konkurs. En del av rasjonaliseringen bak utvalget var at dersom et selskap skal være i stand til å rapportere fornuftig om utfordringer knyttet til fortsatt drift, må dette være når det eksisterer vesentlig usikkerhet knyttet til fortsatt drift, som særlig må gjøre seg gjeldende de siste årene før konkursåpning inntreffer. Vi mener at studien har en moderat grad av ekstern validitet. Basert på en omfattende mengde observasjoner, kan våre funn antyde en viss grad av representativitet også utenfor det spesifikke utvalget. Våre funn indikerer at disse resultatene kan være relevante for andre selskaper som har utfordringer knyttet til fortsatt drift. Dette gjelder også som følge av at selskapene i studien, i det vesentligste, ikke var kjent med at selskapet ville åpnet konkurs når årsregnskapet ble utarbeidet og avlagt.

3.7 Etske overveielser og uavhengighet

Datainnsamlingen har basert seg på offentlig tilgjengelig informasjon. Studien inkluderer ikke data som har krevet behandling av personopplysninger utover det som fremkommer i offentlig tilgjengelig informasjon gjennom årsregnskaper til enkeltelskapene. Det er derfor ikke innhentet samtykker for behandling av personopplysninger knyttet til personvern.

Vi har valgt å presentere selskapsnavn i forbindelse med presentasjon av noteopplysninger. Andre studier har valgt både å inkludere og ekskludere denne informasjonen. Vår vurdering er at offentlig tilgjengelig informasjon må kunne henvises direkte til. Beslutningen om å vise til selskapsnavnene er begrunnet med studiens etterprøvbarehet.

Vi gjør oppmerksom på at begge forfatterne gjennom hele arbeidet med studien har jobbet med revisjon. En av forfatterne har utført lønnet arbeid i ett av de fire store revisjonsselskapene, mens den andre forfatteren har utført lønnet arbeid i et annet revisjonsselskap. Tilknytningen til arbeids- og næringslivet har ikke påvirket datainnsamlingen, funn, vurderinger og konklusjoner som er presentert i eller som har tilknytning til studien.

Hensyntatt det ovenstående mener vi at studien er presentert på en objektiv og transparent måte. De etiske overveielser er vurdert og hensyntatt gjennom arbeidet. Ingen eksterne parter har påvirket studien, og presentasjonen er gjennomført på en objektiv måte, hensyntatt de iboende begrensningene metodetilnærmingen tillater.

3.8 Kildekritikk

Oppgaven bygger på to sett med kilder. For det første bygger teorikapittelet på lovverk, standardverk og tidligere forskning. For det annet bygger datainnsamlingen på årsregnskaper. Arbeidet med den underliggende teorien er i all hovedsak basert på offentlige utredninger og vedtatt lovverk. Det foreligger derfor ikke tvil knyttet til validitet og reliabilitet rundt disse kildene. Tidligere forskning er gjennomgått med hensyn til artikkelens motiver for å utarbeide og forme resultatene. Vi har ikke funnet konkrete holdepunkter for å anta at tidligere forskning presentert gjennom oppgaven ikke skal være en objektiv og troverdig presentasjon av reelle forhold på tidspunktet for de tidligere studiene.

Datainnsamlingen baserer seg på offentlig tilgjengelige årsregnskaper. Årsregnskapene er i prinsippet utarbeidet av rapporterende enhet (aksjeselskapet). I realiteten kan det stilles spørsmål ved hvorvidt det er selskapet som rapporterer, eller om styret i selskapet simpelt hen har signert årsregnskapet etter forslag fra eksterne rådgivere (regnskapsførere og revisorer). Vår vurdering er at det avlagte årsregnskapet representerer en tro gjengivelse av eksisterende praksis, og regnskaper som tilsynelatende representerer slik praksis vil være en viktig del av datagrunnlaget. Våre subjektive observasjoner har indikert at slik praksis forekommer nokså ofte. Dette er likevel ikke mulig å bevise. Derfor vil det ikke være mulig å ekskludere deler av

---

utvalget basert på en slik skjønsmessig vurdering. Vi presiserer at hvem som har utarbeidet og som står inne for innholdet i årsregnskapene er skjult informasjon.

3.9 Styrker og svakheter ved oppgaven

Vi er kommet til det punktet hvor vi skal kritisere eget arbeid ved å trekke frem styrker og svakheter. Dette kapittelet kan sies å være preget av partiskhet. Det er klart at vi ikke ønsker å rive ifra hverandre eget arbeid. Vi har forsøkt å presentere våre syn på styrker og svakheter på en objektiv måte.

En betydelig svakhet ved oppgaven, når det kommer til muligheter til generalisering, er at datagrunnlaget utelukkende inkluderer informasjon som fremkommer fra årsregnskapene til aksjeselskaper som har gått konkurs. Oppgavens resultater og slutninger mener vi vil kunne si noe om konkursrammede selskapers rapportering om fortsatt drift. Vi må også hensynta at rapporteringen om fortsatt drift-utfordringer i de færreste tilfeller skjedde på et tidspunkt hvor ledelsen kjente til at selskapet skulle slås konkurs. Dette taler for at funnene burde ha relevans også for selskaper som ikke er konkurs.

En annen svakhet ved oppgaven må antas å være undersøkernes partiskhet. Over ble det presentert at begge forfatterne har utført lønnet arbeid for revisjonsselskaper gjennom arbeidet med studien, men også før studien ble unnfanget. Forfatternes teoretiske og praktiske erfaringer med regnskap og regnskapsutarbeidelse har med stor sannsynlighet påvirket tolkningene av informasjonen som er medtatt i regnskapene generelt og fortsatt drift-notene spesielt. Noen ville gjerne argumentert med at slik erfaring er en styrke for oppgaven, men vår mening er at det er en svakhet nettopp fordi årsregnskaper skal være utarbeidet med sikte på å informere brukerne av regnskapet. Det norske synet på regnskapsbrukere er vidtrekkende og skal hensynta at mange aktuelle regnskapsbrukere ikke har i nærheten av den samme forståelsen for regnskapsinformasjon, særlig det fullperiodiserte historisk kost-regnskapet, som forfatterne. Dette har sannsynligvis ført til at registreringen av noteinnholdet har blitt tolket på en annen måte enn den jevne regnskapsbrukeren ville gjort. Dette knytter seg særlig til at vi som profesjonelle yrkesutøvere har det lettere for å gjennomskue kronglete og 'fjonge' formuleringer. En konsekvens av dette er at studien kan konkludere basert på funn som ikke ville blitt oppdaget av regnskapsbrukeren.

Ytterligere en svakhet ved studien er tidspunktet den blir utført på. De siste årene, og særlig tidsperioden vi har samlet inn data for, har vært preget av pandemien. En konsekvens av pandemien, er at det har vært økt fokus på at selskaper skal rapportere om utfordringer knyttet til fortsatt drift. Dette har særlig vært etterspurt for foretak av allmenn interesse, men det ble også en utbredt bransjepraksis innenfor revisjon om at selskaper skulle inkludere informasjon om pandemien i årsregnskapene. En nær tilknytning til utfordringer som stammer av pandemiforhold er nettopp hvordan selskapet skal håndtere utfordringer knyttet til generell fortsatt drift og fremtidsutsikter. Dette kan bety at selskapene som er tatt med i vårt utvalg er overrepresentert i forhold til antallet som inkluderer noteinformasjon om fortsatt drift og fremtidsutsikter sammenlignet med normalsituasjonen. Vår erfaring gjennom litteratursøket var at fortsatt drift har blitt viet økt oppmerksomhet når samfunnsmessige forhold viser til generell økt usikkerhet. Toppene knyttet til artikler om fortsatt drift så ut til å ha forekommet i 2009 og 2021, henholdsvis like etter finanskrisen og koronapandemien inntraff. Når de profesjonelle (regnskapsførere og revisorer) blir presentert med at dette er viktige temaer i sentrale profesjonstidsskrifter er det naturlig å anta at den praktiske regnskapsrapporteringen vil bli påvirket av dette; terskelen for å kreve eller medta en note om usikkerhet knyttet til fortsatt drift kan bli redusert av slik påvirkning.

På den andre siden mener vi at det er to betydelige styrker som knytter seg til studien. For det første har vi gjennomført studien på et betydelig antall selskaper. De fleste studier som er gjennomført har blitt utført på et langt færre antall selskaper og årsregnskaper. På grunn av det store antallet selskaper som er tatt med i undersøkelsen, mener vi at studiens resultater er mer robuste enn det tidligere studier har presentert. I tillegg mener vi det er en styrke ved oppgaven at vi har undersøkt to sekvensielle regnskapsrapporteringer for selskapene. Vi har ikke funnet tidligere studier som har gjennomført et tilsvarende forskningsdesign, hverken nasjonalt eller internasjonalt. Fordelen med å undersøke disse to sekvensielle årene er at vi har fått et inntrykk av hvordan rapporteringen utvikler seg og hva som blir inkludert i årsregnskapene; med andre ord: hva er det unoterte aksjeselskaper rapporterer om like før konkurs?

---

4. Funn fra regnskapsrapporteringen

Dette kapitlet presenterer deskriptive funn fra de to siste årsregnskapene til 900 unoterte norske aksjeselskaper som har gått konkurs. Regnskapene er fra henholdsvis periodene 2019 – 2020 eller 2020 – 2021.

Kapitlet starter med en presentasjon av deskriptiv selskapsstatistikk for selskapene som er inkludert i utvalget, deretter deskriptiv statistikk knyttet til de avlagte notene om fortsatt drift. Dernest presenterer vi konkrete funn fra ulike kategoriseringer av noteinformasjonen. Vi har inkludert sitater fra aktuelle noter, som vi mener er illustrerende og informative. Disse notene er gjengitt slik de fremstår i årsregnskapet. Vi har inkludert noteoverskriften som illustrerer at det er stor variasjon med hensyn til plasseringen i årsregnskapet. Funnene blir drøftet nærmere i neste kapittel.

4.1 Deskriptiv selskapsstatistikk

Utvalget i studien består av 900 selskaper. For å gi et bilde av selskapenes størrelse og øvrige forhold av regnskapsmessig karakter, har vi i Tabell 4-1 utarbeidet deskriptiv selskapsstatistikk som viser ulike resultat- og balansetall. Vi starter med en kort gjennomgang av denne tabellen før vi går over på funnene.

Panel A viser regnskapstall fra siste avlagte årsregnskap. Gjennomsnittsselskapet i studien har driftsinntekter på ca. 9,7 millioner og et negativt driftsresultat på ca. 734 000; en negativ resultatgrad på omtrent 7,6 %. Medianselskapet har driftsinntekter på ca. 4,9 millioner kroner og et negativt driftsresultat på ca. 170 000. Dette viser at utvalget er nokså skjevt, med en stor del små selskaper og betydelig færre selskaper som er vesentlig større. Dette fremkommer også av maks-verdiene, hvor det største selskapet har driftsinntekter på 109 millioner kroner.

Årsresultat i siste avlagte årsregnskap er enda mer negativt enn driftsresultatet. Differansen mellom driftsresultatet og årsresultatet knytter seg til finansinntekter og -kostnader, samt skattekostnad. Ikke overraskende har mange av selskapene betydelige finans- og skattekostnader. Skattekostnaden kan være negativ, som betyr at dette er en inntekt for selskapet. Normalt ville dette utelukkende skyldes balanseføring av utsatt skattefordel. På grunn av pandemien innførte regjeringen en ordning som tillot aksjeselskaper mv. adgang til å motregne skattemessig underskudd i 2020 mot overskudd i 2018 og 2019, som ville bli utbetalt til selskapene i forbind-

Tall i hele tusen (n = 900)	Gjennomsnitt	Min.	25. persentil	Median	75. persentil	Maks
Panel A: Selskapskarakteristika (siste år)						
Sum driftsinntekter	9 712	-2 050	2 505	4 921	10 016	109 095
Driftsresultat	-734	-66 264	-723	-169	99	7 988
Årsresultat	-2 723	-1 553 313	-823	-230	58	6 106
Sum eiendeler	4 386	-357	638	1 556	4 466	115 906
Sum egenkapital	-1 350	-199 780	-1 185	-342	135	21 056
Sum gjeld	5 732	-1 804	983	2 284	5 528	220 638
Kasse/bank	418	-923	49	167	407	16 387
Sum kortsiktig gjeld	3 634	-1 804	783	1 622	4 130	96 506
Sum omløpsmidler	2 869	-244	412	1 011	2 854	56 061
Sum innskutt egenkapital	2 746	-1 129	30	100	418	1 287 106
Panel B: Selskapskarakteristika (nest siste år)						
Sum driftsinntekter	9 588	-902	2 337	4 606	10 387	178 298
Driftsresultat	-508	-102 588	-539	-53	170	11 728
Årsresultat	-633	-170 597	-589	-95	110	17 567
Sum eiendeler	6 342	-10 664	597	1 585	4 067	6 342
Sum egenkapital	1 169	-82 443	-664	-43	329	1 353 533
Sum gjeld	5 173	-1 023	841	1 816	4 825	163 898
Kasse/bank	469	-2 936	44	166	425	31 007
Sum kortsiktig gjeld	3 273	-1 024	592	1 404	3 269	113 748
Sum omløpsmidler	2 887	-3 486	349	1 002	2 683	61 861
Sum innskutt egenkapital	2 725	0	30	100	396	1 287 106
Panel C: Selskapskarakteristika (endring fra nest siste til siste år, selskapsnivå)						
Sum driftsinntekter	124	-77 520	-1 106	51	1 777	43 222
Driftsresultat	-226	-61 016	-640	-99	382	100 844
Årsresultat	-2 089	-1 570 880	-648	-107	365	101 966
Sum eiendeler	-1 957	-1 402 255	-495	-13	535	22 021
Sum egenkapital	-2 519	-1 553 313	-771	-194	74	25 296
Sum gjeld	558	-63 495	-192	171	873	151 058
Kasse/bank	-51	-28 965	-133	-1	108	14 409
Sum kortsiktig gjeld	362	-59 557	-154	162	813	20 265
Sum omløpsmidler	-18	-28 411	-330	11	468	15 805
Sum innskutt egenkapital	21	-27 563	0	0	0	13 130

Tabell 4-1 Deskriptiv selskapsstatistikk. Panel A viser deskriptiv statistikk for selskapene basert på det siste avlagte årsregnskap. Panel B viser deskriptiv statistikk for selskapene basert på nest siste avlagte årsregnskap. Panel C viser endring i regnskapspost fra nest siste til siste årsregnskap, beregnet på selskapsnivå.

---

else med skatteoppgjøret i 2021 (Skatteetaten, 2021). Slik tilbakeføring blir regnskapsført som en fordring og inntektsført i finansregnskapet, presentert som negativ skattekostnad. Konsekvensene av dette er at skattekostnaden består dels av betalbar skatt, dels av endring i utsatt skatt (kostnad) eller utsatt skattefordel (inntekt), og dels av negativ skatt som selskapet regner med å få utbetalt i 2021.

Balansestørrelsene er tilsvarende varierende for selskapene. Gjennomsnittsselskapet har eiendeler for ca. 4,3 millioner kroner, mens medianselskapet har eiendeler for ca. 1,6 millioner kroner. Dette viser den samme skjeve fordelingen som vist til for resultattallene. Det er også naturlig at vi ser en slik sammenheng ettersom utvalget består av en rekke forskjellige bransjer. Aktivatunge selskaper er ofte kjennetegnet ved en stor balanse med lav omløpshastighet, mens vi her ser at gjennomsnittsselskapet har en omløpshastighet på omtrent 2. Dette forekommer av at utvalget består av en kombinasjon av selskaper med store investeringer og selskaper med mindre investeringer, eksempelvis konsulenter mv., jf. Vedlegg 3: Bransjer i populasjon og utvalg. Det er også interessant å merke seg at majoriteten av aktivasjonen består av omløpsmidler, mens kontanter mv. utgjør en liten andel av eiendelene.

På passivasiden ser vi at egenkapitalen for de fleste selskapene er negativ. Sum egenkapital inkluderer innskutt egenkapital, og vi ser derfor at majoriteten av selskapene avlegger det siste årsregnskapet med tapt egenkapital, jf. medianselskapet. Gjelden utgjør en betydelig del av finansieringen, hvorav kortsiktig gjeld utgjør størstedelen av gjelden. En interessant observasjon er at det siste regnskapet viser at gjennomsnittsselskapet ikke har dekning for den kortsiktige gjelden gjennom omløpsmidlene, og langt mindre gjennom bankinnskudd. På generelt grunnlag kan vi dermed si at det for de fleste selskapene ikke fremstår som om finansieringssituasjonen er «sunn».

Panel B i Tabell 4-1 viser tilsvarende regnskapsstørrelser som presentert over for nest siste avlagte årsregnskap. Av større interesse er Panel C, som viser endringen i regnskapsstørrelsene fra nest siste til siste årsregnskap. Denne endringen er beregnet på selskapsnivå, og de samme statistiske størrelsene er hentet fra beregningene på selskapsnivå. Det mest interessante er at gjennomsnitts- og medianselskapet opplever en økning i omsetning mellom årene. Driftsresultatet er vesentlig svekket mellom de to årene. For en del selskaper vil dette forklares gjennom reduserte inntekter som følge av pandemien, mens vi har observert at mange selskaper er preget av høye andre driftskostnader; antakeligvis faste kostnader. Sum eiendeler reduseres

for de fleste selskapene og egenkapitalen er betydelig redusert for majoriteten. De fleste selskapene har også økt gjeld, mens kontantbeholdningen er noe redusert for de fleste selskapene. Det er dog interessant å merke seg at det absolutt vesentligste av gjeldsopptaket er kortsiktig gjeld og at noen selskaper velger å øke aksjekapitalen. Disse observasjonene viser til at en ikke ubetydelig del av selskapene i utvalget ser ut til å forsøke å gjennomføre tiltak, som dessverre ikke har holdt til målstreken. Dette er temaet for den videre fremstillingen.

4.2 Deskriptiv notestatistikk

Studien har tatt for seg 900 selskaper som har gått konkurs og avlagt minst to årsregnskaper. Tabell 4-2 viser en oversikt over fortsatt drift-noteavleggelse de siste to årene av selskapets liv. Våre data viser at ca. 72,6 % av selskaper avlegger en fortsatt drift-note minst ett år av de to siste regnskapsårene. En marginal majoritet av selskapene i utvalget har avlagt fortsatt drift-noter ved de to siste regnskapsavleggelsene. 247 selskaper (27,4 %) har ikke avlagt fortsatt drift-informasjon i noen av de to siste årsregnskapene. Selskaper som avla siste årsregnskap i 2021 kan dog være overrepresentert i forhold til avleggelse av fortsatt drift-noter, som følge av at regnskapene i 2020 var svært preget av pandemiinformasjon som ofte inkluderte informasjon om fortsatt drift. Dette kan ha smittet over i 2021-regnskapene.

Klassifiseringen over hvorvidt et selskap har avlagt en note om fortsatt drift er basert på en konkret vurdering av hvorvidt selskapet har gitt informasjon i årsregnskapet som gir uttrykk av å være informasjon som knytter seg til fortsatt drift. Tabell 4-3 viser deskriptiv statistikk over den avlagte noteinformasjonen knyttet til fortsatt drift. Oversikten viser at det er flere selskaper som har avlagt note om fortsatt drift siste år sammenlignet med nest siste år. Gjenno-

Siste avlagte årsregnskap for	2021	%	2020	%	Totalt	%
Antall selskaper	511	100,0	389	100,0	900	100,0
Fortsatt drift-note nest siste år	311	60,9	216	55,5	527	58,6
Fortsatt drift-note siste år	313	61,3	246	63,2	559	62,1
Selskaper med fortsatt drift-note begge år	249	48,7	185	47,6	434	48,2
Selskaper med fortsatt drift-note bare nest siste år	62	12,1	31	8,0	93	10,3
Selskaper med fortsatt drift-note bare siste år	64	12,5	61	15,7	125	13,9
Selskaper som har avgitt fortsatt drift-note	375	73,4	277	71,2	652	72,4

Tabell 4-2 Oversikt over avleggelse av fortsatt drift-noter, kategorisert etter siste regnskapsår. Fordeling etter relativt driftsår.

Notekarakteristika	Gjennomsnitt observasjoner	Antall	Min. 25. persentil	Median	75. persentil	Maks
Nest siste år						
Antall ord	97	527	4	45	126	753
Notekategoriseringer						
Ikke note om fortsatt drift		373				
Standardformulering		185				
Knapp formulering		163				
Omfattende formulering		141				
Kun vist til Covid		38				
Selskapets uttalelse om fortsatt drift						
Eksplisitt usikkerhet om fortsatt drift		55				
Implisitt usikkerhet om fortsatt drift		78				
Ikke usikkerhet om fortsatt drift i noten		767				
Siste år						
Antall ord	94	559	3	46	120	715
Notekategoriseringer						
Ikke note om fortsatt drift		341				
Standardformulering		126				
Knapp formulering		246				
Omfattende formulering		177				
Kun vist til Covid		10				
Selskapets uttalelse om fortsatt drift						
Eksplisitt usikkerhet om fortsatt drift		105				
Implisitt usikkerhet om fortsatt drift		118				
Ikke usikkerhet om fortsatt drift i noten		677				

Tabell 4-3 Deskriptiv notestatistikk, innhold fordelt etter notekategori og usikkerhetsuttrykk.

msnittlig lengde på fortsatt drift-notene reduseres noe fra nest siste til siste avlagte årsregnskap. Noe interessant er det at dette fremstår som å skyldes de lengste notene, ettersom endringene opp til og med 75. persentil synes å være forholdsvis konsistente med nest siste regnskapsavleggelse. Oversikten gir inntrykk av at de fleste selskaper avgir forholdsvis kort informasjon knyttet til fortsatt drift, mens noen få selskaper utpeker seg med hensyn til lengden på noteinformasjonen. Oversikten viser videre at mange selskaper velger å ikke avgi informasjon om fortsatt drift. Nest siste år har 373 selskaper (41,4 %) ikke sagt noe om fortsatt drift, mens 341 selskaper (37,9 %) ikke har uttalt seg med hensyn til fortsatt drift ved selskapets siste regnskapsavleggelse.

Mange selskaper har avgitt noteinformasjon om fortsatt drift i form av standardformuleringer. Det er flere årsaker som kan plassere et selskap i denne kategorien. De fleste fortsatt drift-noter som har havnet her, har avgitt standardformuleringer som vi har sett gå igjen mellom selskaper og år. En del fortsatt drift-noter er også registrert som standardformuleringer som følge av at noteinformasjonen i det alt vesentligste er brukt opp igjen fra fjoråret uten å endre innholdet utover års-, resultat- og egenkapitaltall.

4.3 Egenrapportering om usikkerhet

En ytterligere dimensjon av notene vi har hensyntatt er hvilke fremtidsutsikter selskapet har lagt til grunn. Dette har vi kategorisert i form av selskapets uttalelse om fortsatt drift. Noteinformasjonen kan eksplisitt gi uttrykk for at det eksisterer usikkerhet knyttet til fortsatt drift, den kan implisitt gi uttrykk for dette, eller den kan unnlate å uttale seg uttrykkelig om eventuell usikkerhet. Sistnevnte vil føre til at selskapet klassifiseres som at det ikke er usikkerhet om fortsatt drift. Selskaper som ikke har gitt opplysninger om fortsatt drift klassifiseres også i denne kategorien.

Tabell 4-4 viser utviklingen i usikkerhetsuttrykket som fremkommer av fortsatt drift-notene til årsregnskapene. Kategoriene merket med fet skrift viser til rapporteringen fra det nest siste avlagte årsregnskapet, mens linjene under viser til siste årsregnskap. Det er interessant å merke seg at to prosent av utvalget har rapportert eksplisitt usikkerhet knyttet til fortsatt drift nest siste årsregnskap, mens dette er endret til implisitt (7 observasjoner; 0,8 %) eller ingen usikkerhet (11 observasjoner; 1,2 %) knyttet til fortsatt drift ved den siste regnskapsavleggelsen.

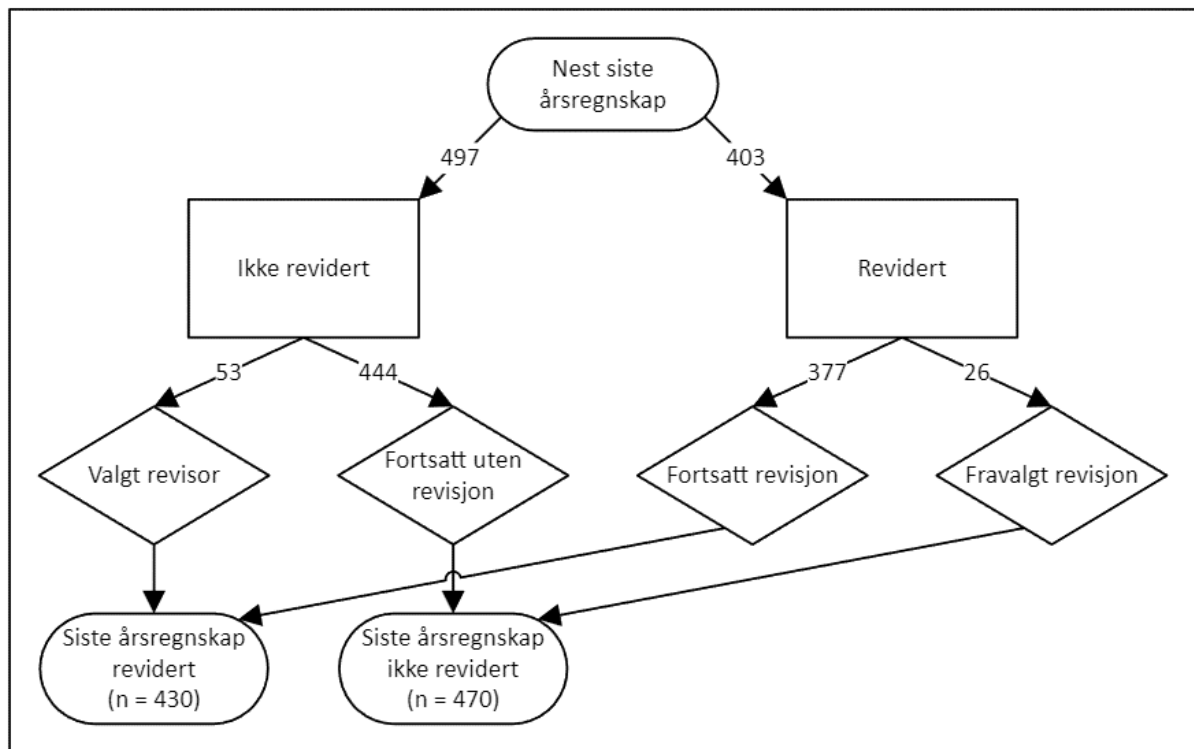
Uttalelse om usikkerhet knyttet til fortsatt drift	Frekvens	%
Eksplisitt usikkerhet knyttet til fortsatt drift nest siste år	55	6,1
Eksplisitt usikkerhet knyttet til fortsatt drift siste år	37	4,1
Implisitt usikkerhet knyttet til fortsatt drift siste år	7	0,8
Ikke usikkerhet om fortsatt drift siste år	11	1,2
Implisitt usikkerhet knyttet til fortsatt drift nest siste år	78	8,7
Eksplisitt usikkerhet knyttet til fortsatt drift siste år	9	1,0
Implisitt usikkerhet knyttet til fortsatt drift siste år	47	5,2
Ikke usikkerhet om fortsatt drift siste år	22	2,4
Ikke usikkerhet knyttet til fortsatt drift nest siste år	767	85,2
Eksplisitt usikkerhet knyttet til fortsatt drift siste år	59	6,6
Implisitt usikkerhet knyttet til fortsatt drift siste år	64	7,1
Ikke usikkerhet om fortsatt drift siste år	644	71,6
Totalt	900	100,0

Tabell 4-4 Utvikling av usikkerhetsuttrykk i fortsatt drift-noter mellom årene.

Det er også interessant å merke seg at et selskap som først har avgitt et uttrykk om usikkerhet knyttet til fortsatt drift, fremstår som mer villig til å avgi informasjon om usikkerhet påfølgende (siste) år, sammenlignet med de andre selskapene. Det er få selskaper, i alt 3,7 % av utvalget, som har avgitt en note i nest siste årsregnskap om usikkerhet knyttet til fortsatt drift, og som påfølgende år velger å ikke avlegge slik note. Til sammenligning har 13,7 % av utvalget ikke avlagt note om fortsatt drift nest i siste årsregnskap, men har utarbeidet slik noteinformasjon i det siste årsregnskapet. Det er betryggende å se at selskaper som er i økonomisk uføre, og har vesentlig usikkerhet knyttet til fortsatt drift, velger å avlegge slik informasjon når det gjelder. Likevel er det urovekkende å se at 677 selskaper (75,2 %) i utvalget ikke har gitt uttrykk for usikkerhet knyttet til fortsatt drift, hverken implisitt eller eksplisitt, i siste avlagte årsregnskap.

4.4 Revisor

Så langt har vi presentert funn knyttet til regnskapet som en helhet, basert på informasjon avgitt av selskapet. En betydelig andel av selskapene i utvalget har fått årsregnskapene sine revidert. Vi presenterer her funn knyttet til revisor i forbindelse med årsregnskapene. Figur 4-1 viser en oversikt over regnskaper som er revidert samt utviklingen mellom de to årene vi har undersøkt for hvert selskap.

Figur 4-1 Revisjon av årsregnskaper, utvikling.

I figuren presenterer vi utviklingen av bruk av revisor for selskapene i utvalget. Det fremkommer at 314 årsregnskaper ikke ble revidert nest siste år. Av disse 314 selskapene ble 280 årsregnskaper ikke revidert siste regnskapsår. 34 selskaper som ikke hadde revisor nest siste år velger revisor for siste årsregnskap. Elleve selskaper som hadde revisor, fravelger revisjon for siste årsregnskap. Observasjonene viser at ca. 44,8 % av årsregnskapene i utvalget ble revidert ved den siste regnskapsavleggelsen.

Når revisor har revidert et årsregnskap, skal det avlegges en revisjonsberetning. I henhold til ISA 570 pkt. 10 skal revisor ta stilling til hvorvidt regnskapet oppfyller de subjektive vilkårene for å tilfredsstille en rimelig forutsetning om fortsatt drift. Revisor skal dermed stille spørsmål ved om selskapet er i stand til å overleve i overskuelig fremtid. I revisjonsberetningen påpeker revisor usikkerhet knyttet til fortsatt drift dersom dette foreligger.

En oversikt over revisors påpekninger om usikkerhet knyttet til fortsatt drift er vist i Tabell 4-5. Tabellen viser at frekvensen av påpekning knyttet til usikkerhet om fortsatt drift øker fra nest siste til siste avlagte årsregnskap. Ved nest siste regnskapsavleggelse påpeker revisor usikkerhet knyttet til fortsatt drift i omtrent 35,2 % av revisjonsberetningene, mens dette øker til omtrent 48,6 % av tilfellene ved siste regnskapsavleggelse. Likevel er det interessant å legge merke til at under halvparten av de reviderte årsregnskapene, når vi ser til det siste avlagte års-

Usikkerhet om fortsatt drift	Nest siste år	%	Siste år	%
Revisor har påpekt usikkerhet knyttet til fortsatt drift	142	15,8	209	23,2
Revisor har ikke påpekt usikkerhet knyttet til fortsatt drift	261	29,0	221	24,6
Selskapet har ikke revisor	497	55,2	470	52,2
Totalt	900	100,0	900	100,0

Tabell 4-5 Revisors uttalelse om fortsatt drift, fordelt etter relativt regnskapsår.

regnskapet, har en revisjonsberetning som påpeker usikkerhet knyttet til fortsatt drift. For de resterende ca. 50 % av selskapene i utvalget er det ingen revisor, og følgelig ingen slik påpeking.

4.5 Rapporteringstematikk i fortsatt drift-noter

Gjennom datakodningen har vi trukket ut temaer fra notene til selskapene som omtaler forhold som synes presisert fra selskapets side. Disse temaene har vi kategorisert. De overordnede kategoriene er presentert sammen med frekvenser av tilfeller av temaene samt antall selskaper som har presentert slik informasjon i Tabell 4-6. Tabellen viser at en betydelig andel av selskapene viser til størrelser og tematikk som gjelder balansen og balansestørrelser, og at en stor del viser til temaer som gjelder resultatstørrelser. Videre uttrykker ca. 40 % av selskapene forhold knyttet til fremtidsutsikter, mens overraskende få selskaper (4,6 %) viser til nøkkeltall. En betydelig andel (31,2 %) har ikke avlagt fortsatt drift-note. Årsaken til at antall selskaper overstiger antall selskaper i studien er at ett selskap kan rapportere om tematikk som inngår i flere kategorier.

Tabellen forteller oss at selskapene som avgir informasjon knyttet til fortsatt drift stort sett presenterer minst ett forhold som knytter seg til en av de nevnte kategoriene. Det er en interessant observasjon at til tross for at den norske regnskapsmodellen er resultatorientert, velger flere å forholde seg til balansestørrelser heller enn resultatstørrelser. Det vesentligste av dette knytter seg til selskaper som anerkjenner tapt egenkapital, som er kategorisert som en balansestørrelse.

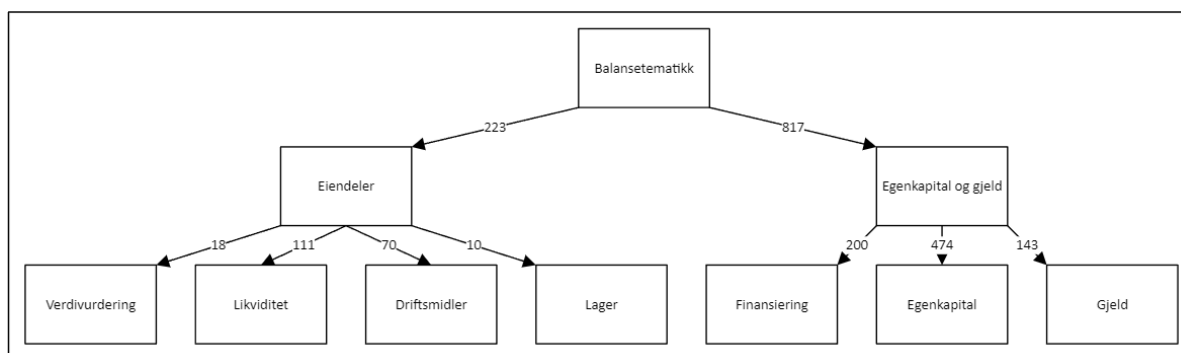
I den videre fremstillingen trekker vi frem hovedkategoriene av notetematikk og presenterer hovedlinjer knyttet til dette. Gjennom drøftingen vil vi gå i dypere detalj og trekke frem nyanser mellom noteinnhold som inneholder den samme tematikken.

Notetematikk	Frekvens	%	Antall selskaper	%
Balanse	1 040	34,7	499	55,4
Resultat	748	25,0	385	42,8
Nøkkeltall	41	1,4	41	4,6
Fremtidsutsikter	469	15,7	360	40,0
Særskilte forhold	86	2,9	80	8,9
Covid	364	12,1	263	29,2
Intet	248	8,3	281	31,2
Totalt	2 996	100,0		

Tabell 4-6 Frekvenser av tematikk og antall selskaper for hver kategori av notetematikk. Hvert selskap kan tildeles tematikk innenfor flere temaer.

4.5.1 Balansetematikk

Blant alle observasjonene som ble gjort, ble balanseposter og -størrelser referert til 1 040 ganger (34,7 % av observasjonene), og var det klart hyppigst nevnte temaet. Dette gjelder også når vi ser på antall av selskaper som rapporterer, hvorav 499 selskaper (55,4 % av utvalget) nevner balansetematikk i fortsatt drift-noten. Blant disse observasjonene var det flest forhold som omhandlet passiva som ble omtalt, og utgjorde 78,6 % av observasjonene.

Figur 4-2 Fordeling av balansetematikk.

Aktiva

Figur 4-2 viser at likviditetsmessige forhold nevnes i omtrent halvparten av tilfellene som omtaler aktivaposter. Blant de 111 observasjonene som omtaler likviditet i fortsatt drift-noten, rapporterer 74 selskaper (omtrent 66,7 %) om utfordringer med likviditeten, mens den resterende tredjedelen av selskapene beskriver likviditeten som enten tilfredsstillende (23 observasjoner; 20,7 %) eller god (14 observasjoner; 12,6 %).

Videre viser 70 selskaper til driftsmidler og tematikk knyttet til disse. 18 selskaper (25,7 %) mener at selskapet har skjulte reserver. Dette mener de fleste knytter seg til fast eiendom, mens

---

en del også viser til skjulte reserver i leasede eiendeler. Ni selskaper (12,9 %) viser til at det er gjennomført investeringer som selskapet skal høste godt av i tiden som kommer. Den største observasjonen knytter seg til realisasjon av driftsmidler, som 24 selskaper (34,3 %) viser til. Noen av disse selskapene viser til at de allerede har realisert driftsmidler, mens majoriteten har realisert driftsmidler på nytt år. I sistnevnte tilfelle fremkommer ikke eventuelle gevinster eller tap i det avlagte regnskapet. 15 selskaper (21,4 %) påpeker nedskrivninger, og mener at dette er skyld i tapt egenkapital. Videre påpeker 4 selskaper (5,7 %) at selskapet har lagt ut for betydelige utviklingskostnader. Noter som omtaler utviklingskostnader, gir uttrykk for at dette er ikke-balanseførte investeringer.

Resten av utvalget som viser til balansetematikk, påpeker verdivurdering, lagerstørrelser og fordringer. To selskaper (4,8 %) refererer til virkelig verdi som verdsettelsesmetode for eiendeler og gjeld, mens 12 selskaper (28,6 %) påpeker uttrykkelig at det foreligger risiko for at eiendeler er overvurdert i en situasjon hvor selskapet må avvikles. Fire selskaper (9,5 %) uttaler uttrykkelig at eiendelene ikke er overvurdert.

Videre viser to selskaper (4,8 %) til at tapt egenkapital skyldes ukuransavsetninger. Fire selskaper (9,5 %) mener at vesentlige likvider er bundet opp i varelageret, som har ført til at selskapet ikke kunne møte sine forpliktelser i tide til forfall. Fire selskaper (9,5 %) mener de har frigjort kapital ved å effektivisere lagerstyringen. Enkelte formuleringer, når det gjelder frigjøring av kapital, kan tolkes dithen at ledelsen har prioritert å frigjøre kapital fra lagerbeholdningen heller enn å ha tilstrekkelig med varer tilgjengelig for kunder. Syv selskaper (16,7 %) påpeker tapte fordringer og fire selskaper (9,5 %) viser til kunders betalingsutfordringer. Tre selskaper (7,1 %) uttaler uttrykkelig at det foreligger fordringer på nærstående.

Passiva

Passivasiden av balansen blir vist til 817 ganger, jf. Figur 4-2. Den klart største andelen knytter seg til egenkapital (474 observasjoner, 58,0 %). Den nest største kategorien er finansiering (200 observasjoner, 24,5 %). Finansiering er skilt ut i en egen kategori, fordi innholdet i klassifiseringen gjør at den ikke passer inn som hverken egenkapital eller gjeld. De resterende observasjonene knytter seg til gjeld, som utgjør 143 observasjoner (17,5 %).

Finansiering av selskapet er viktig når man tar stilling til fortsatt drift. Lån fra aksjonær skiller seg ut ved å forekomme mest frekvent med 80 observasjoner (40,0 %). En rekke selskaper uttrykker at de har tilgang til kapital ved nødvendighet (59 observasjoner, 29,5 %), mens vi

har observert 61 tilfeller (30,5 %) hvor fortsatt drift-noten gir uttrykk for at selskapet har behov for kapitaltilførsel, som regel nokså raskt.

Mange selskaper omtaler egenkapitalsituasjonen. Av selskapene som rapporterer om egenkapital, anerkjenner 325 (68,6 %) at egenkapitalen er tapt. Med dette menes at summen av opp-tjent og innskutt egenkapital er negativ. Vi har observert 75 tilfeller (15,8 %) av rapportering om at styrets handleplikt har inntruffet som følge av egenkapitalsituasjonen, og 11 tilfeller (2,3 %) av at styret rapporterer om at mer enn halve aksjekapitalen er tapt. Videre har vi observert syv selskaper som rapporterer om delvis tapt egenkapital (0,8 %) og uforsvarlig egenkapital (0,6 %). Ni selskaper (1,9 %) har rapportert at egenkapitalsituasjonen er tilfredsstillende, mens fire selskaper (0,8 %) mener at egenkapital gjenvinnes gradvis gjennom ordinær drift. Til sist har 43 selskaper (9,1 %) gitt uttrykk for at det enten er gjennomført en kapitalutvidelse i regnskapsåret, at det er gjennomført en kapitalutvidelse på nytt år, eller at det skal gjennomføres en kapitalutvidelse på nytt år.

Sammenlignet med rapporteringen om egenkapital og finansieringssituasjonen, rapporterer vesentlig færre selskaper om gjeldssituasjonen. 29 selskaper (20,3 %) rapporterer at selskapet er i forhandlinger med kreditorer. 22 selskaper (15,4 %) viser til at det er eller skal bli gjennomført en gjeldskonvertering, mens like mange rapporterer at det ikke eksisterer risiko for tap for kreditorer. Syv selskaper (4,9 %) påpeker at selskapet har fått ettergitt gjeld. Ytterligere viser 11 selskaper (7,7 %) til at deler av gjelden er forfalt, mens ti selskaper (7,0 %) informerer om det er etablert nedbetalingsplaner for gjelden. Like mange (7,0 %) informerer om at de har prioriterte kreditorer. Fire selskaper (2,8 %) fastslår at de driver på kreditors regning, mens tre selskaper (2,1 %) uttrykkelig fastslår at det ikke drives på kreditors regning. Tre selskaper (2,1 %) fastslår at det ikke eksisterer eksterne kreditorer, mens like mange informerer om at selskapet har brudd med lånevilkår.

4.5.2 Fremtidsutsikter

Hele 40,0 % av selskapene i utvalget viser til fremtidsplaner gjennom fortsatt drift-informasjonen som presenteres i årsregnskapet. Tabell 4-7 viser fordelingen av tematikken etter underkategori. Omtrent halvparten omtaler generelle fremtidsutsikter, hvorav 97 selskaper (20,7 %) uttrykker at ledelsen har tro på fremtiden. 28 selskaper (6,0 %) forventer overskudd neste år, mens 19 selskaper (4,1 %) informerer om at perioderegnskapet for påfølgende år viser et overskudd. Flere viser til god etterspørsel (3,6 %), mens 11 selskaper (2,3 %) mener fremtiden

Tematikk knyttet til fremtidsutsikter	Frekvens	%
Fremtidsutsikter	210	44,8
Tro på fremtiden	97	20,7
Forventer overskudd på nytt år	28	6,0
Utfordrende markedssituasjon	25	5,3
Overskudd på nytt år	19	4,1
God etterspørsel	17	3,6
Negative fremtidsutsikter	11	2,3
Oppbudsvurdering	7	1,5
Tap på nytt år	6	1,3
Fortsatt drift	127	27,1
Ikke vesentlig usikkerhet om fortsatt drift	16	3,4
Usikkerhet knyttet til fortsatt drift	40	8,5
Jobber med å finne løsninger som sikrer videre drift	28	6,0
Ikke noe som indikerer at driften ikke kan fortsette	11	2,3
Forsvarlig å drive videre	7	1,5
Vesentlig usikkerhet knyttet til fortsatt drift	23	4,9
Uforsvarlig drift	2	0,4
Tiltak	102	21,7
Iverksatt tiltak	73	15,6
Vurderer tiltak	25	5,3
Gjennomførte tiltak tilstrekkelige	3	0,6
Gjennomførte tiltak ikke tilstrekkelige	1	0,2
Avvikling	30	6,4
Avvikling	28	6,0
Styrt avvikling	2	0,4
Totalt	469	100,0

Tabell 4-7 Fordeling av tematikk knyttet til fremtidsutsikter.

ikke ser lys ut. Syv selskaper (1,5 %) vurderer oppbud, mens seks selskaper (1,3 %) informerer om at foreløpig resultat på nytt år viser til et underskudd.

Mange selskaper gir uttrykk for at usikkerhet knyttet til fortsatt drift. 91 selskaper (19,4 %) informerer om at det er usikkerhet (40 selskaper; 8,5 %) eller vesentlig usikkerhet (23 selskaper; 4,9 %) knyttet til fortsatt drift, mens 28 selskaper (6,0 %) søker løsninger for å sikre videre drift. To selskaper (0,4 %) fastsetter uttrykkelig at driften er uforsvarlig. 16 selskaper (3,4 %) mener at det ikke eksisterer vesentlig usikkerhet knyttet til fortsatt drift, mens syv selskaper (1,5 %) mener at fortsatt drift er forsvarlig.

Flere selskaper har informert om tiltak. 73 selskaper (15,6 %) informerer om at det er iverksatt tiltak, mens 25 selskaper (5,3 %) vurderer tiltak. Av selskapene som har iverksatt tiltak mener

tre selskaper (0,6 %) at iverksatte tiltak er tilstrekkelige, mens ett selskap uttrykker at de gjennomførte tiltakene ikke er tilstrekkelige. Til sist informerer 30 selskaper (6,0 %) om avvikling, hvorav to selskaper (0,4 %) skal gjennomføre en styrt avvikling.

4.5.3 Nøkkeltall

Et lite antall fortsatt drift-noter har tatt i bruk nøkkeltall. Ved denne klassifiseringen har vi vært raus med hensyn til hva som klassifiserer for å omtale et nøkkeltall. 23 observasjoner er gjort av soliditet, enten denne er god (13 observasjoner; 31,7 %) eller svak (10 observasjoner; 24,4 %). Fem selskaper (12,2 %) uttrykker at de har opplevd reduserte marginer. 13 selskaper (31,7 %) har kommentert gjeldens størrelse. Det kan drøftes hvorvidt kommentarer knyttet til gjeldens størrelse kan kvalifiseres som å omtale nøkkeltall. Mange av disse observasjonene benytter deskriptive ord for å omtale størrelsen på gjelden, heller enn å presentere nøkkeltall som gjeldsgrad. Vår vurdering er at disse uttalelsene er vesentlig annerledes sammenlignet med tematikken klassifisert som å omtale passiva, og at det ikke er andre kategorier temaet hører bedre til.

4.5.4 Resultattematikk

Mange selskaper velger å presentere informasjon knyttet til resultatstørrelser når de omtaler fortsatt drift. Den mest frekvente observasjonen knytter seg til inntekter generelt. Omtrent en tredjedel av disse observasjonene omtaler omsetningsreduksjon på ulike måter, mange fastslår at de besitter ordreserver (22,0 %) og mange sier at de arbeider med å øke salget (15,9 %).

Omtrent to tredjedeler av selskapene som omtaler kostnader, fastslår at de enten har gjennomført eller har iverksatt planer for å redusere kostnader over hele linjen, men et stort fokus ligger på reduksjon av faste kostnader. Som følge av at mange selskaper har gitt uttrykk for kostnadsreduksjoner ved å redusere lønnskostnader på ulike måter, har vi kategorisert denne for seg selv. Det fremstår som at det er omtrent like viktig å redusere lønnskostnader som andre kostnader. Omtalelse av lønnskostnader gjelder hovedsakelig permitteringer og reduksjon av ansatte i form av oppsigelser eller at ansatte har sagt opp selv.

Et lite antall selskaper omtaler resultatet, hvorav omtrent to femtedeler av disse selskapene anerkjenner underskudd. Resterende selskaper i denne kategorien omtaler seg stort sett positive om resultatet i form av at årsregnskapet viser en resultatforbedring eller at det er oppnådd et overskudd.

Resultattematikk i fortsatt drift-noter	Frekvens	%
Inntekter	245	32,8
Lønnskostnader	135	18,0
Kostnader	133	17,8
Drift	121	16,2
Resultat	91	12,2
Kunder	23	3,1
Totalt	748	100,0

Tabell 4-8 Frekvenser av resultattematikk i fortsatt drift-noter.

4.5.5 Særskilte forhold

I tillegg til overnevnt tematikk har vi observert andre temaer som vi har kategorisert som særskilte forhold. Dette er forhold som fremkommer gjennom notene som omtaler fortsatt drift som ikke hører hjemme under de andre kategoriene. Tabell 4-9 viser fordelingen.

Omtrent en tredjedel av selskapene som nevner særskilte forhold påpeker tvister i ulike former. Noen har fordringer som er omtvistet, mens andre har tvister med leverandører og det offentlige. Konsernforhold blir omtalt av noen selskaper, og det gjelder normalt konsernomfattende restruktureringer. Endringer i aksjonærforhold blir trukket frem i noe omfang, og utfordringer med leverandørkjeden blir omtalt i noen grad. De fleste som påpeker leverandørkjede, er berørt av pandemien eller har hatt valutapåvirkning som gjør at leverandørkjeden ikke har vært like aktuell og lønnsom som den tidligere har vært. Øvrig tematikk knytter seg til restruktureringer (23 observasjoner; 26,7 %) eller vekst (3 observasjoner; 3,5 %).

Særskilte forhold i fortsatt drift-noter	Frekvens	%
Tvist	30	34,9
Øvrige	26	30,2
Aksjonærer	15	17,4
Konsern	7	8,1
Leverandørkjede	8	9,3
Totalt	86	100,0

Tabell 4-9 Fordeling av særskilte forhold i fortsatt drift-noter.

4.6 Pandemien

Regnskapsrapporteringen for periodene vi har gjennomgått har i stor grad vært preget av koronapandemien og usikkerhet knyttet til varigheten av pandemien. Gjennom datakodingen har vi brukt en egen variabel til å registrere i hvilken grad selskaper gir uttrykk for deres påvirkning av pandemien. Mange selskaper har ikke gitt uttrykk for å være påvirket av pandemien, og har ikke fått noen verdi tilordnet for denne variabelen.

Tabell 4-10 viser fordelingen av påvirkningsgrad av pandemien samt rapportering om kompensasjonsordningen. Omtrent en tredjedel av selskapene har omtalt pandemien og deres påvirkningsgrad. 60 selskaper (16,5 %) har uttrykkelig fastslått at selskapet ikke har vært påvirket av pandemien. Resten av selskapene som har rapportert om påvirkningsgrad har vært påvirket, hvorav 73 selskaper (20,1 %) har gitt uttrykk for at de var påvirket, men ikke i hvilken utstrekning. De andre selskapene (187 selskaper; 51,4 %) har vært vesentlig påvirket.

I tillegg til hvorvidt selskapene har vært påvirket av pandemien har vi registrert 44 tilfeller av selskaper som omtaler kompensasjonsordningen. De fleste omtaler at de har fått kompensasjonsstøtte, mens åtte selskaper uttrykker at de har søkt kompensasjonsordningen om støtte på nytt år, og at de vil fortsette å søke kompensasjonsstøtte gjennom det påfølgende året. Seks selskaper informerer om at de ikke har tilfredsstilt kravene for å bli tildelt kompensasjonsstøtte.

Pandemiinformasjon i fortsatt drift-noter	Frekvens	%
Covid	320	87,9
Vesentlig påvirket	128	35,2
Påvirket i ukjent omfang	73	20,1
Ikke påvirket	60	16,5
Restriksjoner	33	9,1
Nedstengning	26	7,1
Kompensasjon	44	12,1
Kompensasjonsstøtte	30	8,2
Søker kompensasjonsordningen	8	2,2
Ikke tilfredsstilt vilkårene for å motta offentlig støtte	6	1,6
Totalt	364	100,0

Tabell 4-10 Selskapers egenrapportering om pandemiforhold i fortsatt drift-noter.

4.7 Oppsummering og veien videre

Innledningsvis i kapitlet presenterte vi deskriptiv statistikk for selskapene i utvalget og notene som er inkludert i studien. Deretter presenterte vi overordnet statistikk knyttet til selskapenes egenrapportering om usikkerhet knyttet til fortsatt drift. Vi inkluderte så presentasjon av forhold knyttet til revisor og selskaper i utvalget som er revidert. Dernest så vi overordnet på tematikken og kategoriene som kom frem fra fortsatt drift-informasjonen fra regnskapene til selskapene i studien.

Avslutningsvis trekker vi frem Tabell 4-11. Tabellen viser kombinasjoner av kategoriene som fremkommer. Vi ser at tematikk som oftest forekommer alene er balansetematikk, mens nøkkeltall bare ved ett tilfelle har blitt presentert alene. Resultat- og balansetematikk er kombinasjonen som forekommer mest frekvens, mens dette er tett fulgt av balansetematikk og tematikk knyttet til fremtidsutsikter. Resultattematikk og fremtidsutsikter forekommer også ofte i kombinasjon.

Gjennomgangen overfor viser at det er stor variasjon i hva som uttales i fortsatt drift-noter. Dette har gjort arbeidet krevende, men også interessant og variert. I neste kapittel går vi mer i dybden på kategoriene og søker å finne svar på hva disse små norske unoterte selskapene rapporterer om i fortsatt drift-notene de siste to regnskapene før konkursåpning.

Innholdstematikk i fortsatt drift-noter	Balanse	Resultat	Nøkkeltall	Fremtids- utsikter	Særskilte forhold	Totalt	%
Balanse	65					65	5,3
Resultat	311	39				350	28,3
Nøkkeltall	38	27	1			66	5,3
Fremtidsutsikter	304	227	24	23		578	46,8
Særskilte forhold	70	50	3	50	3	176	14,3
Totalt	788	343	28	73	3	1235	100,0
%	63,8	27,8	2,3	5,9	0,2	100,0	

Tabell 4-11 Kombinasjoner av innholdstematikk i fortsatt drift-noter.

5. Drøfting og analyse

Oppgavens problemstilling søker å svare på hva små unoterte aksjeselskaper rapporterer om fortsatt drift i sine årsregnskaper. Gjennom tidligere kapitler har vi presentert teori og tidligere forskning som dannet utgangspunktet og grunnlaget for metodevalget og datainnsamlingen. Hovedlinjene fra datainnsamlingen ble presentert i foregående kapittel. I dette kapittelet presenterer vi funnene på en grundigere måte samtidig som vi søker å trekke på tematikken som er trukket ut fra noteinformasjonen.

Kapittelet starter med å vurdere noteinnholdet fra et overordnet perspektiv. Vi vurderer hovedkategoriene av notene, som vi har klassifisert som enten å være standardiserte, knappe eller omfattende. Vi avslutter denne delen med en vurdering av forskjellene mellom kategoriene. Deretter ser vi på usikkerhetsuttrykkene ledelsen har presentert gjennom rapporteringen om fortsatt drift. Dernest ser vi på tematikken vi har trukket ut fra notene. Vi velger ut enkelte temaer som har vist seg å være aktuelle på tvers av selskaper og årsregnskaper. Avslutningsvis ser vi på hvilken effekt revisor kan ha hatt i forbindelse med rapporteringen.

5.1 Hvilke selskaper avlegger informasjon om fortsatt drift?

Under tidligere regnskapsregulering var alle selskaper som avla et årsregnskap pålagt å rapportere om fortsatt drift. Selskapets vurdering knyttet til fortsatt drift skulle fremkomme i årsberetningen. Etter en lovendring i regnskapsloven med virkning fra 1. januar 2018 plikter ikke små foretak å avlegge årsberetning. Med denne endringen forsvant plikten for de fleste selskaper å rapportere om fortsatt drift når det ikke foreligger usikkerhet knyttet til fortsatt drift. Øvrige og store selskaper plikter fremdeles å avlegge årsberetning, og skal inkludere et avsnitt om fortsatt drift uavhengig av usikkerheten knyttet til fortsatt drift, jf. regnskapsloven § 3-3a syvende ledd. Små foretak har fremdeles en plikt til å opplyse om usikkerhet knyttet til fortsatt drift i note til årsregnskapet dersom slik usikkerhet er til stede, jf. regnskapsloven § 7-46.

Konsekvensene av utformingen av lovkravene fører til at små aksjeselskaper, i teorien, skal foreta en vurdering av selskapets overlevelsessevner over den kommende perioden. Innledningsvis, i teorikapittelet, viste vi at det eksisterer ulike tolkninger og tvil knyttet til hvor lang tidsperiode en slik vurdering skal gjelde, samt vilkårene for at plikt til opplysning inntreffer. I det minste må det tolkes at selskapet skal legge til grunn en tidshorisont som er frem til neste balansedag. Ulempen med denne snevre tolkningen er at mange selskaper vil kunne utnytte

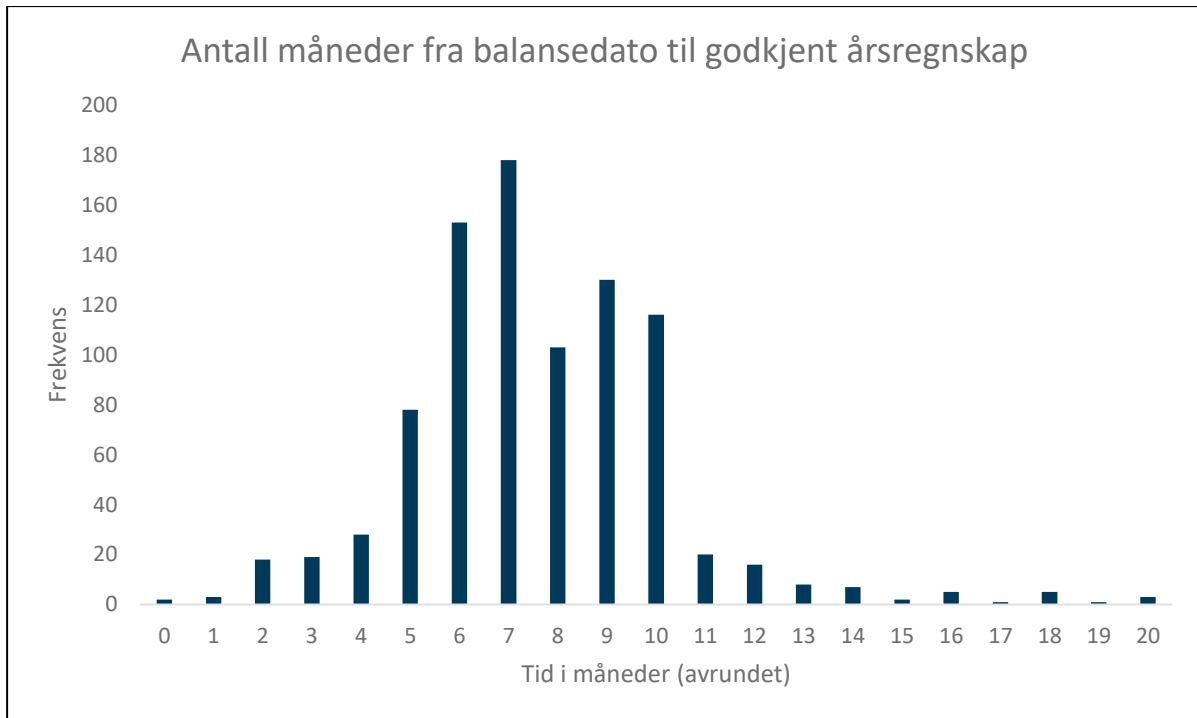
---

denne adgangen til å gjennomføre en kort og snever analyse for å unngå å uttale seg om utfordringer knyttet til fortsatt drift. Slik utnyttelse kan oppstå når ledelsen velger å avvente med regnskapsavlegging til sent på året, og som en konsekvens har en kortere tidshorisont å vurdere. Dette kan være gunstig for enkelte selskaper. Enoksen gjennomførte en analyse av restaurantselskaper som leverer årsregnskapet for sent, og undersøkte forklaringsvariabler for hvorfor. Ett av funnene hans var at selskaper i restaurantbransjen som leverer årsregnskapet konsistent for sent har svakere økonomi og drift av selskapet. Han konkluderer med at «For sen innlevering av årsregnskapet gir altså indikasjoner om dårlig økonomi» (Enoksen, 2013, s. 71).

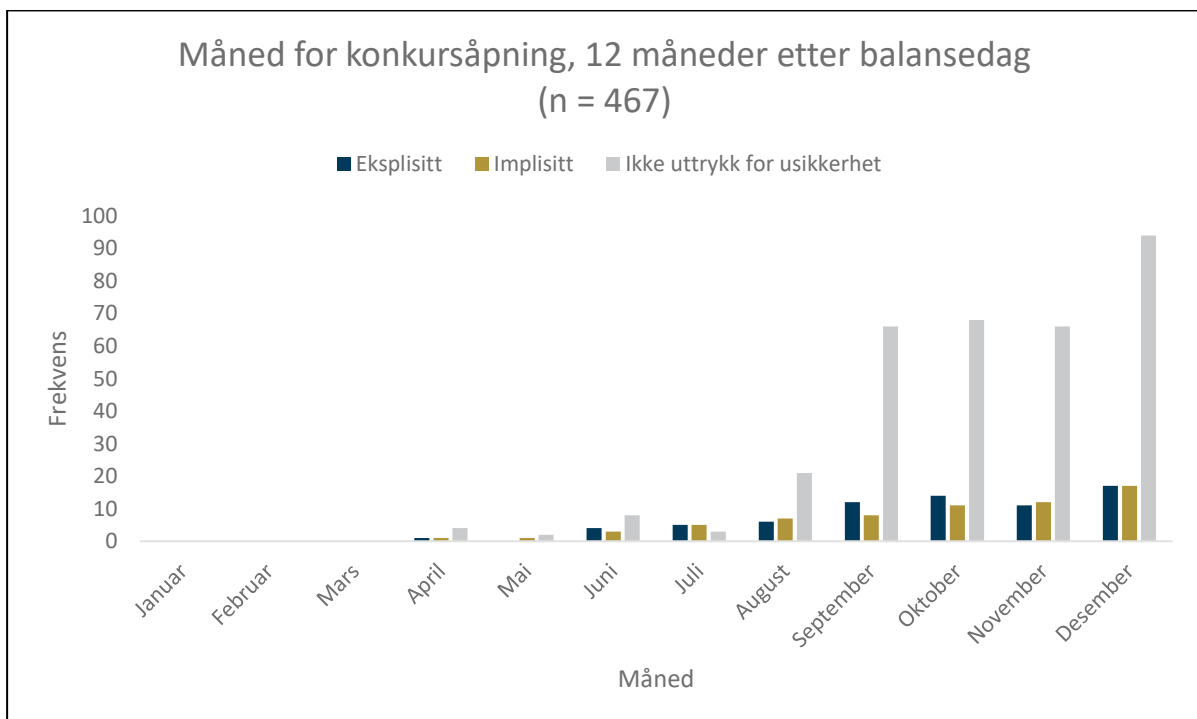
Selskaper på randen av konkurs er ofte kjennetegnet ved svak økonomi. En enkel analyse viser at funnene til Enoksen (2013) ser ut til å gjøre seg gjeldende for vårt utvalg. Ved å beregne antall dager mellom balansedagen (31.12.) og dato for godkjent årsregnskap i Brønnøysundregisteret, for deretter å dividere dette på 30, kommer vi frem til et rimelig estimat på hvor mange måneder det tar fra balansedagen frem til selskapets årsregnskap er godkjent. Figur 5-1 viser fordelingen av selskapene i vårt utvalg. Det er interessant å merke seg konturene til det som minner om en normalfordeling, samt at flest regnskaper er avlagt 7 måneder etter balansedagen; helt på fristen for å unngå forsinkelsesgebyrer, jf. regnskapsloven § 8-3.

På grunn av den kortere tidsperioden selskapene må vurdere, frem til neste balansedag, er det naturlig å tenke seg at usikkerheten er lavere. Følgelig kan ledelsen vurdere det så langt at det ikke eksisterer tvil knyttet til forutsetningene om fortsatt drift ut kalenderåret. Våre funn viser at mange selskaper kan synes å benytte seg av denne valgadgangen til å ikke rapportere om utfordringer knyttet til fortsatt drift som følge av den korte tiden frem til neste balansedag. Mange selskaper har likevel bommet ved vurderingen.

Figur 5-2 viser fordelingen av selskaper i utvalget som har gått konkurs i løpet av de første 12 månedene etter balansedagen. Fordelingen av selskapenes egenrapporterte uttrykk for usikkerhet i noter til årsregnskapet er presentert i Tabell 5-1. 467 selskaper (51,9 %) har gått konkurs i denne tidsperioden. Av disse selskapene har 332 selskaper (71,1 %) ikke gitt uttrykk for at det eksisterer usikkerhet knyttet til fortsatt drift, hverken implisitt eller eksplisitt. 37,3 % av selskapene har ikke gitt informasjon om fortsatt drift i siste avlagte årsregnskap. Videre har 33,8 % av selskapene avlagt en note om fortsatt drift, men ikke gitt uttrykk for usikkerhet, hverken implisitt eller eksplisitt. 65 selskaper (13,9 %) har gitt implisitt uttrykk for at det ek-

Figur 5-1 Tid i måneder (avrundet) fra balansedag til godkjent årsregnskap i Brønnøysundregisteret for siste avlagte årsregnskap.

Figur 5-2 Måned for konkursåpning, første 12 måneder etter balansedagen. Fordeling etter selvrapportert uttrykk for usikkerhet.

Usikkerhetsuttrykk, selskaper konkurs innen 12 måneder	Frekvens	%
Eksplisitt usikkerhet	70	15,0
Implisitt usikkerhet	65	13,9
Ikke usikkerhet	158	33,8
Ikke note	174	37,3
Totalt	467	100,0

Tabell 5-1 Fordeling av uttrykk for usikkerhet for selskaper konkurs innen 12 måneder fra balansedagen for siste avlagte årsregnskap.

sisterer usikkerhet knyttet til fortsatt drift, mens bare 70 selskaper (15,0 %) har gitt eksplisitt uttrykk for at det eksisterer usikkerhet knyttet til fortsatt drift.

Det som er særlig interessant å merke seg er at konkursraten for alle selskapene er tiltakende over tid; uavhengig av om selskapene har avgitt informasjon om fortsatt drift eller ikke øker antallet konkurser med tiden. Med dette mener vi at de færreste selskapene åpner konkurs kort tid etter balansedagen, og at høsten synes å være «sesong» for konkursåpning, slik det fremkommer av Figur 5-2. Dette kan indikere at selskaper som ikke gir uttrykk for usikkerhet knyttet til fortsatt drift i realiteten ikke gjennomfører en tilstrekkelig analyse for å vurdere fremtidsutsiktene.

Den overstående drøftingen viser at til tross for lovkrav om at det skal opplyses om usikkerhet knyttet til fortsatt drift, under forutsetning om at slik usikkerhet eksisterer, er det mange selsk-

Bransje	Antall uten note siste år	Selskaper i utvalget	Andel uten fort-satt drift-note (%)
Utvikling av byggeprosjekter	59	150	39,3
Riving og grunnarbeid	48	129	37,2
Butikkhandel med bredt vareutvalg	51	113	45,1
Restaurantvirksomhet	35	103	34,0
Agenturhandel	25	62	40,3
Handel med motorvogner, unntatt motorsykler	14	36	38,9
Kjøp og salg av egen fast eiendom	12	32	37,5
Arkitektvirksomhet og teknisk konsulentvirksomhet	9	23	39,1
Kombinerte tjenester tilknyttet eiendomsdrift	12	20	60,0
Tjenester tilknyttet informasjonsteknologi	7	15	46,7
Passasjertransport med jernbane	8	27	29,6
Hovedkontortjenester	5	14	35,7
Øvrige	56	176	31,8
Totalt	341	900	

Tabell 5-2 Selskaper som ikke har avgitt note om fortsatt drift siste regnskapsår, fordelt etter bransje.

aper som synes å ikke inkludere slik informasjon. Et sentralt spørsmål vi kan stille til denne observasjonen er hva som kjennetegner disse selskapene?

En første mulig forklaring knytter seg til bransje. Det kan tenkes at det foreligger en tradisjon eller generell lavere usikkerhet knyttet til enkelte bransjer som gjør at selskaper i disse bransjene ikke har de samme behovene for rapportering om usikkerhet. Tabell 5-2 viser fordelingen av bransjer i utvalget og hvorvidt selskapene i bransjen ikke har avlagt informasjon om fortsatt drift. Kolonnen «Antall uten note siste år» viser antallet selskaper som ikke har avgitt en fortsatt drift-note i det siste avlagte årsregnskapet. Kolonnen «Selskaper i utvalget» viser til antall selskaper fra den gitte bransjen som er del i utvalget i studien. Den siste kolonnen er en prosentberegning av antall selskaper som ikke har avgitt note om fortsatt drift siste årsregnskap i forhold til antall selskaper i utvalget; jo høyere denne er, desto færre selskaper i bransjen har avgitt en note om fortsatt drift i siste avlagte årsregnskap.

Tabellen gir en indikasjon om at bransjen Kombinerte tjenester tilknyttet eiendomsdrift skiller seg ut ved at relativt færrest selskaper har inkludert en note om fortsatt drift. Videre utpeker Tjenester tilknyttet informasjonsteknologi seg, samt Butikkhandel med bredt vareutvalg. De to første bransjene er tjenesteleverandører, mens sistnevnte driver med butikkhandel. Det kan således ikke synes å være en sterk forklaringskraft knyttet til bransjetilhørighet.

En annen mulig forklaringsvariabel for å ikke avgi informasjon om fortsatt drift kan knytte seg til selskapets størrelse. Det er naturlig å forvente at selskapets størrelse vil være positivt korrelert med avleggelsen av en fortsatt drift-note på grunn av det økte antallet interessenter. Vi forutsetter at større selskaper vil ha flere interessenter, dette være seg i form av ansatte, leverandører, kunder, investorer med flere. Spørsmålet blir dermed hvordan vi kan måle selskapsstørrelse. Vanlige tilnærminger til selskapsstørrelse er omsetning, sum eiendeler og ansatte. Vi ser på driftsinntekter, sum eiendeler og sum egenkapital. Vi kan ikke vurdere antall ansatte, ettersom vi ikke har samlet inn datapunkter for dette.

Tabell 5-3 presenterer deskriptiv statistikk for de to kategoriene av selskaper. Panel A viser deskriptiv statistikk for selskapene som ikke har avlagt en fortsatt drift-note siste årsregnskap, mens Panel B viser de samme størrelsene for selskaper som har medtatt en fortsatt drift-note i det siste avlagte årsregnskapet.

Tall i hele tusen	Gjennomsnitt	Min.	25. persentil	Median	75. persentil	Maks
Panel A: Selskaper uten fortsatt drift-note siste år						
Driftsinntekter	7 836	0	2 283	4 046	7 533	101 254
Sum eiendeler	3 956	-357	582	1 416	3 853	115 906
Sum egenkapital	165	-36 263	-392	73	520	21 056
Panel B: Selskaper med fortsatt drift-note siste år						
Driftsinntekter	10 856	-2 050	2 702	5 676	12 430	109 095
Sum eiendeler	4 648	-209	658	1 681	4 947	62 275
Sum egenkapital	-2 274	-199 780	-1 733	-679	-119	9 522

Tabell 5-3 Deskriptiv statistikk for selskaper med og uten fortsatt drift-note siste årsregnskap.

Forskjellen mellom de to panelene er betydelig. Det er interessant å merke seg at selskapene som ikke har presentert en fortsatt drift-note i det siste avlagte årsregnskapet fremstår som å være generelt sett mindre selskaper. Vi ser at driftsinntektene i gjennomsnitt er lavere for selskaper uten fortsatt-drift noter, mens denne forskjellen også gjør seg synlig gjennom utvalget.

Tilsvarende gjelder for sum eiendeler. I tillegg er sum egenkapital generelt sett større for selskapene som ikke har avlagt en fortsatt drift-note, sammenlignet med selskapene som har avlagt slik informasjon. Med dette menes at de større selskapene ser ut til å ha lavere egenkapital, målt i kroner, sammenlignet med de mindre selskapene. Dette kan indikere at mye av argumentasjonen for ledelsen til å avlegge en fortsatt drift-note er knyttet til egenkapitalens størrelse. Vi har ikke grunnlag for å trekke konklusjoner basert på dataene vi har tilgjengelig, og analysene vi har gjennomført. Vi stadfester derfor bare at det er interessant å merke seg disse forskjellene og at det er interessant å merke seg at egenkapitalstørrelsen kan være den vesentligste forklaringsvariabelen.

5.2 Hva rapporterer selskapene om?

I forrige delkapittel trakk vi noen generelle slutninger om selskaper som har valgt å ikke avlegge en note om fortsatt drift. I dette delkapittelet undersøker vi tematikken i informasjonen som har fremkommet gjennom fortsatt drift-notene til selskapene i utvalget. Vi starter med å se på kategoriseringen av notene, for så å se på det mer detaljerte innholdet. Gjennom analysen av noteinnholdet har vi kommet frem til ulike grupper selskapene kan plasseres i basert på innholdet i notene. Kategoriseringen er basert på vår skjønsmessige oppfatning av innholdet.

Notekategori ved siste regnskapsavlegging	Frekvens	%
Kun vist til Covid	10	1,8
Standardformulering	126	22,5
Knapp formulering	246	44,0
Omfattende formulering	177	31,7
Totalt	559	100,0

Tabell 5-4 Frekvenser av notekategorier ved siste regnskapsavleggelse.

Vi trekker frem eksempler for å illustrere innholdet og sette rapporteringen i en sammenheng som forklarer rapporteringsinnholdet. Vi gjennomgår disse kategoriene hver for seg, og avslutningsvis trekker vi trådene sammen.

5.2.1 Notekategorier

Gjennom kodingen av dataene har vi kategorisert hver enkelt note i en av fire kategorier. Disse er presentert sammen med frekvensene i Tabell 5-4. Selskaper som ikke har avgitt note om fortsatt drift er gjennomgått ovenfor. Vi fokuserer i dette og etterfølgende delkapitler på innholdet i fortsatt drift-notene.

Standardformuleringer

Analysearbeidet har vist at en rekke selskaper velger å avlegge det som fremstår som standardisert noteinformasjon når det gjelder fremtidsutsikter og forholdet til fortsatt drift. Omtrent 22,5 % av utvalget er plassert i denne kategorien. Tabell 5-5 presenterer deskriptiv statistikk knyttet til noteinnholdet for standardformuleringer.

Mange av formuleringene i denne kategorien viser utelukkende til informasjon man ellers kunne lest ut av regnskapet. Et eksempel på dette finner vi i årsregnskapet for 2020 til Brødrene Kristoffersen Betong & Bygg AS (2021, s. 18):

Notekarakteristika	Gjen- nomsnitt	Antall obser- vasjoner	Min.	25. persentil	Median	75. persentil	Maks
Antall ord	63	126	3	27	54	88	240
Usikkerhetsuttrykk							
Eksplisitt usikkerhet		6					
Implisitt usikkerhet		15					
Ikke usikkerhet		105					

Tabell 5-5 Deskriptiv notestatistikk, standardformuleringer. Antall av usikkerhetsuttrykk fordelt etter kategori.

Note 9 – Fortsatt drift

Selskapets aksjekapital er tapt, men 2020 ble et positivt år der selskapet gikk med overskudd. Årsregnskapet er utarbeidet under forutsetning om fortsatt drift. ...

Innholdet i noten er preget av å være knapp, men også knyttet til informasjon som ikke tilfører regnskapet ytterligere informasjon. Etter vår mening er det lite å hente fra noten om fortsatt drift. Vi legger også merke til at noten ovenfor ikke har gitt uttrykk for usikkerhet knyttet til fortsatt drift.

Tabellene vi har presentert viser at det mange selskaper som har gått i en tilsvarende «felle» som selskapet ovenfor. Generelle og generiske notefremstillinger kommer ofte i fleng; Storm Transport AS er et eksempel på dette. Årsregnskapet for 2020 viser følgende (Storm Transport AS, 2021, s. 19):

Note 14 – Fortsatt drift

Styret kjenner ikke til forhold av viktighet for å bedømme selskapets stilling og resultat som ikke fremgår av resultatregnskap og balanse med noter. Det er heller ikke etter regnskapsårets utgang inntrådt forhold som etter styrets syn har betydning ved bedømmelsen av regnskapet.

Årsregnskapet gir et rettviseende bilde av selskapets eiendeler og gjeld, finansielle stilling og resultat.

Som for Brødrene Kristoffersen Betong & Bygg AS gir ikke den overstående noten informasjon utover hva som kommer frem av regnskapet for øvrig. Det kan være greit å få en bekræftelse på at styret mener at regnskapet er rettviseende, men dette følger allerede av loven. Det vi ofte ser i standardformulerte noter er at regnskapet blir utvidet med unødvendig tekst som ikke bidrar til å endre inntrykket av hverken selskapet eller regnskapet. Informasjonen som kommer frem i disse uttalelsene er derfor å anse som uten meningsfylt innhold, og kan være egnet til å forvirre brukeren.

I noen få tilfeller har vi observert fortsatt drift-noter som tilsynelatende inkluderer god informasjon, men som likevel er medtatt i kategorien for standardformuleringer. Dette knytter seg til at selskapet har valgt å avgi, for alle praktiske formål, identisk informasjon i fortsatt drift-

---

noten de siste to årsregnskapene. Følgende eksempel illustrerer dette (HuslØstfold AS, 2020, s. 13; 2021, s. 18 – 19; *vår utheving*):

Note 9 Fortsatt drift

Styrets arbeid i 2020 har i hovedsak bestått av å forvalte inntektene og redusere kostnadene for å sikre løpende drift. I budsjettene for 2021 er det lagt opp til en nøktern drift som skal skape en bærekraftig økonomi. Det arbeides med å øke dagens inntekter ved å ha fokus på salg, samt jobbe for lønnsomhet i prosjektene.

HuslØstfold AS har signert flere kontrakter i 2021. Styret i HuslØstfold AS forventer vekst i nær framtid og på lengre sikt forventer man at selskapet har etablert seg. Et overskudd vil da kunne rettferdiggjøre bruken av den utsatte skattefordelen.

Morselskapet vil også kunne bistå med kapital om nødvendig, i form av konsernbidrag eller kapitalforhøyelse, *ettergivelse av gjeld*.

Driften av HuslØstfold AS synes således ikke å medføre risiko for tap for kreditorene.

Grunnlaget for styrets konklusjon om fortsatt drift er basert på grunnlaget dagens drift er etablert på, den gode kommunikasjonen mot kreditorer og et konservativt anslag på inntekter i årene som kommer.

Det er også interessant å merke seg at selskapet, i 2019, avla to noter om fortsatt drift. Den første noten lyder som følger (HuslØstfold AS, 2020, s. 18):

Note 10 Fortsatt drift

Styrets arbeid i 2019 har i hovedsak bestått av å forvalte inntektene og redusere kostnadene for å sikre løpende drift. I budsjettene for 2020 er det lagt opp til en nøktern drift som skal skape en bærekraftig økonomi. Det arbeides med å øke dagens inntekter ved å ha fokus på salg, samt jobbe for lønnsomhet i prosjektene.

HuslØstfold AS har signert flere kontrakter i 2020. Styret i HuslØstfold AS forventer vekst i nær framtid og på lengre sikt forventer man at selskapet har etablert seg. Et overskudd vil da kunne rettferdiggjøre bruken av den utsatte skattefordelen.

Morselskapet vil også kunne bistå med kapital om nødvendig, i form av konsernbidrag eller kapitalforhøyelse.

Driften av HuslØstfold AS synes således ikke å medføre risiko for tap for kreditorene.

Grunnlaget for styrets konklusjon om fortsatt drift er basert på grunnlaget dagens drift er etablert på, den gode kommunikasjonen mot kreditorer og et konservativt anslag på inntekter i årene som kommer.

Note 9 Fortsatt drift

Resultatet for 2019 viser et underskudd på kr. -725 974 etter skatt, mot kr. 205 918 i overskudd i 2018. Soliditeten og likviditeten er fortsatt god og det er ikke noe som indikerer at driften ikke kan fortsette. Hus1Østfold ASs produksjon av XXXXt vil fortsatt være verdifull. Forventet omsetning for 2020 er NOK 0 lavere enn for 2019. Omsetningen forventer vi vil gi positive, men relativt lite bidrag til resultatet i årene som kommer. Styret vurderer at forutsetningene for fortsatt drift er til stede og legger det til grunn for sin virksomhet.

Dessverre er ikke dette et engangstilfelle med resirkulering av noteinnhold og bruk av standardnoter som ikke tilpasses selskapets situasjon. Noten ovenfor viser at det er lagt inn en standardisert tekst som skal informere om selskapets fremtidsutsikter, men den manglende tilpasningen av standardnoten gjør at noten mister troverdighet. Når en rekke selskaper velger å presentere noter om fortsatt drift på denne måten er det naturlig å fundere på om inkluderingen av noten følger av en tolkning om en plikt til å uttrykke seg om utfordringer om fortsatt drift, heller enn å gjennomføre en konkret vurdering knyttet til hvorvidt det eksisterer et behov for innholdet.

Knappe formuleringer

En annen kategori av noteformuleringer har vi kategorisert som «knappe formuleringer». Med dette mener vi at innholdet er av betydning for brukeren, men at selskapet med fordel kunne uttrykt seg i mer detalj. Tabell 5-6 viser deskriptiv statistikk for notene i denne kategorien. Det er interessant å merke seg at gjennomsnittlig lengde på notene er tilsvarende gjennomsnittlig lengde for standardnoter, men at notene opp til medianen er lengre enn for standardnoter, deretter avtagende sammenlignet med standardnoter.

Notekarakteristika	Gj. snitt	Antall observa- sjoner	Min.	25.	Median	75.	Maks
				persentil	persentil	persentil	
Antall ord	59	246	8	40	60	78	204
Usikkerhetsuttrykk							
Eksplisitt usikkerhet		54					
Implisitt usikkerhet		53					
Ikke usikkerhet		139					

Tabell 5-6 Deskriptiv statistikk for knappe formuleringer i fortsatt drift-noteinformasjon. Fordelt etter uttrykk for usikkerhet.

Det viktige som kommer frem av knappe formuleringer, sammenlignet med standardformuleringer, er at selskapene generelt fremstår som å ha et mer reflektert forhold til vurderinger knyttet til fortsatt drift. 43,5 % av selskapene i denne kategorien gir uttrykk for at det eksisterer usikkerhet knyttet til fortsatt drift, mot 16,7 % for standardformuleringer. For selskapene som ikke uttrykker usikkerhet om fortsatt drift er vår oppfatning at innholdet i noten er av betydelig høyere informasjonsverdi, sammenlignet med standardformuleringene. Årsregnskapet for 2021 til Martine&Lene AS (2022, s. 18) er et eksempel på dette:

Note 7 – Egenkapital / Fortsatt drift

...

Selskapet har en bokført negativ egenkapital på kr 467 533. Styret er klar over at aksjekapitalen er tapt. Det ureviderte perioderegnskapet per mai 2022 viser et positivt resultat, og styret mener at de tiltak som er igangsatt viser positiv trend. Årsregnskapet er derfor avlagt under forutsetning om fortsatt drift og styret bekrefter at denne forutsetningen er til stede.

Den overstående noten viser ikke til konkrete tiltak, men det fremstår som at ledelsen har gjort en vurdering. Basert på innholdet i noten har ledelsen vurdert fremtidsutsiktene og kommet frem til at selskapet har hatt en utfordrende utvikling så langt, men at gjennomførte tiltak for å bedre på driften har gitt utslag på det nye året.

Et annet selskap som er kategorisert med en knapp note om fortsatt drift er Mokai AS. Selskapet uttaler følgende (Mokai AS, 2022, s. 13):

Note 10 – Fortsatt drift

Selskapets egenkapital er tapt og selskapets likviditet er stram, og styret er klar over sin handleplikt ved tapt egenkapital i henhold til aksjelovens §3-5. Selskapets omløpsmidler (kundefordringer og bankinnskudd) er ikke tilstrekkelig til å dekke selskapets kortsiktige gjeld per 31.12. Selskapet har merket en reduksjon i omsetning som følge av nedstengning i forbindelse med Covid-19. Selskapet jobber hardt med kostnadskutt, økt salg via egne nettsider samt fokus på likviditet for å sikre fortsatt drift. Styret har tro på at tiltakene vil bidra til bedre likviditet og årsregnskapet avlegges derfor under forutsetning om fortsatt drift.

På samme måte som noten over erkjenner styret tapt egenkapital. I tillegg vises det til enkelte tiltak selskapet har iverksatt for å styrke driften av selskapet. På bakgrunn av den generelle formuleringen som er valgt, konkluderte vi med at dette er en note som tilhører kategorien knapp formulering. Poenget er at flere av tiltakene som trekkes frem, herunder kostnadskutt og fokus på likviditet, er av så generell karakter og vesentlig i enhver forretningsvirksomhet. Det er ikke noe særegent som fremkommer i noten av vesentlig betydning for brukeren utover det som forventes at ethvert selskap fokuserer på.

Innholdet i notene kategorisert som knappe formuleringer er kategorisert her som følge av det generelle og lite informative innholdet, til tross for at innholdet i disse notene er vesentlig bedre og mer informativt sammenlignet med standardformuleringene. Det ble påpekt i delkappitlet for standardformuleringer at enkelte noter fremstår som informative, men som følge av at noten resirkuleres påfølgende regnskapsår, mister innholdet verdien som ledelsen muligens mente skulle komme frem. Et eksempel finner fra Eva Bygg AS (2020, s. 10; 2021, s. 14, *våre uthevinger*):

Note 9 – Usikkerhet om fortsatt drift

Det er usikkert om det er forutsetning for å fortsette driften.

Siden selskapet startet opp i 2018 mener styret og eier at forutsetningen for videre drift er tilstede. Selskapet har flere prosjekter på gang nå i 2019 som de regner med at vil bidra til å bedre resultatet fremover.

Note 9 – Usikkerhet om fortsatt drift

Det er usikkert om det er forutsetning for å fortsette driften.

Siden selskapet startet opp i 2018. Styret og eier mener at forutsetningen for videre drift er tilstede. Selskapet har flere prosjekter på gang nå i 2020 som de regner med at vil bidra til å bedre resultatet fremover.

En interessant observasjon fra disse notene er å legge merke til formuleringen «som de regner med». Denne formuleringen synes ikke å gi uttrykk for at det er ledelsen som har utarbeidet formuleringen. Det kan derfor fremstå som at notene i dette tilfellet, og mange andre, er utarbeidet av eksterne parter som regnskapsførere og revisorer. Dette kan være en forklaringsvariabel for hvorfor mange noter om fortsatt drift er så generiske og standardiserte. Dersom det er slik at ledelsen ikke vurderer innholdet i noten, men at formuleringene er utarbeidet av eksterne rådgivere, som regnskapsførere og revisorer, er det vår oppfatning at mye av funksjonen og formålet med noten forsvinner. Det er klart at en ekstern rådgiver ikke har den samme forståelsen for virksomheten som ledelsen. Etter vår mening kan det ikke være slik at

ledelsen fritas sitt ansvar for å vurdere fremtidsutsikter når det skal gjøres en vurdering knyttet til fortsatt drift.

Ovenfor er det vist at noter vi har kategorisert som knappe noter inneholder lite informasjon, og at mange av notene havner i en mellomsituasjon av å være knapp med et lavt til moderat brukernyttig innhold og det å være standardisert. Notene kjennetegnes ved at den lille informasjonen som blir oppgitt er av en slik karakter at den ikke gir brukeren vesentlig beslutningsnyttig informasjon som brukeren ellers kan lese seg frem til gjennom regnskapets øvrige opplysninger.

Omfattende formuleringer

Gjennom de foregående delkapitlene har vi sett på standardiserte og knappe noteformuleringer. Vi er nå kommet til de omfattende notene. Disse notene kjennetegnes ved at de inneholder informasjon som er nyttig for brukeren utover det som kan leses ut av regnskapet ellers.

Ett av selskapene som utmerker seg positivt med hensyn til innholdet i fortsatt drift-noten er Socrates AS (2022, s. 18):

Note 8 Egenkapital

...

Socrates AS har i 2021 hatt et underskudd på kr. 1 629 786,- og egenkapitalen pr. 31/12- 2021 er negativ med kr. 1 194 282,-. Resultatet pr. juni 2022 er et underskudd og egenkapitalen er pr. 18/07-2022 fortsatt tapt. Det er derfor usikkerhet knyttet til fortsatt drift. Årsaken til selskapets negative egenkapital er at virksomheten består av utleie av arbeidskraft. Selskapets ansatte er i de fleste tilfeller fra andre land enn Norge. På grunn av restriksjoner i forbindelse med Covid 19 har ikke selskapets ansatte kunnet komme til Norge for å arbeide. Dette har skapt store utfordringer. Selskapet har iverksatt tiltak for å holde kostnadene nede i 2021, men endringene har tatt tid og vedvart noe utover i 2022. Nå som landet er gjenåpnet og innreise har blitt normalisert mener selskapets styre at omsetningen og fortjenesten i resten av 2022 vil gi et positivt bidrag for året totalt. Selskapet har iverksatt en del tiltak for å bedre inntjeningen. Tiltak som er iverksatt er prisjusteringer overfor selskapets kunder. Selskapet har også avvirket ordningen med fastprisavtaler, og arbeider nå kun på timebasis, samt at inngåtte

---

kontrakter har lengre varighet for å bedre forutsigbarheten. Det er også gjort omfattende grep på kostnadssiden blant annet gjennom innsparing av boutgifter. Disse tiltakene mener styret vil bedre situasjonen i selskapet vesentlig, og på sikt gi selskapet et positivt resultat. Styret konkluderer derfor med at forutsetningen for fortsatt drift er tilstede.

Noten over viser at selskapet for det første har anerkjent usikkerhet knyttet til fortsatt drift. Dernest har selskapet informert om resultater på det nye året. Videre har selskapet redegjort for usikkerheten knyttet til fortsatt drift; salget har stoppet opp på grunn av endringer i rammevilkårene for selskapet (innreiserestriksjoner). Ytterligere er det informert om tiltak selskapet har iverksatt som et forsøk på å holde selskapet flytende. Avslutningsvis har styret kommet med en vurdering knyttet til tiltakene som er innført, til tross for at de innrømmer at tiltakene, så langt, ikke har vært tilstrekkelige. Noten gir derfor brukeren et godt grunnlag til å kunne gjøre sine vurderinger knyttet til selskapets fremtidsutsikter og evne til å møte eventuelle forpliktelser.

En annen note som er kategorisert som omfattende finner vi i årsregnskapet for 2020 til Moelv Servicestasjon AS (2021, s. 13):

Regnskapsprinsipper

...

Fortsatt drift

Styret mener at årsregnskapet med noter gir en fullstendig oversikt over selskapets eiendeler og gjeld. Årsregnskapet er utarbeidet under forutsetning av fortsatt drift.

Selskapets har hatt underskudd i regnskapsåret . Ledelsen i selskapet og Best er kommet til enighet og Best står for kjøp og salg av drivstoff på stasjonen fra oktober måned. Mens Moelv servicestasjon as. fortsatter å satse mer på vanlig butikkdrift med salg av hurtig mat uten salg av drivstoff inne i butikken. Styret og den daglige ledelsen ser for seg mer kontrollert og lønnsomt butikk drift etter dette skiftet

Styret mener at dette tiltaket vil føre til et bedre og lønnsomt butikkdrift med positiv resultat framover og bekrefter at forutsetning om fortsatt drift er tilstede.

Noten fremhever viktig informasjon som ikke fremkommer av regnskapet for øvrig. Ledelsen viser til at det kommer vesentlige endringer i driften, og at ledelsen har tro på at en mer ren-dyrket drift vil være mer lønnsomt for selskapet. Det er videre tidfestet når denne endringen kommer. Ved å inkludere denne informasjonen får brukerne av regnskapet beslutningsnyttig informasjon som kan legges til grunn ved en vurdering for eventuell handel med selskapet.

Forskjeller mellom kategoriene

De tre foregående delkapitlene har presentert standardformuleringer, knappe og omfattende noteformuleringer fra fortsatt drift-informasjonen avgitt av selskapene. Her trekker vi sammen trådene for å se på de store forskjellene mellom kategoriene. Det er naturlig å stille seg spørsmål ved hvorvidt det i realiteten er vesentlige forskjeller. For å illustrere dette har vi utarbeidet Tabell 5-7. Tabellen illustrerer at det eksisterer forskjeller i inkludert tematikk i notene som tilhører de ulike kategoriene. Det er likevel interessant å merke seg at de samme hovedkategoriene av notetematikk går igjen mellom kategoriene. Dette taler for at det eksisterer en for- mening om hva som burde være inkludert i en note om fortsatt drift.

Tabellen viser at det største fokuset består av balanse- og resultattematikk, samt fremtidsut- sikter. Det er videre interessant å merke seg at antallet temaer øker med vår subjektive forstå- else for noten. Standardnoter inkluderer i gjennomsnitt 1,60 temaer, knappe noter inneholder i gjennomsnitt 2,23 temaer, mens omfattende noter i gjennomsnitt inneholder 2,73 temaer. Dette demonstrerer at det ikke nødvendigvis er mengden av tematikk som tas opp i noten som er avgjørende for klassifiseringen, men det konkrete meningsinnholdet. Det er ikke overras- kende å se at omfattende noter har flere temaer, men vi presiserer at størrelsesforskjellene er interessante – i gjennomsnitt inkluderer en omfattende note omtrent ett tema mer enn en stan- dardnote.

Notetematikk	n =	Standard		Knapp		Omfattende		Totalt
		126	%	246	%	177	%	
Balanse		84	41,6	201	36,7	165	34,2	528
Resultat		54	26,7	143	26,1	148	30,6	398
Nøkkeltall		5	2,5	17	3,1	14	2,9	42
Fremtidsutsikter		52	25,7	158	28,8	116	24,0	381
Særskilte forhold		7	3,5	29	5,3	40	8,3	85
Totale observasjoner		202	100,0	548	100,0	483	100,0	1 433

Tabell 5-7 Notetematikk fordelt på notekategorier.

Den videre fremstillingen går mer i detalj på notematikken. Vi trekker frem de mest frekvente temaene for å se på hva som inkluderes i disse. Det er videre interessant å vurdere hvorvidt temaene som blir presentert er av nytte og interesse for brukeren.

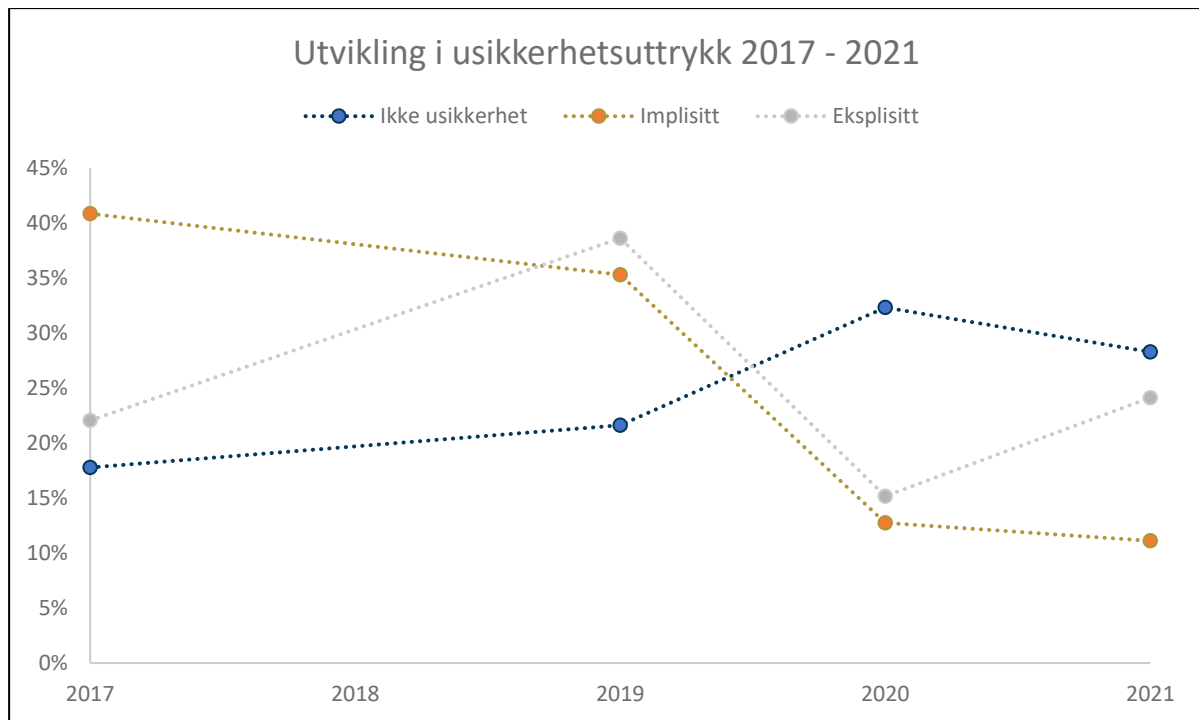
5.2.2 Usikkerhetsuttrykk i rapporteringen

Gitt at gjennomsnittsselskapet i utvalget vårt har en driftsmargin på -7,6 % og en egenkapitalandel på -30,8 %, mener vi at det er grunn til å tro at det eksisterte usikkerhet knyttet til fortsatt drift hos en vesentlig andel av selskapene. De fleste av disse selskapene burde tatt opp usikkerhet knyttet til fortsatt drift i årsregnskapet, mens bare de færreste faktisk har gjort det. I teorikapittelet blir det påpekt at hverken norske eller internasjonale regnskapsstandarder gir klare retningslinjer for hvordan selskapene skal gi uttrykk for eventuell usikkerhet knyttet til fortsatt drift. På bakgrunn av dette var vi interessert i å få innsikt i både antallet selskaper som har uttrykt usikkerhet og på hvilken måte de har gjort dette.

Vi ble noe overrasket over at kun 11,7 % av selskapene eksplisitt ga uttrykk for usikkerhet knyttet til fortsatt drift siste regnskapsår før konkursåpning. Videre har bare 13,1 % gitt uttrykk for usikkerhet på en implisitt måte. Hele 75,2 % har ikke gitt uttrykk for usikkerhet i det hele tatt siste regnskapsår før konkursåpning.

Resultatene våre er overraskende sammenlignet med resultatene til Bjørtvedt og Surdal (2020). Deres studie tar kun for seg regnskaper som er revidert. De har funnet at 35,9 % av deres utvalg, i 2017, ikke ga uttrykk for usikkerhet knyttet til fortsatt drift (Bjørtvedt & Surdal, 2020, s. 74). I 2019 kommer de frem til at 39,5 % ikke gir uttrykk for usikkerhet knyttet til fortsatt drift (Bjørtvedt & Surdal, 2020, s. 68). Disse resultatene skiller seg vesentlig fra våre funn. Når vi ser på reviderte regnskaper i vårt utvalg, for siste regnskapsår, kommer vi frem til at hele 69,0 % ikke har gitt uttrykk for usikkerhet knyttet til fortsatt drift.

Videre kommer de frem til at henholdsvis 51,0 % og 39,9 % av deres utvalg har gitt implisitt uttrykk for usikkerhet knyttet til fortsatt drift for årene 2017 og 2019 (Bjørtvedt & Surdal, 2020, s. 68-74). Ytterligere har de kommet frem til at 13,1 % og 20,7 % av utvalget har gitt eksplisitt uttrykk for usikkerhet knyttet til fortsatt drift. Disse resultatene skiller seg noe fra våre resultater. Våre resultater viser at, for reviderte årsregnskaper siste regnskapsår, har 13,9 % gitt eksplisitt usikkerhet knyttet til fortsatt drift.

Figur 5-3 Utvikling i usikkerhetsuttrykk for perioden 2017 - 2021. Basert på våre resultater kombinert med resultatene til Bjørtvedt og Surdal (2020, s. 68-74).

For å gi et bedre inntrykk av datapunktene vi omtaler her, har vi utarbeidet Figur 5-3. Figuren er basert på andeler av totale observasjoner fra vår studie og studien til Bjørtvedt og Surdal (2020). Figuren gir uttrykk for at vi har lagt til grunn ulike forståelser for hva som kvalifiserer for at en note skal gi implisitt uttrykk for usikkerhet knyttet til fortsatt drift. Det er dog interessant å legge merke til at korrelasjonen mellom implisitte og eksplisitte formuleringer er høy.

Dette kan tale for at vi i realiteten har lagt til grunn en noe sammenfallende forståelse for klassifiseringene. Til tross for den høye usikkerheten knyttet til sammenligningens reliabilitet, tyder figuren på at andelen av eksplisitte og implisitte uttalelser er redusert siden 2019. Regnskapsavleggelsen i 2019 skjedde kort tid etter at lovkravet om årsberetning for små foretak ble opphevet. I 2017-regnskapene var det krav om årsberetning, inkludert en uttalelse om fortsatt drift. Kravet ble opphevet med virkning for 2018-regnskapene, og det er interessant å se at det var en liten endring fra 2017 til 2019. Våre resultater kan synes å vise til en avtakende trend i rapporteringen om fortsatt drift. Dette underbygger påstanden til Bjørtvedt og Surdal (2020) om at rapporteringen i stor grad er vanebasert, og at det tar praktikanter tid å avvenne seg innarbeidede rutiner. Vi kommer tilbake til dette i kapittel 5.2.3 i forbindelse med rapportering om handleplikt ved helt eller delvis tapt egenkapital.

Det kan finnes andre forklaringer på hvorfor så få selskaper har gitt uttrykk for usikkerhet. Én mulig forklaring er at ledelsen forsøker å unngå å uttrykke omfanget av selskapets alvorlige situasjon, av frykt for at dette kan forverre situasjonen ytterligere. Om ledelsen gir en detaljert skildring av alvoret i selskapets situasjon kan dette føre til at kunder er skeptiske til å inngå langsiktige kontrakter med selskapet, eller at leverandører blir tilbakeholdene med å gi kreditt til selskapet. Resultatet kan være at selskapet havner i en selvoppfyllende profeti-situasjon. Som en konsekvens av dette kan selskapet ende opp med å slå seg konkurs ved å rapportere en korrekt fremstilling av den økonomiske stillingen og virksomhetens resultater (Gøbel & Rødssæteren, 2009).

Det er imidlertid ikke sikkert at det forelå usikkerhet knyttet til fortsatt drift for samtlige selskaper ved siste regnskapsavleggelse før konkursåpning. Vi erkjenner at det er muligheter for at konkurs kan oppstå etter regnskapsavleggelse på grunn av uforutsette hendelser, eksempelvis et stort tap på en fordring etter at en viktig kunde går konkurs. I lys av den finansielle tilstanden til gjennomsnittsselskapet i utvalget vårt, mener vi likevel at vi kan fastslå med rimelig høy grad av sikkerhet at dette ikke gjelder for majoriteten av selskapene.

I kapittel 5.3 vil vi se nærmere på forskjeller i selskapenes uttrykk for usikkerhet for selskaper med og uten revisor.

5.2.3 Notetematikk

Den videre fremstillingen tar for seg de forskjellige hovedkategoriene av noteinformasjon som har blitt avgitt. Vi gjennomgår hovedkategoriene og fokuserer på de mest frekvente temaene innenfor hver kategori.

Aktiva

Funnkapittelet viser at det er betydelig variasjon blant selskapenes rapportering av opplysninger knyttet til fortsatt drift. På grunn av oppgavens omfang anser vi det som upraktisk og lite hensiktsmessig å diskutere hvert eneste registrerte tema, spesielt de som kun blir nevnt én eller to ganger. Likevel ønsker vi å fremheve utvalgte tema som enten skiller seg ut ved å være hyppig nevnt, eller som vi anser som særlig interessante.

Likviditet

I det foregående kapittelet ble det påpekt at likviditetsforhold ble nevnt i mer enn halvparten av tilfellene der virksomheter rapporterer om en post på aktivasiden av balansen. Av disse

rapporterer 66,7 % (74 observasjoner) om likviditetsutfordringer på ulike måter, mens 20,7 % (23 observasjoner) rapporterer om en tilfredsstillende likviditet og 12,6 % (14 observasjoner) rapporterer om god likviditet. Et eksempel på omtale av likviditet finner vi i årsregnskapet for 2020 til Double Trouble AS (2021, s. 20):

Note 8 – Egenkapital

...

Fortsatt drift

Selskapet har likviditet ved at gjeld til det offentlige er gitt generelle utsettelse av forfallsdato, under myndighetenes tiltak for virksomheter under Covid-19-pandemi. Årsregnskapet for 2021 er satt opp under vurderingsprinsippet om fortsatt drift.

Ved klassifisering av tematikken i noteopplysningene om fortsatt drift har vi blant annet identifisert denne noten som «likviditetsutfordringer», til tross for at ledelsen ikke eksplisitt har uttrykt utfordringer med likviditet. Likevel fremstår det som åpenbart at selskapet har likviditetsutfordringer, gitt erkjennelsen om at selskapet kun har likviditet fordi de har fått utsatt forfallsdato på offentlig gjeld.

Vi har valgt å benytte nøkkeltallet likviditetsgrad 1, som er definert som omløpsmidler dividert på kortsiktig gjeld, for å vurdere likviditetssituasjonen til selskapene som rapporterer om likviditet i noteopplysningene om fortsatt drift. I Tabell 5-8 ser vi at selskapene som har rapportert om likviditetsutfordringer faktisk har en høyere gjennomsnittlig likviditetsgrad 1 enn de som rapporterer om henholdsvis god og tilfredsstillende likviditet. Imidlertid blir dette resultatet påvirket av ekstreme verdier. Hvis vi derimot ser på medianen, ser vi at selskapene som har opplyst om likviditetsutfordringer kan ha strammere likviditet.

Likviditetsgrad 1	Gjennomsnitt	Antall	Min.	25. persentil	Median	75. persentil	Maks
God likviditet	1,38	14	0,15	0,41	1,08	2,66	3,01
Tilfredsstillende likviditet	0,96	23	0,00	0,58	1,08	1,32	1,83
Likviditetsutfordringer	1,62	74	0,00	0,53	0,88	1,14	31,91

Tabell 5-8 Likviditetsgrad 1 for selskaper som rapporterer om likviditet, fordelt etter egenrapportert likviditetsstilling. Beregning basert på gjennomsnitt av de to siste avlagte årsregnskaper. Tilfredsstillende likviditet og likviditetsutfordringer har laveste verdi lik null. Dette følger av at enkelte selskaper har rapportert at kortsiktig gjeld er null i årsregnskapet.

Som kjent er illikviditet, som refererer til manglende evne til å oppfylle økonomiske forpliktelser ved forfall, ett av vilkårene for konkurs i henhold til konkursloven §§ 60 og 61. På kort sikt er det ofte likviditetssituasjonen som utgjør den største vanskeligheten for selskaper med økonomiske utfordringer, og det vil være sentralt for selskapet å foreta en vurdering av om likviditeten er tilstrekkelig for å møte sine forpliktelser (Gøbel & Rødssæteren, 2009). I så måte fremstår opplysninger gitt om likviditet som å være av høy relevans i en note om fortsatt drift. Nettopp derfor er vi noe overrasket over at likviditet ikke er nevnt i større grad enn hva som er tilfelle. Likviditetsrelaterte forhold har blitt nevnt 111 ganger totalt. Til sammenligning har vi observert at ledelsen stadfester at egenkapitalen er tapt hele 325 ganger.

Skjulte reserver

Vi har observert at ledelsen, på ulike vis, har kommunisert til brukerne av regnskapet i fortsatt drift-noten at balansen inneholder skjulte reserver. Dette refererer til balanseposter hvor ledelsen vurderer den virkelige verdien som høyere enn den bokførte verdien, og vi har observert dette ved 18 anledninger. Et eksempel på at ledelsen rapporterer om at balanseposter inneholder skjulte reserver er 2021-regnskapet til Kulturhuset Bøteriet AS (2022, s. 15):

Note 7 Aksjekapital, aksjonærinformasjon og egenkapital

...

Selskapets egenkapital er tapt, men reelle verdier og potensial i eiendom betyr at reell egenkapital er positiv.

I henhold til god regnskapsskikk for små foretak, og god regnskapsskikk for øvrig, tillates ikke oppskrivning til virkelig verdi av eiendeler. Dette fører til at det kan være relevant å opplyse om skjulte reserver som del av regnskapsrapporteringen. Videre fant vi at 9 (50,0 %) av selskapene som omtaler skjulte reserver, enten driver med eiendomsoppføring eller eiendomsutleie. Forfatterne er kjent med at det ikke er uvanlig at det foreligger merverdier utover bokført verdi når det gjelder fast eiendom. Således er det ikke overraskende at halvparten av selskapene som rapporterer om skjulte reserver, driver enten med oppføring eller utleie av eiendom.

Etter vår oppfatning kan det være nyttig for brukerne å bli opplyst om denne typen informasjon i en fortsatt drift-note, særlig hvis omtalte forhold ikke er nevnt andre steder i regnskapet. En ulempe med opplysningene om skjulte reserver er at vi ikke har observert noen regnskaper

som gir uttrykk for hvilke vurderingskriterier som ligger til grunn for verdsettelsen. Tilsvarende har vi sjelden observert tallfestelser knyttet til de skjulte reservene. Det er således uklart hvorvidt de skjulte reservene, etter ledelsens oppfatning, vil være tilstrekkelige til å dekke underbalansen som har oppstått. Ettersom det er uklart hva som ligger til grunn for påstanden, mener vi at det vil være fornuftig for brukeren å vurdere denne informasjonen med en viss grad av forsiktighet. Et eksempel på dette finner vi i årsregnskapet til Vikan Elektro AS (2022, s. 17):

Note 5 – Selskapskapital

Selskapet har udekket tap og negativ resultat, men styret ser en positiv utviklig og eier vil skyte inn kapital ved behov. Selskapets varemerket Metric med logo oppfattes av markedet som syonymt, som som representerer store merverdier i selskapet og vil ha en positiv innvirkning i den videre oppbyggingen av selskapet. Varemerket er bygget opp gjennom mange ti år og har en anslått markedsverdi på 1 mnok. Forutsetningen om fortsatt drift er lagt til grunn ved utarbeidelse av årsregnskapet.

Den overstående noten synes å illustrere at verdsettelsen av den skjulte reserven, på ikke-aktivert merkevare, er basert på ledelsens estimat. Det fremkommer ikke hvilke vurderinger eller verdsettelsesteknikker som er lagt til grunn for verdiestimatet. Følgelig kan det synes som at verdsettelsen bærer for stort preg av skjønn. Ytterligere påpeker vi at alle selskapene vi har analysert har gått konkurs. Dette gir uttrykk for at dersom selskapene hadde skjulte reserver i selskapet, har ikke disse klart å bli utnyttet for å sikre selskapets overlevelse. I så måte synes uttalelser om skjulte reserver å være en uttalelse for å støtte oppunder selskapets overlevelse, men som, basert på våre funn, ikke innehar tilstrekkelig substans.

Realisasjon av driftsmidler

I vår registrering av temaer i fortsatt drift-notene har vi påvist 24 tilfeller av «realisasjon av driftsmidler». Dette kan enten være uttrykte planer om realisasjon eller en bekreftelse på at selskapet har realisert driftsmidler. Et eksempel på et selskap som har uttrykt planer om realisasjon av driftsmidler er Råholt Hageby AS (2022, s. 15) i årsregnskapet for 2021:

Note 7 Egenkapital

Selskapets egenkapital er i løpet av året tapt som følge av nedskrivning av fordring. Det er ikke usikkerhet rundt fortsatt drift ettersom selskapet vil motta vederlag i forbindelse med salg av tomt i 2022.

Vi kan naturligvis kun spekulere om årsaken til salget av driftsmidler, med mindre det blir spesifisert. Vi anser det imidlertid som sannsynlig at de fleste bedrifter i utvalget vårt som selger driftsmidler relativt kort tid før konkursåpning, gjør dette for å sikre likviditet i en presset situasjon. I denne sammenhengen kan salg av driftsmidler tolkes som et tiltak for å sikre videre drift. I så henseende mener vi at slike opplysninger kan være passende å inkludere i noteopplysningene om fortsatt drift.

Tabell 5-9 viser deskriptiv statistikk for selskaper som har rapportert om realisasjon av driftsmidler. Vi ser at driftsmarginen for de fleste selskapene er negativ. Noen selskaper skiller seg ut ved å ha en positiv driftsmargin, særlig det selskapet som har en driftsmargin på over 100,0 %. Dette selskapet har realisert driftsmidler, samt hatt negative andre driftskostnader (dvs. inntekter fra andre driftskostnader i resultatregnskapet). Dette har ført til at driftsresultatet overstiger driftsinntektene. For øvrig ser vi at selskapene har ulikt med anleggsmidler, og at omløpsmidlene på det jevne overstiger anleggsmidlene. Kontantbeholdningen er for det meste svak, mens både kort- og langsiktig gjeld er betydelig. Egenkapitalen er tapt for de fleste selskapene, og likviditetsgrad 1 (beregnet på selskapsnivå) er svak. Dersom selskapene skulle klare å realisere driftsmidlene, synes dette å ha skjedd for sent, eventuelt at selskapet ikke har klart å realisere driftsmidlene til tilstrekkelige verdier.

Realisasjon av driftsmidler	Gjennomsnitt	Min.	25. persentil	Median	75. persentil	Maks
Driftsmargin	-97,5 %	-1973,9 %	-22,7 %	-7,4 %	6,2 %	153,6 %
Anleggsmidler	3 418	0	193	1 036	4 799	19 002
Omløpsmidler	4 476	8	1 055	3 134	6 450	19 003
Kontantbeholdning	680	0	56	357	696	5 112
Kortsiktig gjeld	7 348	191	2 829	4 889	11 017	32 490
Langsiktig gjeld	2 918	0	11	1 084	4 450	16 558
Egenkapital	-2 372	-11 798	-3 464	-1 316	-618	595
Likviditetsgrad 1	0,71	0,00	0,23	0,64	0,98	2,25

Tabell 5-9 Deskriptiv statistikk for selskaper som har rapportert om realisasjon av driftsmidler.

Passiva

Aktiva-siden av balansen omhandler selskapets eiendeler, mens passivasiden av balansen gjelder finansieringen av selskapet. Den følgende gjennomgangen ser på hva selskapene rapporterer om passiva i fortsatt drift-informasjonen som presenteres.

Lån fra aksjonær

Det har blitt dokumentert 80 tilfeller av «lån fra aksjonær» i vår registrering av temaer i fortsatt drift-noter. I enkelte tilfeller har det blitt spesifisert den nøyaktige summen som aksjonæren har lånt inn til selskapet, mens det i de fleste tilfeller kun har blitt bekreftet at det har blitt gitt et lån fra en aksjonær eller en nærstående. Vi har også inkludert tilfeller hvor det er rapportert om planlagte aksjonærlån eller situasjoner hvor det kun har blitt vurdert. Et eksempel på en note hvor vi har registrert «lån fra aksjonær» er 2021-regnskapet til Asker Rørleggerbedrift AS (2022, s. 13):

Note 8 – Egenkapital

Selskapet har en negativ egenkapital pr 31.12.2021. Eier har i den sammenheng lånt inn kr 1 159 913 til selskapet og vil låne inn ytterligere ved behov. Styret har tro på at aksjekapitalen vil gjenvinnes ved driften fremover og mener dermed at forutsetningen om fortsatt drift er til stede.

I denne sammenhengen må dette anses å være et tiltak for å sikre videre drift, og i så tilfelle er dette en opplysning som bør være av interesse og nytte for brukerne. Særlig kan det være av betydning å informere om gjeld til aksjonær står tilbake for øvrige kreditorer, eller om det senere kan være aktuelt å konvertere lånet til egenkapital. Vi har sett eksempler på noter hvor begge deler har blitt omtalt.

En ulempe i mange noter er at det ikke fremkommer hvor stor del av selskapets gjeld som knytter seg til aksjonærer. Dette gjør det vanskelig å ta stilling til selskapets reelle finansielle stilling. Vår oppfatning er at det ville være fordelaktig for mange selskaper å informere om størrelsen på gjeld til aksjonær. Dette er uansett informasjon som må fremkomme ved innsending av skattemeldingen for selskapet, og skal være lett tilgjengelig informasjon (se RF-1028 s. 1 samt RF-2016B s. 3). Ekskluderingen av denne informasjonen kan gå i selskapets disfavør, og det er derfor noe merkelig at det ikke blir kvantifisert i større omfang enn vi har observert.

Kapitalinnskudd

I vår registrering av tematikk i fortsatt drift-noter har vi registrert «kapitalinnskudd» 43 ganger. Vi har observert at beløpet aksjonærene har bidratt med noen ganger spesifiseres, mens det andre ganger bare har blitt opplyst om at eierne har tilført mer kapital. Registeringene omfatter også tilfeller der ledelsen har rapportert om planlagte kapitalinnskudd eller omtale om at dette blir vurdert. Et eksempel på at ledelsen rapporterer om kapitalinnskudd er 2021-regnskapet til Ålgård Elektro AS (2022, s. 14):

Note 9 – Usikkerhet om fortsatt drift

Egenkapitalen i selskapet har gått tapt. Daglig leder jobber med tiltak for å bedre denne situasjonen i 2022 og mener at de har gjort tiltak som kan bidra til å snu den negative trenden i selskapet. Det har også vært to kapitalforhøyelser i 2021 som har vært grep for å forbedre situasjonen. Derfor er dette regnskapet satt opp med forutsetning om fortsatt drift.

I likhet med forrige omtalte tema, anser vi kapitalinnskudd som et tiltak som sikrer videre drift. Derfor er vi av den oppfatning at opplysninger knyttet til kapitalinnskudd både er en relevant og viktig opplysning å inkludere i fortsatt drift-noten. For å maksimere brukernytten av en slik opplysning mener vi det er fordelaktig med en konkret tallfesting av kapitalinnskuddene fra aksjonærene, enten de allerede er gjennomført eller er planlagt i fremtiden. Uavhengig av eventuell tallfesting er det nyttig informasjon for brukeren at aksjonærene har skutt inn ytterligere kapital i selskapet. Det gir et inntrykk av at aksjonærene mener driften er liv laget og at de støtter oppunder selskapet i en vanskelig periode. Det er også nyttig informasjon for brukerne at selskapet søker å unngå å drive på kreditors regning. Vi vil likevel tro at det er lurt at brukeren ser på uttalte planer om å tilføre kapital med en viss grad av skepsis, siden det på ingen måte er gitt at dette faktisk blir gjennomført. Vi viser til at av de 43 selskapene som mener de har tilgang på slik kapital, har alle gått konkurs. Våre data har ikke latt oss konkludere på hvorvidt slike kapitalinnskudd eller -forhøyelser har blitt gjennomført. Vi kan derfor ikke uttale oss om substansen i påstanden fra ledelsens side.

Kapitaltilgang

I våre registreringer av temaer i fortsatt drift-notene, har vi tematisert 59 tilfeller under «kapitaltilgang». Til forskjell fra delkapittelet over, om kapitalinnskudd, uttrykker selskaper som omtaler kapitaltilgang at nødvendig kapital står disponibelt for selskapet. Det kan synes som

at denne kapitalen på mange måter vil tilsvare en kassakredittordning basert på formuleringene, mens kapitalinnskudd-formuleringene omtaler forholdet på en slik måte at kapitalen vil bli tilgjengelig eller har blitt skutt inn i selskapet. Tematiseringen som knytter seg til kapitaltilgang er en vesentlig annen opplysning, i den forstand at kapitalen er disponibel på kort varsel. Dette omfatter situasjoner det er blitt informert om at aksjonærene vil tilføre kapital om nødvendig for å støtte virksomheten videre. Et eksempel på en note hvor vi har registrert «kapitaltilgang» er 2019-regnskapet til Premium Group AS (2020, s. 8):

Note 2

Ikke usikkerhet knyttet til fortsatt drift. Eier garanterer for tilførsel av egenkapital for fortsatt sikker drift av selskapet.

Etter vår oppfatning vil det være passende å inkludere opplysninger om aksjonærenes evne og vilje til å tilføre kapital, spesielt i tilfeller hvor det eksisterer stor usikkerhet knyttet til selskapets videre drift. Likevel, ettersom utvalget vårt utelukkende består av konkursrammede selskaper, kan slike opplysninger fremstå som en form for garantiforpliktelse uten substans.

I en utfordrende situasjon kan ledelsen ha incentiver til å berolige brukeren av regnskapet. Som omtalt i delkapittel 2.2.5 kan ledelsen, gjennom å beskrive alvoret i situasjonen, bidra til en selvoppfyllende profeti-situasjon der situasjonen kan forverres. I denne sammenhengen kan informasjon om en slik «garanti» fra eierne bidra til å berolige brukerne av regnskapet. Det er imidlertid en mulighet for at eierne faktisk har tilført kapital, men at dette ikke har vært tilstrekkelig for å sikre selskapets videre drift.

Uansett er vi av den oppfatning at informasjon om slike forhold vil være nyttig, da slike opplysninger – dersom de er sanne – sannsynligvis vil være relevant informasjon for brukerne av regnskapet. Men det faktum at et betydelig antall selskaper har rapportert om slike forhold og likevel gått konkurs, kan indikere at «garantien» om kapitaltilførsel har begrenset verdi. Vi tenker derfor at det vil være fornuftig for brukerne å utvise en viss grad av forsiktighet når de vurderer informasjon som dette. Vi har ikke tilgang på data som kan underbygge dette synet. En utfordring vi traff på er at kapitalutvidelser i form av utvidelse av overkursfond ved innbetaling fra aksjonærer, ikke kunngjøres av Brønnøysundregistrene. Dette fører til at det ikke vil være mulig å overprøve påstanden i mange tilfeller. I tillegg kan kapital som skytes inn i selskapet bli gjennomført som et lån fra aksjonærer, som heller ikke vil kunngjøres.

Gjeldskonvertering

Gjeldskonvertering refererer til tilfeller hvor kreditor, som ofte også er aksjonær, har valgt å konvertere gjeld til egenkapital. Våre registreringer inkluderer både tilfeller der selskapet har rapportert at en gjeldskonvertering har funnet sted, samt tilfeller hvor det blir uttrykt en intensjon om å gjennomføre en slik konvertering. I noen av de 22 tilfellene spesifiseres det i noten beløpet som vil bli konvertert til egenkapital, mens det i andre tilfeller ikke kommer frem. Et eksempel på et selskap som har valgt å inkludere opplysninger om gjeldskonvertering i fortsatt drift-noten, er Byggmester Hagewick AS (2022, s. 14) i årsregnskapet for 2021:

Note 13 – Fortsatt drift

Selskapet har et underskudd på kr -693 765,89 i 2021 og et udekket tap på kr -1 097 140,46. Styret er kjent med sin handlingsplikt etter aksjeloven § 3-5. Aksjonæren har vedtatt å forta en gjeldskonvertering i 2021 for å styrke egenkapitalen. Dette blir foretaksregistrert januar 2022. Forutsetningen om fortsatt drift er til stede, og årsregnskapet for 2020 er satt opp under denne forutsetning.

Det kan være ulike grunner til at aksjonæren velger å konvertere gjeld til egenkapital, men det antas at dette hovedsakelig gjøres for å forbedre selskapets finansielle stilling, slik den fremstår utad. Vår forståelse for uttalelsene fra ledelsen legger til grunn at ledelsen mener dette skal være tiltak som sikrer videre drift. I så måte er dette en relevant opplysning. Til tross for at gjeldskonverteringer normalt fremgår av egenkapitalnoten, mener vi det kan være hensiktsmessig å nevne det i fortsatt drift-noten.

Et sentralt spørsmål som knytter seg til gjeldskonvertering er hvorvidt dette vil ha noen effekt på selskapets overlevelsessevne. De reelle effektene av en gjeldskonvertering er at deler av selskapets gjeld blir omdannet til egenkapital. Under forutsetning om at dette er gjeld til aksjonærer, vil ikke en gjeldskonvertering bedre kreditorenes stilling ved en eventuell konkurs. Dette er fordi den reelle effekten er at egenkapitalen styrkes uten at selskapet er i bedre stand til å betjene sine forpliktelser. Selskapet blir ikke tildelt ytterligere kapital, og normalt tilfellet er at gjeld til aksjonær står tilbake for gjeld til eksterne parter. De skattemessige effektene for aksjonæren, derimot, vil være at personlige aksjonærer får skattemessig fradrag for tap ved realisasjon av aksjer ved konkurs, jf. skatteloven §§ 10-31, 10-32 og 10-37. Slike gjeldskonverteringer kan være motivert av private skattemessige forhold heller enn å være et kreditorvern eller et forsøk på å holde selskapet i live. Dersom det er eksterne kreditorer som omgjør

gjeld til egenkapital, vil selskapet kunne være i bedre stand til å møte de øvrige forpliktelsene ettersom kontantstrømmene til denne gjelden vil opphøre. Dessverre er det ingen noter, i vårt utvalg, som har gitt opplysninger som gjør oss i stand til å skille mellom disse gjeldskonverteringene eller formålene.

Kapitalbehov

Vi har registrert 61 tilfeller av «kapitalbehov» i vår gjennomgang av fortsatt drift-notene. Disse tilfellene omfatter som regel situasjoner hvor ledelsen tydelig uttrykker et behov for tilførsel av kapital, men det kan også inkludere tilfeller hvor det fremstår som helt åpenbart at selskapet trenger tilførsel av kapital, basert på andre opplysninger gitt i fortsatt drift-noten. Et eksempel på en note hvor vi har registrert «kapitalbehov» er 2020-regnskapet til Matomas Bygg AS (2021, s. 12):

Note 11 – Egenkapital

Egenkapital er tapt og fortsatt drift er avhengig av tilførsel av frisk kapital.

Ettersom vi har undersøkt de to siste årsregnskapene til selskaper som har gått konkurs, er det ikke uventet at vi har observert en rekke tilfeller hvor det har blitt uttrykt behov for frisk kapital – enten direkte eller indirekte. Dersom selskapets videre drift er avhengig av tilførsel av ny kapital, som illustrert i det ovennevnte eksempelet, mener vi at dette er en ytterst relevant og viktig opplysning å inkludere i fortsatt drift-noten. Basert på den deskriptive selskapsstatistikken som er presentert i kapittel 4, mener vi det er rimelig å anta at en betydelig andel av selskapene hadde behov for frisk kapital, uten at dette nødvendigvis ble nevnt i noteopplysningene. Årsaken til at flere selskapet velger å ikke informere om dette kan knytte seg til at det kan oppleves som et nederlag å innrømme at selskapet ikke klarer seg så bra. En alternativ forklaring kan knytte seg til at ledelsen mener at kapitalbehovet er opplagt og at det ikke er nødvendig å trekke dette frem. En siste forklaring kan knytte seg til at ledelsen ikke er kjent med de objektive vilkårene for konkursåpning etter konkursloven, og som en konsekvens ikke vurderer disse kriteriene opp mot de valgte formuleringene i notene som opplyser om selskapets evne til fortsatt drift.

Tapt egenkapital

I forbindelse med vår gjennomgang av temaer i fortsatt drift-notene, har vi funnet 325 tilfeller der ledelsen har omtalt tapt egenkapital. Dette gjør tapt egenkapital til det mest hyppig nevnte

---

temaet i vår klassifisering av tematikk. Et eksempel på et årsregnskap hvor ledelsen omtaler tapt egenkapital, er 2020-regnskapet til Termotek AS (2021, s. 13):

Note 13 – Fortsatt drift

Vi er oppmerksom på at egenkapitalen er tapt. Årsregnskapet for 2020 er satt opp under forutsetning av fortsatt drift. Det bekreftes herved at forutsetningen for fortsatt drift er tilstede.

Vi er litt overrasket over at tapt egenkapital er nevnt så ofte i fortsatt drift-notene. Denne opplysningen fremgår av årsregnskapet, og vi stiller spørsmål ved om den er særlig nyttig for brukeren, spesielt når det ikke presenteres sammen med annen informasjon. Utfra den gitte informasjonen kan vi ikke se grunnlaget for fortsatt drift. Ledelsen presenterer ikke grunnlaget for vurderingen, og det er vanskelig å vurdere hvorfor selskapets ledelse mener at selskapet har livets rett. Brukeren antas å ha langt større nytte av informasjon om for eksempel likviditetsforhold, ledelsens syn på fremtiden og eventuelle tiltak som er iverksatt for å sikre videre drift, enn å få opplyst at egenkapitalen er tapt. Vi anser at slik informasjon vil være mer verdifull og relevant for brukeren for å danne seg et helhetlig bilde av selskapets situasjon og utsikter.

Handleplikt

I vårt arbeid med å registrere temaer i fortsatt drift-notene har vi identifisert 75 tilfeller hvor ledelsen har omtalt styrets handleplikt. I all hovedsak dreier dette seg om en anerkjennelse av at styrets handleplikt er utløst. Videre har vi registrert 11 tilfeller hvor ledelsen har bekreftet at minst 50 % av egenkapitalen er tapt. Dette må sees i sammenheng med en benevnelse av handleplikten, da det tidligere fulgte av aksjeloven § 3-5 at handleplikten inntreder dersom selskapets egenkapital er blitt mindre enn halvparten av aksjekapitalen. Dette ble imidlertid endret fra og med 01.07.2017, jf. Lov om endringer i aksjelovgivningen mv. (modernisering og forenkling). I tillegg forsvant plikten for små foretak om å utarbeide årsberetning, jf. Lov om endringer i regnskapsloven mv. (forenklinger). Konsekvensene av dette er at små foretak ikke plikter å opplyse om eventuell inntrådt handleplikt etter aksjeloven gjennom årsregnskapet. Dagens krav knytter seg til hvorvidt ledelsen mener at egenkapitalen er forsvarlig eller ikke, basert på virksomhetens risiko og omfang. Det kan dermed stilles spørsmål ved hvorvidt disse selskapene har rapportert basert på innarbeidet praksis, eller om ledelsen har vurdert det slik at tap av halve aksjekapitalen tilsvarer uforsvarlig egenkapital.

Et eksempel på en note hvor ledelsen har omtalt styrets handleplikt, er årsregnskapet for 2021 til Staurseth Distribusjon AS (2022, s. 12):

Note 7 – Egenkapital

Mer enn 50% av aksjekapitalen er tapt, styrets handleplikt blir utløst. Styret kommer fremover til å minimere investeringene og holde kostnadene nede på et minimum, det er etter styrets oppfatning en vesentlig usikkerhet om fortsatt drift og kommer til å jobbe aktivt for å sikre firmaet nødvendige inntekter de neste 12 månedene.

Til tross for at det ikke lenger er lovpålagt for små foretak å opplyse om inntrådt handleplikt, ser vi at det blir nevnt i betydelig grad. Kravet inkluderte også opplysninger om eventuelle vurderinger av tiltak, dersom styrets handleplikt hadde inntrådt. For foretak som er pliktige til å utarbeide årsberetning, eksisterer det fortsatt en opplysningsplikt knyttet til styrets handleplikt. Selskapene som inngår i vårt utvalgt følger god regnskapsskikk for små foretak. Små foretak kan frivillig velge å avlegge årsberetning, men et fåtall av selskapene har valgt dette. De absolutt fleste selskapene har dermed valgt å benytte forenklingsreglene, og de er ikke pålagt å uttale seg om ledelsens handleplikt. Det faktum at det er så mange referanser til handleplikten i fortsatt drift-notene kan indikere at denne praksisen fortsatt eksisterer som en vane knyttet til den tiden selskapene var pålagt å rapportere om det.

Vi ser ikke at det foreligger noen negative sider ved at selskapene stadfester at styrets handleplikt er utløst. Utdfordringen vi ser, er at slik rapportering kan tolkes i to retninger. For det første eksisterer det ikke lenger en plikt for små foretak om å rapportere om at handleplikten har inntrådt etter aksjelovgivningen. Dette vil si at rapporteringen er frivillig, og det kan dermed stilles spørsmål ved hvorfor eller hvordan selskapet har kommet frem til konklusjonen om å velge å rapportere om at handleplikten er utløst. Den andre forståelsen er at selskapet har gjennomført vurderingen og konkludert med at selskapets egenkapital ikke er tilstrekkelig solid for å være forsvarlig i henhold til aksjelovgivningen. Dersom sistnevnte er tilfelle, ville det være naturlig å inkludere ytterligere informasjon som gir brukerne bedre holdepunkter for å vurdere selskapets fremtidsutsikter. Vår oppfatning er at stadfestelse av handleplikten ikke fremstår som en spesielt verdifull opplysning isolert sett. Dette gjelder særlig med tanke på at de selskapene som rapporterer om tiltak mv., gjør dette på en udetaljert og generisk eller standardisert måte. En ulempe ved at et fåtall selskaper rapporterer om dette, er at det reduserer

---

sammenligningsmuligheter på tvers av selskaper. Selskaper som ikke rapporterer om usikkerhet om fortsatt drift, kan gi inntrykk av at handleplikten ikke har inntrådt, som vil si at egenkapitalen er forsvarlig.

Gjeldsopptak

Vi har identifisert 19 tilfeller hvor ledelsen har omtalt forhold knyttet til «gjeldsopptak» på ulike måter. Dette kan referere til situasjoner der selskapet stadfester planer om å ta opp gjeld eller hvor det bekreftes at gjeldsopptak allerede har funnet sted. Det kan også variere om gjeldsopptaket er spesifikt tallfestet i notene eller ikke. Et eksempel på en note hvor ledelsen har omtalt forhold knyttet til gjeldsopptak, er årsregnskapet for 2020 til New Flavours of India Sørenga AS (2021, s. 8):

Note

Er det usikkerhet om fortsatt drift: Ja.

Aksjekapitalen har blitt tapt og selskapet dekker dette ved å ta opp Gjeld. Tapet skyldes forsinket oppstart av driften pga Covid 19. Aksjonærene har bidratt med lån for å fortsette driften. Omsetning startet i Juni 2021. Selskapet forventer et positivt driftsresultat i 2021.

Det er interessant å merke seg at vi kun har funnet 19 tilfeller der gjeldsopptak er nevnt i fortsatt drift-notene. Dette kan ha flere årsaker. For det første kan det tenkes at flere av selskapene i vårt utvalg kan ha vanskeligheter med å få tatt opp mer gjeld, gitt den utfordrende situasjonen mange av de er i. Videre kan det selvsagt hende at enkelte selskap ser på det som unødvendig å nevne gjeldsopptak i notene.

Vi vil imidlertid påpeke at vi har observert flere årsregnskaper med mangelfulle noteopplysninger om gjeld, som ikke oppfyller kravene i NRS 8 pkt. 8.4. NRS 8 pkt. 8.4 krever blant annet at det skal gis opplysninger om gjeldens forfallshorisont og pantstillelser, samt dekning for pantstillelser. Hvis påkrevde opplysninger om gjeld utelates, og selskapet heller ikke nevner noe om forhold knyttet til gjeld i fortsatt drift-noten, kan dette tenkes å påvirke brukerens evne til å danne seg en helhetlig forståelse av selskapets evne til å håndtere usikkerheten rundt fortsatt drift. I en situasjon hvor det kan være tvil om selskapets evne til fortsatt drift, mener vi at relevante opplysninger om selskapets gjeldssituasjon er av vesentlig betydning.

Forhandlinger med kreditorer

Vi har registrert 29 tilfeller der ledelsen har opplyst at de enten er i dialog eller i forhandling med kreditorer i fortsatt drift-noten. Et eksempel på en note hvor ledelsen har omtalt forhandlinger med kreditorer, er årsregnskapet for 2020 til Baunen Fisk og Vilt AS (2021, s. 18, *våre uthevinger*):

Note 7 – Udekket tap**Fortsatt drift – effekt av koronapandemi 2020/2021**

Selskapet har som følge av koronapandemien i 2020 opplevd redusert omsetning, negative driftsresultat og svekket likviditet. Det er iverksatt følgende tiltak: Kostnadsreducerende tiltak for øvrig og *samtale med bank og øvrige kreditorer om utsatt og forlenget betalingsfrist*. Selskapet følger løpende situasjonen og gjør vurderinger kontinuerlig. Selskapets aksjekapital er tapt.

Med tanke på at vi analyserer nest siste og siste årsregnskap før konkursåpning, er det ikke særlig overraskende å se at noen av selskapene rapporterer at de er i dialog med kreditorene sine. Vi hadde forventet å observere en større forekomst av dette enn bare 29 tilfeller. Uansett anser vi dette som et tiltak for å sikre videre drift, og som allerede omtalt flere ganger anser vi opplysninger om tiltak for å sikre fortsatt drift som både nyttig og hensiktsmessig for regnskapsbrukerne, og mener informasjon som dette med fordel kan inkluderes i noteopplysningene om fortsatt drift.

Ikke risiko for tap for kreditorer

Vi har observert at ledelsen i 22 tilfeller har uttalt i fortsatt drift-noten at det ikke foreligger noen risiko for tap for kreditorene, eller at risikoen for tap synes å være lav. Et eksempel på en note hvor ledelsen har omtalt dette, er årsregnskapet for 2020 til Kleivs Bilverksted AS (2021, s. 18, *våre uthevinger*):

Note 8 Fortsatt drift

Styrets arbeid i 2020 har i hovedsak bestått av å forvalte inntektene og redusere kostnadene for å sikre løpende drift. Driften av Kleivs Bilverksted AS *synes ikke å medføre risiko for tap for kreditorene*. Grunnlaget for styrets konklusjon om fortsatt drift er basert på grunnlaget dagens drift er etablert på, den gode kommunikasjonen mot kreditorer og et konservativt anslag på inntekter i årene som kommer.

En slik opplysning kan være nyttig for brukeren, ettersom det kan gi en indikasjon på ledelsens vurdering av risiko knyttet til driften og til videre drift. En slik uttalelse kan også tolkes som et forsøk fra ledelsen på å berolige eksisterende og eventuelt fremtidige kreditorer. En interessant observasjon knyttet til dette, er at vi har sett en rekke formuleringer som er omtrent identiske til det overstående eksempelet.

Vi er imidlertid av den oppfatning at brukerne av regnskapet bør se på slike uttalelser med en viss grad av skepsis, da det på ingen måte er gitt at risikoen for kreditorer er så liten som ledelsen gir uttrykk for. Med mindre det er full dekning for skyldig beløp til kreditorer i konkursboet ved konkurs, vil det naturligvis være kreditorer som ender opp med tap dersom det skulle ende med konkurs for selskapet.

Vi har fulgt opp selskapene i utvalget som har rapportert om at det ikke eksisterer risiko for tap for kreditorer. Våre data gir oss ikke anledning til å undersøke hvorvidt det i realiteten har vært full dekning for eksterne kreditorer ved regnskapsavleggelsen eller på balansedagen. Av selskapene som rapporterer at det ikke eksisterer risiko for tap for kreditorer, har fem selskaper fått avsluttet bobehandlingen pr. 29.05.2023. Av disse selskapene har tre selskaper ingen dekning i boet, og bobehandlingen er avsluttet som følge av at boet ikke innehar tilstrekkelige midler til at bobehandlingen kan fortsette; dette tilsier at eksterne kreditorer ikke har fått noen utdeling fra selskapet. Ett selskap har hatt dekning for 39,5 % av gjelden, mens det siste selskapet har hatt dekning for 47,0 % av gjelden. Til tross for at utvalget som er ferdig behandlet av bostyrer er svært lite, mener vi at de presenterte resultatene taler for et generelt grunnlag for skepsis. Som brukere av regnskapet ville vi derfor tatt en grundig vurdering av driften av selskapet samt selskapets eiendeler, og foretatt en selvstendig vurdering, heller enn å stole fullt ut på en slik uttalelse om at det ikke synes å foreligge risiko for tap for kreditorer.

Drift og resultatregnskap

Over har vi sett nærmere på selskapenes rapportering om forhold som kan knyttes til balansen. I den følgende gjennomgangen vil vi se nærmere på hva selskapene rapporterer om resultat og drift i forbindelse med avgitte opplysninger om fortsatt drift.

Ordreserver og omsetningsvekst

Vi har observert at ledelsen i 54 tilfeller i fortsatt drift-noten har omtalt ordreserver på ulike måter. Ledelsen kan velge å formulere dette på flere måter, men i all hovedsak ser vi at det blir formidlet uttrykkelig at selskapet har en ordreserver på et visst nivå eller at selskapet har

god tilgang på oppdrag. I denne sammenhengen kan det også bemerkes at vi har sett 15 tilfeller hvor det rapporteres om omsetningsvekst, samt fire tilfeller av selskaper som rapporterer om økt omsetning på nytt år. Et eksempel på et selskap som har valgt å inkludere opplysninger knyttet til ordreserver i fortsatt drift-noten, er Gohuset AS (2020, s. 8) i årsregnskapet for 2019:

Note 2

Er det usikkerhet om fortsatt drift?: Nei

Selskapet har god tilgang på oppdrag, og eier overfører kapital ved behov.

Opplysninger om ordreserver fremgår ikke av regnskapet for øvrig, og særlig ikke for små foretak, da disse ikke må omtale selskapets fremtidsutsikter i årsberetningen, hvor det kunne tenkes å være naturlig å inkludere opplysninger om slike forhold. Vi tenker at det er en passende opplysning å inkludere i fortsatt drift-noten, i likhet med andre opplysninger hvor det enten opplyses om fremtidsutsikter eller generelt om status for driften.

Det kan imidlertid diskuteres hvor pålitelig denne informasjonen er. For det første er slike opplysninger sjelden kvantifisert, og gir dermed begrenset innsikt i størrelsen på selskapets ordreserver. At selskapet har tilgang på ordrer betyr heller ikke at disse er lønnsomme. For det andre vil det være vanskelig å etterprøve slike påstander fordi den avgis under informasjonsasymmetri. Som en konsekvens av dette, ville vi vært varsomme med å tolke opplysninger om ordreserver som utelukkende positivt.

Det kan være flere grunner til at det ikke er flere rapporteringer om opplevd omsetningsvekst i fortsatt drift-noten. En mulig forklaring er at selskaper sjelden opplever betydelig omsetningsvekst de to siste regnskapsårene før konkursåpning. Det er imidlertid verdt å merke seg at gjennomsnittlige salgsinntekter for alle selskapene i den deskriptive statistikken fra kapittel 4 viser en liten økning fra nest siste til siste regnskapsår, så det er ikke uvanlig å oppleve omsetningsvekst relativt kort tid før konkursåpning. En annen mulig forklaring er at selskapene ikke finner det nødvendig å omtale eventuell omsetningsvekst i fortsatt drift-noten, ettersom dette allerede kommer frem av resultatregnskapet og dermed kan oppleves som unødvendig informasjon. Vår mening er likevel at omsetning på nytt år er særlig relevant å inkludere i informasjon som gis om fortsatt drift.

Omsetningsreduksjon og redusert etterspørsel

Vi har registrert at ledelsen har inkludert opplysninger om reduksjon i omsetning i 59 tilfeller i fortsatt drift-noten. Videre har vi observert 23 tilfeller hvor det er rapportert om redusert etterspørsel. Et eksempel på et selskap som har valgt å inkludere opplysninger relatert til omsetningsreduksjon i opplysningene knyttet til fortsatt drift, er Træna Seafood AS (2021, s. 18) i årsregnskapet for 2020:

Fortsatt drift

Årsregnskapet for 2020 er satt opp under forutsetning av fortsatt drift. Det bekreftes herved at forutsetningen for fortsatt drift er til stede. Koronapandemien som inntraff i januar 2020 har hatt betydning for året 2020. Har påvirket omsetning negativt. Det ble umiddelbart satt i verk kostnadsbesparende tiltak for å møte den fallende omsetningen. Nye tiltak vurderes løpende.

Gitt at vi ser på de to siste årsregnskapene til selskaper før konkursåpning, er det neppe spesielt overraskende å se at en del selskaper rapporterer om enten omsetningsreduksjon eller nedgang i etterspørselen etter deres varer og tjenester. Vi mener imidlertid at å rapportere om en omsetningsreduksjon isolert sett ikke gir mye nyttig informasjon, siden dette allerede fremkommer av resultatregnskapet. Hvis selskapet derimot gir mer detaljert informasjon om hva som har forårsaket reduksjonen i omsetning, vil dette være en langt mer nyttig opplysning. Vi viser også til resultatene fra Larsen (2014) som finner at interessenter ønsker informasjon om salgspris og -volum for selskaper innenfor oppdrettsnæringen.

Kostnadsreduksjon

Vi har registrert at ledelsen i 91 tilfeller i fortsatt drift-noten har omtalt reduksjon i kostnader på en eller annen måte. Et eksempel på et selskap som har valgt å inkludere opplysninger knyttet til kostnadsreduksjon i opplysningene knyttet til fortsatt drift, er Brønnøy Caravan AS (2021, s. 18) i årsregnskapet for 2020:

Note 14 – Fortsatt drift

Årsresultat etter skatt har de 2 siste år vært negativ og redusert egenkapitalen fra 1 366 659 til 762 095. For å snu denne negative trenden har styret jobbet med kostnadskutt og er villige til å skyte inn mer kapital om det skulle være nødvendig. Styret avlegger derfor årsregnskapet under forutsetning om fortsatt drift.

Med 91 registreringer er omtale av kostnadsreduksjoner blant de mest frekvente temaene i vår klassifisering av tematikk. Kostnadsreduksjoner må anses som å være et tiltak for å sikre videre drift, og er således en opplysning vi mener er av høy relevans. De mest relevante notene er etter vår mening de som gir en detaljert oversikt over kostnadsbesparende tiltak og redegjør for hvordan disse skal oppnås. En simpel bekreftelse om at selskapet arbeider med slike tiltak vil etter vår oppfatning tilføre brukeren lite nyttig informasjon, ettersom det strengt tatt må forventes at ledelsen uansett jobber med slike tiltak dersom selskapet er i en utfordrende situasjon med hensyn til fortsatt drift.

Tematikk knyttet til bemanning

Vi har notert at ledelsen i 48 tilfeller har omtalt permitteringer i fortsatt drift-noten. Videre har vi registrert 30 tilfeller hvor ledelsen har rapportert om reduserte lønnskostnader, 22 tilfeller med omtale om reduserte ansatte og 15 tilfeller hvor vi har registrert bemanningsutfordringer. Et eksempel på et selskap som har valgt å inkludere opplysninger om permitteringer i opplysningene knyttet til fortsatt drift, er Klausen & Helberg AS (2021, s. 17) i årsregnskapet for 2020:

Note 8 – Fortsatt drift

Selskapet har tapt egenkapitalen og har noen utfordringer mht. likviditet. Likevel anser styret at forutsetningen om fortsatt drift er til stede, og årsregnskapet for 2020 er satt opp under denne forutsetningen. Det er gjort grep i løpet av året for å forbedre resultatet. Covid 19 har hatt stor betydning for årets driftsinntekter og har ført til permitteringer i selskapet.

Da vi primært har undersøkt regnskapsår der pandemien har hatt en betydelig påvirkning, er det i tråd med forventning at en del selskaper rapporterer om permitteringer. Antallet permitteringer må antas å være forsterket av at regelverket knyttet til permitteringer ble lempeligere under pandemien. Det er viktig å påpeke at selv om 2019 ikke var et år preget av pandemi, kan selskaper likevel ha valgt å medta opplysninger om permitteringer i 2019-regnskapert på grunn av pandemien, da vi har sett at mange har valgt å medta opplysninger om hendelser etter balansedagen i fortsatt drift-noten.

Når det gjelder registreringen «bemanningsutfordringer», er det mulig at pandemien kan være en utløsende faktor for utfordringer knyttet til bemanning. Selskaper som har rapportert om bemanningsutfordringer har variert fra å ikke ha tilstrekkelig antall ansatte parat, til at uventet

---

høyt sykefravær har oppstått. Registreringen «reduerte ansatte» omfatter ulike former for reduksjon i antall ansatte, inkludert frivillig avgang og oppsigelser. Denne registreringen inkluderer imidlertid ikke permitteringer, ettersom vi i stedet bruker denne spesifikke registreringen dersom selskapet uttrykker dette.

Blant opplysningene som omfattes av registreringen «reduerte lønnskostnader» finner man opplysninger om at ledelsen tar ut minimale lønninger for å sikre videre drift. Andre opplysninger som vi har sett i forbindelse med dette er beskrivelser av tiltak for å redusere lønnskostnader, for eksempel gjennom å justere åpningstider. Vi har også sett at ledelsen bare har nevnt reduksjon i lønnskostnader som et tiltak, uten å gi detaljert informasjon om hva dette innebærer eller hvordan lønnskostnadene skal reduseres.

Driftsendringer, utsatt fremdrift og driftsstans

Vi har identifisert 36 tilfeller der ledelsen har kommentert forhold som angår «driftsendringer» på ulike måter. Dette kan innebære alt fra vage formuleringer til detaljerte beskrivelser. Innholdet i dette temaet er variert. Eksempler på hva som er inkludert, omfavner blant annet opplysninger om oppskalering av driften eller at selskapet har lagt ned deler av driften. Det skal dog påpekes at dette temaet dekket et bredt spekter av emner, og for å unngå for mange kategorier med relativt lik tematikk, har vi valgt å inkludere dem i ett samletema.

Videre har vi også registrert tilfeller som involverer opplysninger om driftsrelaterte utfordringer, hvorav 20 registreringer dreier seg om «utsatt fremdrift» og 23 om «driftsstans». Et eksempel på et selskap som har valgt å inkludere opplysninger knyttet til driftsendringer i opplysningene knyttet til fortsatt drift, er Beerenberger AS (2021, s. 11) i årsregnskapet for 2020:

Note 7: Fortsatt drift

Selskapet er påvirket av tiltak mot smittespredning av covid-19. Ordinær drift er stan- set, men man har lyktes med å få annen omsetning deler av året. Selskapet planlegger for annen type drift. Det er etter styrets oppfatning grunnlag for fortsatt drift.

I denne sammenhengen kan en endring i driften anses som et tiltak for å sikre videre drift og vil derfor være en nyttig opplysning. Vi mener at vesentlige opplysninger som angår driften

og ikke fremgår av regnskapet for øvrig, med fordel kan inkluderes i fortsatt drift-noten. Etersom denne registreringen favner nokså bredt, er det imidlertid utfordrende å foreta en vurdering og tolkning av opplysninger om driftsendringer.

Vurderer tiltak og iverksatt tiltak

I vår registrering av tematikk i fortsatt drift-noter har vi registrert «vurderer tiltak» ved 25 tilfeller. Ett eksempel på en note hvor vi har registrert «vurderer tiltak» er årsregnskapet for 2020 til O. A. Skaar AS (2021, s. 16, *vår utheving*):

Note 8: Framhaldande drift

Årsrekneskapen for 2020 viser eit underskot på kr 505 509 og eigenkapitalen pr 31.12.2020 er negativ med kr 1 152 770. Verksemda har gått med underskot dei fire siste åra og det er soleis vesentleg uvisse knytt til selskapet si evne til å halde fram drifta. *Styret følger utviklinga og vurderer ulike tiltak som kan bidra til å sikre drifta.* Føresetnad om framleis drift er difor lagt til grunn i den framlagte årsrekneskapen.

Videre har vi foretatt 75 registreringer som omhandler «iverksatt tiltak». Et eksempel på ledelsens omtale om at tiltak er iverksatt finner vi i årsregnskapet for 2020 til Minimin AS (2021, s. 19):

Note 13 – Eigenkapital

...

Mer om egenkapital

Aksjekapitalen er tapt og egenkapitalen er negativ per 31.12.20. Styret er klar over situasjonen og har iverksatt tiltak for å øke salget, redusere driftskostnader og generere overskudd.

Styrets plan for å håndtere den oppståtte situasjonen kan i mange tilfeller tenkes å gi nyttig og beslutningsrelevant informasjon. Aktive styrever som gir tilstrekkelig informasjon, samtidig som de implementerer realistiske planer og tiltak, kan bidra til å begrense tapene for både kreditorer og eiere (Gøbel & Rødssæteren, 2009).

Som omtalt i teorikapittelet, ble kravet til årsberetning for selskap definert som små foretak etter regnskapsloven fjernet fra og med 1. januar 2018 og med virkning for regnskapsåret

---

2017. Med dette forsvant naturligvis kravet for små foretak om å gi opplysninger knyttet til fortsatt drift i årsberetningen, og ble i stedet erstattet med kravet om å gi opplysninger knyttet til fortsatt drift i note, jf. Lov 15. desember 2017 nr. 105 om endringer i regnskapsloven mv. (forenklinger).

Før lovendringen var det et krav i tidligere lover og NRS som påla selskaper å informere om tiltak i forbindelse med at handleplikten ble utløst. Etter lovendringen er det, etter vår tolkning, imidlertid ikke lenger påkrevd en redegjørelse for planer og tiltak for små foretak. På samme måte som andre opplysninger om hvordan selskapet planlegger å håndtere situasjonen som har oppstått, mener vi det er fordelaktig med en detaljert beskrivelse av tiltakene. Dette må antas å gi brukeren et bedre utgangspunkt til å vurdere hvorvidt tiltakene kan være tilstrekkelig for å sikre videre drift.

Øvrig tematikk

Tidligere har vi diskutert tematikk som har en direkte tilknytning til balansen, resultatregnskapet og drift. I det følgende vil vi undersøke temaer som ikke faller inn under disse kategoriene, og som vi refererer til som «øvrig tematikk».

Tvistesak, reklamasjoner og skattesak

Vi har gjort totalt 30 observasjoner i kategorien «tvist», og blant disse har ledelsen nevnt tvistesaker, reklamasjoner, og skattesaker i henholdsvis 25, tre og to av tilfellene. Et eksempel på et selskap som har valgt å inkludere opplysninger om en tvistesak i opplysningene knyttet til fortsatt drift, er Linotech AS (2020, s. 12, *våre uthevinger*) i årsregnskapet for 2019:

Note 9 – Egenkapitalutvikling

Styret er klar over at selskapets aksjekapital er tapt. 2019 har vært preget av venting på godkjenninger på byggetillatelse, *samt er uenighetssak med en kunde som har holdt tilbake et større beløp, samt at selskapet har hatt større kostnader til advokat og uavhengige fagpersoner i denne saken, dette er nå løst*, et av selskapets søsterselskap har tatt over dette prosjektet som vil fullføres og selges. Selskapet vil således få inn også dette beløpet. Selskapet vil i 2020 fokusere mer på drift og lønnsomhet. Selskapets likviditet er anstrengt og det har gjennom 2019 blitt tilført kapital i form av lån fra eier. Eier har stor tro på at disse lånene vil tilbakeføres i løpet av 2020/2021 og at egenkapital og gjeld gradvis vil bedres, slik at selskapets evne til fremtidig egenfinansiering

er tilstede. Forutsetningen om fortsatt drift er tilstede, og årsregnskapet for 2019 er satt opp under denne forutsetningen.

Vi anser det som hensiktsmessig og relevant å inkludere opplysninger relatert til dette, da tvistesaker og andre lignende forhold kan få store konsekvenser for selskapets fremtidige drift. Foretak som følger forenklingsreglene for små foretak bør være særlig oppmerksomme på å inkludere opplysninger om betingede eiendeler og forpliktelser i fortsatt drift-noten, ettersom små foretak ikke er pålagt de samme opplysningskravene som øvrige foretak.

Det er imidlertid viktig å være oppmerksom på at ledelsen kan ha et incentiv til å nedtone konsekvensene av å tape en tvistesak og overdrive sannsynligheten for å vinne. Vi tenker derfor at brukerne bør tolke og lese informasjonen med forsiktighet, og ikke betrakte ledelsens vurderinger som en ubetinget sannhet.

Pandemien

En utfordring knyttet til datainnsamlingen er koronapandemien, som åpenbart har preget store deler av regnskapsrapporteringen for selskapene i utvalget, og særlig noteinformasjon som knytter seg til fremtidsutsikter og fortsatt drift. Dette er ikke overraskende, ettersom regnskapsbrukere internasjonalt har etterspurt konkret informasjon knyttet til fremtidsutsikter som følge av pandemien. Albuлесcu (2021) fant at finansmarkedene ble vesentlig påvirket av usikkerheten knyttet til pandemien, som taler for at regnskapsrapporteringene burde hensynta informasjonsetterspørselen til brukerne. Hao og Pham (2022) gjennomførte en studie hvor de undersøkte investorreaksjoner knyttet til offentliggjøring av kvartalsrapporter i USA. De fant at selskaper som redegjør for pandemien opplever redusert investorusikkerhet. Det er derfor naturlig at norske selskaper også vil påpeke generell usikkerhet, men også særlig knyttet til nedstengninger, smitteverntiltak og generell markedsusikkerhet som har påvirket selskapet både før og etter balansedagen.

Våre inntrykk er at pandemien har hatt en vesentlig innvirkning på regnskapsrapporteringen, særlig for årene 2019 og 2020. Det fremstår nærmest som om mange selskaper opplevde informasjon om pandemien, ofte i egen note ved navn «Hendelser etter balansedagen», som en obligatorisk note å presentere. Dessverre er vårt inntrykk at denne informasjonen ofte var lite informativ og preget av standardiserte formuleringer.

Det er vårt inntrykk at informasjon om pandemien ofte ble presentert sammen med annen informasjon av, isolert sett, høyere verdi for brukeren. En rekke noter har inkludert informasjon om pandemien sammen med generelle uttalelser om selskapets fremtidsutsikter og tiltak ledelsen enten har eller vurderer å innføre. Våre funn viser at 364 selskaper har påpekt pandemien i minst ett av årsregnskapene, hvorav 60 (ca. 16,5 %) fastslår at de ikke er påvirket av den. Basert på observasjonene våre når vi gjennomgikk regnskapene, har vi et inntrykk av at det ikke nødvendigvis er selskapets ledelse som har inkludert denne informasjonen, men gjerne eksterne rådgivere i form av regnskapsførere og revisorer; det er ikke mulig for oss å bekrefte denne antakelsen basert på informasjonen vi har tilgjengelig. Vi underbygger likevel påstanden med at vi har observert enkelte årsregnskaper som har inkludert en siste note i årsregnskapet med overskriften «Korona noten». I tillegg har vi sett noen formuleringer i regnskaper som ikke virker til å høre hjemme der. En rekke fortsatt drift-noter er formulert som om det var noen utenfor selskapet som formulerte innholdet. Vi har følgende prakt eksempel fra årsregnskapet til Prk Bygg AS (2022, s. 25, *våre uthevinger*):

Note 6 – Fortsatt drift

Forutsetningen om fortsatt drift er til stede, og årsregnskapet for 2021 er satt opp under denne forutsetning. Styret er klar over at EK er tapt *før setningen med tiltak*.

Det fremstår klart at dette er en kommentar fra ekstern part. Dette regnskapet var revidert, slik at det er nærliggende å konkludere med at dette er en kommentar til noteformuleringen fra revisor, heller enn påstand fra ledelsen.

243 selskaper har avgitt informasjon om at de er preget av nedstengninger, restriksjoner og for øvrig påvirket av pandemien. 128 selskaper har eksplisitt gitt uttrykk for at de er vesentlig påvirket av pandemien, mens 73 selskaper ikke har avgitt informasjon som gjør oss i stand til å fastslå graden av påvirkning.

Førstnevnte kategori inkluderer følgende noteinformasjon (STRANDGATEN 76 AS, 2020, s. 9, *våre uthevinger*):

Note 8 Fortsatt drift

...

Covid 19 pandemien som inntraff i januar 2020 har ikke betydning for årsregnskapet for 2019. Hendelsen har imidlertid hatt *vesentlig negativ betydning* for foretakets stilling og resultat i perioden mellom balansedagen og tidspunktet for avleggelse av årsregnskapet. Driften var *helt stengt* i en periode på våren 2020. Driften er nå igang igjen, men med *restriksjoner*. ...

Videre har 73 selskaper påpekt at de er påvirket av pandemien. Som følge av formuleringen i årsregnskapet har det ikke vært mulig for oss å identifisere graden av påvirkning. Et eksempel på en slik formulering finner vi i «Note 6 Egenkapital» som et avsnitt under den standardiserte egenkapitalnoten i årsregnskapet for 2020 til Love Torggata AS (2021, s. 17, *våre uthevinger*):

Fortsatt drift

Koronapandemien i 2020 har påvirket selskapet i stor grad og rammet handelen og etterspørselen. Styret mener at både egne tiltak som er iverksatt for å tilpasse aktivitetsnivået, samt krisetiltakene fra Regjeringen forventes å være tilstrekkelig til å sikre fortsatt drift. Årsregnskapet er avlagt under forutsetningen om fortsatt drift.

Noteinformasjonen fastsetter uttrykkelig at selskapet er betydelig påvirket av pandemien, men det fremkommer ikke konkrete holdepunkter for at selskapet er «vesentlig» påvirket. For å underbygge vår påstand om at selskapet ikke er vesentlig påvirket av pandemien, viser vi til selskapets omsetning som viser en økning i salgsinntekter fra 2019 til 2020 på ca. 1,1 millioner kroner. Dette er et forhold som står i motstrid med informasjonen som fremkommer i noten om at selskapets handel og etterspørsel har blitt påvirket i stor grad. Dette viser at det ofte er vanskelig å forstå hva ledelsen mener med rapporteringen. Det kan tenkes at omsetningsreduksjonen skjedde på et senere tidspunkt. Fordi denne informasjonen ikke fremkommer av noten, blir det vanskelig å se sammenhengen med regnskapet for øvrig.

Kompensasjon	Frekvens	%
Kompensasjonsstøtte	30	68,2
Søker kompensasjonsordningen	8	18,2
Ikke tilfredsstilt vilkårene for å motta offentlig støtte	6	13,6
Totalt	44	100,0

Tabell 5-10 Fordeling av tematikk knyttet til kompensasjonsordningen.

Fordi selskapet ikke har vist til konkrete konsekvenser utover generelle bemerkninger om aktivitetsreduksjon, har vi kategorisert selskapet som at det er påvirket i ukjent omfang. Sitatet lenger oppe, fra STRANDGATEN 76 AS, forklarer eksplisitt at selskapet har blitt påvirket av nedstengninger og at smittevernrestriksjonene er av vesentlig betydning for selskapets drift; det fremkommer ikke for Love Torggata AS.

Til sist trekker vi frem et eksempel på en note hvor det fremkommer som om selskapet ikke er påvirket av pandemien (RAMMEGUTTA AS, 2021, s. 13, *våre uthevinger*):

Note 14 – Fortsatt drift

Forutsetning om fortsatt drift er tilstede, og årsregnskapet for 2020 er satt opp under denne forutsetning. *Covid-19 har ved årsregnskapsavlegging ikke hatt påvirkning på selskapets drift, men styret følger situasjonen nøye og vil iverksette tiltak ved nødvendighet.*

Formuleringen som er valgt i noten overfor er nokså standardisert, og det er stort sett denne formuleringen – ordrett – som ligger til grunn for klassifiseringen om at selskapet ikke er påvirket av pandemien.

Annen informasjon som har fremkommet i pandeminotene knytter seg til kompensasjonsordningen. Tabell 5-10 viser en oversikt over informasjon selskaper har avlagt tilknyttet kompensasjonsordningen. 30 selskaper har vist til at de har mottatt kompensasjonsstøtte. Åtte selskaper informerer om de løpende søker kompensasjonsordningen eller vil søke denne på nytt år, mens seks selskaper fastslår at de ikke innfrir vilkårene for å motta kompensasjonsstøtte.

Tro på fremtiden

Våre funn avdekker at et signifikant antall selskaper gir uttrykk for tro på fremtiden på ulike måter. Av antall observasjoner av forhold som på forskjellige måter kan relateres til omtale av fremtidsutsikter, har hele 97 selskaper gitt uttrykk for tro på fremtiden. Det er dog viktig å påpeke at ledelsen gir uttrykk for dette på ulike måter, enten gjennom eksplisitte uttalelser om tro på fremtiden eller mer subtile tilnærminger. Under følger et eksempel på en eksplisitt formulering av fremtidstro, hentet fra årsregnskapet til Vinar VVS og Sønn AS (2021, s. 12, *våre uthevinger*):

Note 12 – Egenkapital

...

Fortsatt drift

Selskapets ledelse er klar over at aksjekapitalen er tapt. Det har vært en utfordrende tid nå i vekstfasen. Omsetningen har doblet seg i 2020 i forhold til 2019, men det har vært litt mye kostnader. Det er økning i ordretilgangene i 2021 også, og det er gjort endringer i administrasjonen for å hankses med økt arbeidsmengde. Det jobbes med å få ned kostnadene og bli mer effektive. *Ledelsen har tro på fremtiden*, og regnskapet avlegges under forutsetningen om fortsatt drift.

Vi har også observert at flere velger å uttrykke fremtidstro på en mer implisitt måte. Under følger et eksempel på dette, hentet fra årsregnskapet for 2021 til Norsk Eiendomsadministrasjon AS (2022, s. 13, *våre uthevinger*)

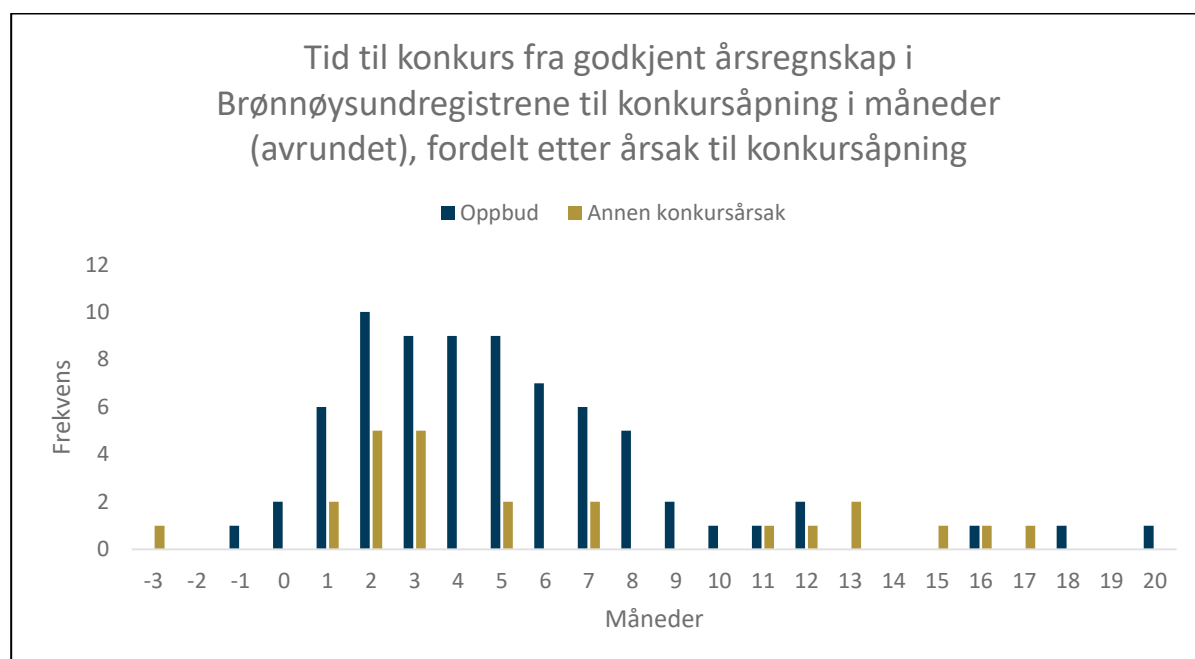
Note 6 – Fortsatt drift

Selskapets egenkapital er tapt/er negativ og det foreligger av den grunn en viss usikkerhet knyttet til fortsatt drift. *Styret mener at framtidsutsikter viser at forutsetningen for videre drift er tilstede*, til tross for at selskapets egenkapital er tapt/er negativ. Styret antar at forsvarlig egenkapital vil være på plass ved avleggelse av regnskap for 2022 gjennom positiv drift. Årsregnskapet for 2021 er satt opp under forutsetning av fortsatt drift.

Vi mener det er bemerkelsesverdig at et vesentlig antall rapporterer om positive fremtidsutsikter relativt kort tid før konkursåpning. Dette fenomenet kan indikere flere mulige forhold. For det første kan det være en indikasjon på overoptimisme. Overoptimisme innebærer å ha en tendens til å undervurdere sannsynligheten for negative hendelser, samtidig som man overvurderer sannsynligheten for positive hendelser (Kahneman, 2013). Ifølge både nevrovitenskapelige og samfunnsvitenskapelige studier synes vår grunnleggende holdning å være preget av mer optimisme enn realisme, som kan føre til en systematisk overvurdering av muligheter og en undervurdering av risiko og begrensninger (Kahneman, 2013). Det er mulig at ledelsen i de konkursrammede selskapene har en tendens til å overvurdere effekten av iverksatte tiltak, eventuelt undervurderer usikkerheten. For det andre kan det spekuleres i at det ligger et strategisk motiv bak rapportering av positive fremtidsutsikter. Ledelsen kan ha et

ønske om å berolige eventuelle interessenter som benytter regnskapet som en del av sitt beslutningsgrunnlag. Særlig dersom regnskapet for øvrig inneholder elementer som ikke er spesielt lystig lesing, vil ledelsen ha et stekt incentiv til å opplyse om forhold som er egnet til å bedre inntrykket av selskapets fremtidsutsikter.

For å underbygge våre påstander om at ledelsen kan ha overoptimisme knyttet til fremtidsutsiktene til selskapet, har vi utarbeidet Figur 5-4. Figuren viser fordelingen av selskaper, basert på årsak til konkursåpning, i tid fra godkjent årsregnskap i Brønnøysundregistrene til konkursåpning. Fordelingen viser at mange av selskapene går konkurs svært kort tid etter at regnskapet er godkjent. Dette gir uttrykk for at selskapets ledelse enten ikke har tatt tilstrekkelig stilling til selskapets reelle fremtidsutsikter, eller at det er gjort en feilaktig vurdering. Særlig interessant er å merke seg at majoriteten av selskapene har åpnet konkurs gjennom oppbud, hvilket betyr at ledelsen selv har meldt selskapet konkurs. Dette fører til at det er vanskelig å forstå hvordan man bør tolke en uttalelse om at ledelsen har tro på fremtiden. For selskapene som ikke har meldt oppbud, kjenner vi ikke til årsaken til konkursåpning.

Figur 5-4 Fordeling av tid til konkurs for selskaper som rapporterer om tro på fremtiden i fortsatt drift-noter, fordelt etter årsak til konkurs.

5.3 Revisor

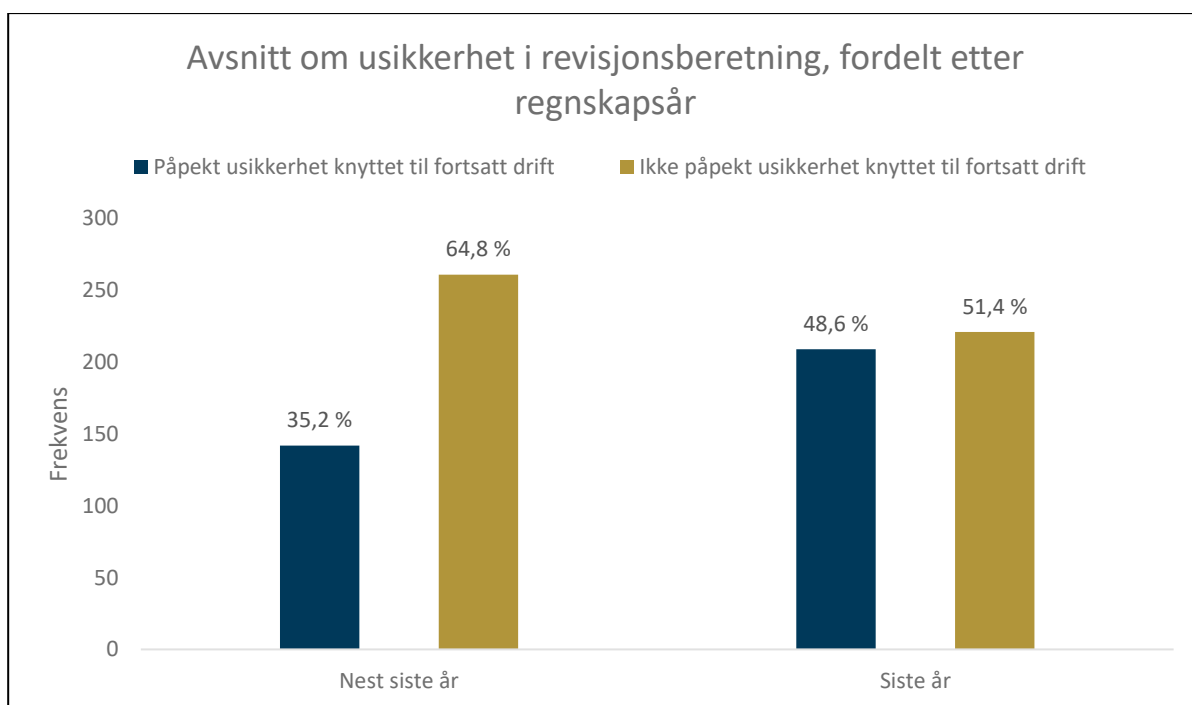
Tidligere har vi fokusert på regnskapsprodusentens rolle når det gjelder informasjon om fortsatt drift. I denne delen vil vi rette oppmerksomheten til revisors innvirkning på denne informasjonen. Vi begynner delkapittelet med å undersøke revisors påpekning av usikkerhet knyttet til fortsatt drift i revisjonsberetningen. Videre vil vi se på forskjellene i informasjon om fortsatt drift mellom selskaper med revisor og selskaper uten revisor. Til slutt vil vi se nærmere på konsekvensene av mangelfulle opplysninger om fortsatt drift for selskaper som er underlagt revisjon.

5.3.1 Revisors påpekning om usikkerhet i revisjonsberetningen

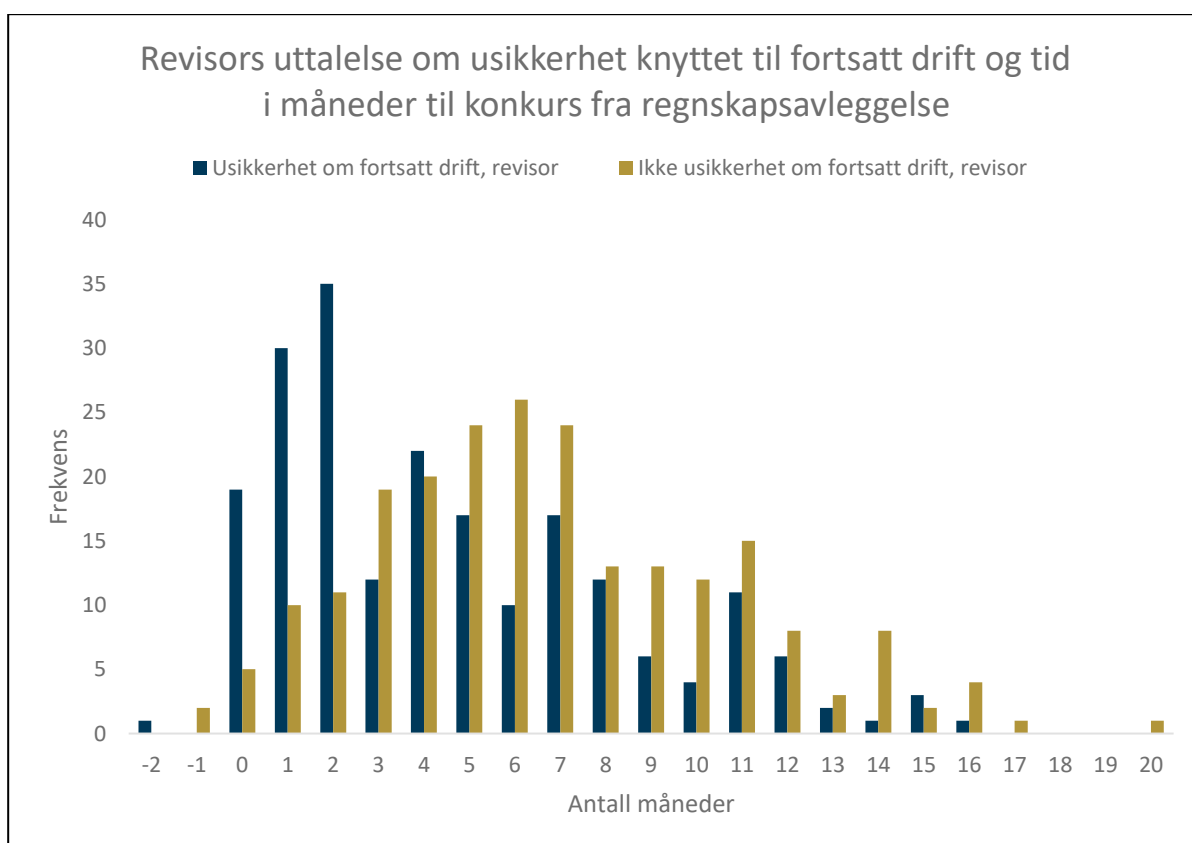
Når revisor konkluderer med at det eksisterer vesentlig tvil knyttet til selskapets overlevelsesevne, skal revisor inkludere et eget avsnitt i revisjonsberetningen som retter brukerens oppmerksomhet til denne usikkerheten, eller avgi en revisjonsberetning som ivaretar brukerbehovet, jf. ISA 570 pkt. 21 flg. Den alvorligste reaksjonen skjer når revisor er uenig i at regnskapet skal utarbeides under forutsetning om fortsatt drift, men ledelsen har valgt å gjøre dette. Da plikter revisor å avlegge en negativ revisjonsberetning, jf. ISA 570 pkt. 21. Videre kan ledelsen ha lagt til grunn fortsatt drift-forutsetningen for regnskapsutarbeidelsen, og ledelsen har gitt tilstrekkelige opplysninger om usikkerheten som foreligger knyttet til fortsatt drift. I disse tilfellene plikter revisor å avlegge en umodifisert konklusjon og inkludere et eget avsnitt om vesentlig usikkerhet knyttet til fortsatt drift, jf. ISA 570 pkt. 22.

Resultatene fra vår undersøkelse viser at revisor har valgt å ta med et avsnitt i revisjonsberetningen for å påpeke usikkerhet om fortsatt drift i 35,2 % av regnskapene nest siste regnskapsår og 48,6 % av regnskapene for siste regnskapsår, jf. Figur 5-5. Det er noe urovekkende å se at under halvparten av selskapene får påpekt usikkerhet knyttet til fortsatt drift av revisor. Likevel mener vi dette må sees i sammenheng med tidshorizonten som har gått mellom balansedagen, dato for godkjent årsregnskap og dato for konkursåpning.

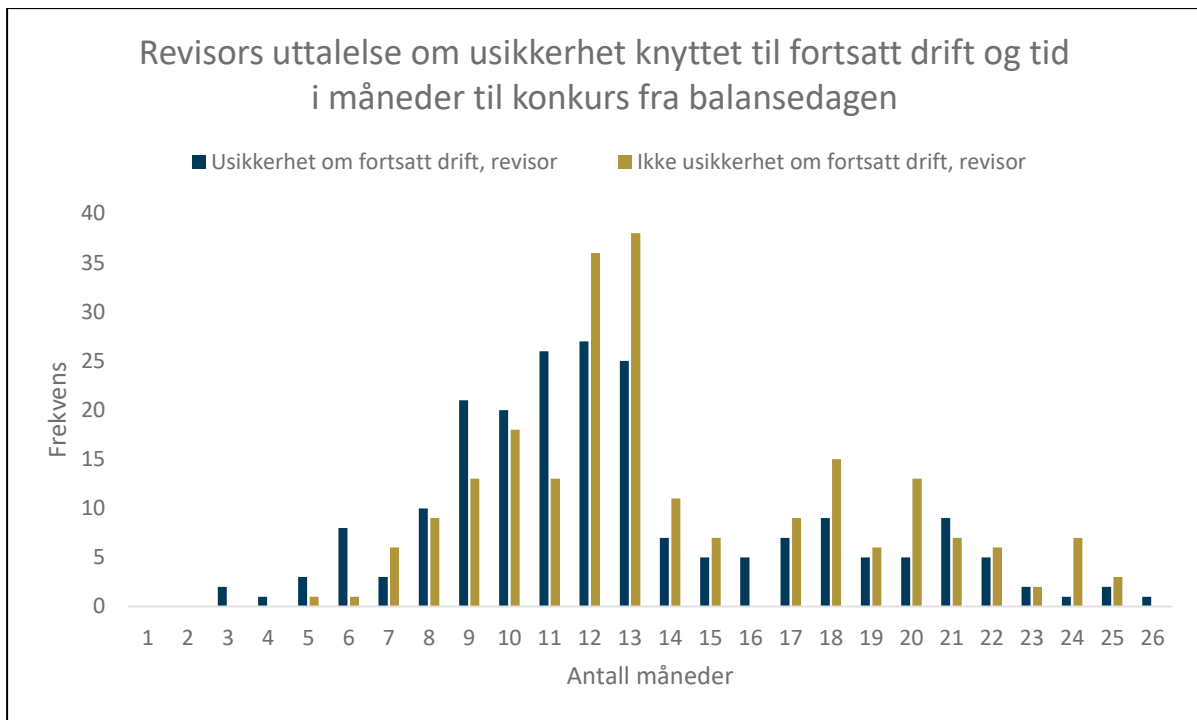
Figur 5-6 viser avrundet tid i måneder fra dato for godkjent årsregnskap i Brønnøysundregistrene og dato for konkursåpning. De fleste selskapene som åpner konkursbehandling kort tid etter dato for godkjent årsregnskap får usikkerhet om fortsatt drift påpekt av revisor. Fra den tredje måneden etter godkjent årsregnskap, reduseres antall konkursåpninger der revisor har påpekt usikkerhet. Dette kan uttrykke at revisor ikke har kommet til korrekt konklusjon.

Figur 5-5 Usikkerhetsavsnitt i revisjonsberetninger, siste to regnskapsår.

Figur 5-6 Revisors uttalelse om usikkerhet knyttet til fortsatt drift og tid i måneder (avrundet) til konkurs fra dato for godkjent årsregnskap i Brønnøysundregistrene, fordelt etter usikkerhetsuttrykk fra revisor.

Figur 5-7 Revisors uttalelse om usikkerhet knyttet til fortsatt drift og tid til konkurs, fordelt etter revisors uttrykk eller ikke for usikkerhet om fortsatt drift.

Det er interessant å legge merke til at en vesentlig andel av revisjonsberetningene ikke gir uttrykk for usikkerhet knyttet til fortsatt drift, selv om konkursåpning er nært forestående. Vi har undersøkt dette nærmere ved å utarbeide Figur 5-7. Figuren viser at revisor stort sett har kommet frem til korrekt konklusjon for de første seks månedene etter balansedagen. Deretter reduseres treffsikkerheten betraktelig, og de store avvikene kommer omtrent ett år etter balansedagen. Dette underbygger det faktum at å ta stilling til usikkerhet knyttet til fortsatt drift er preget av skjønn og usikkerhet.

5.3.2 Rapporteringsforskjeller med og uten revisor

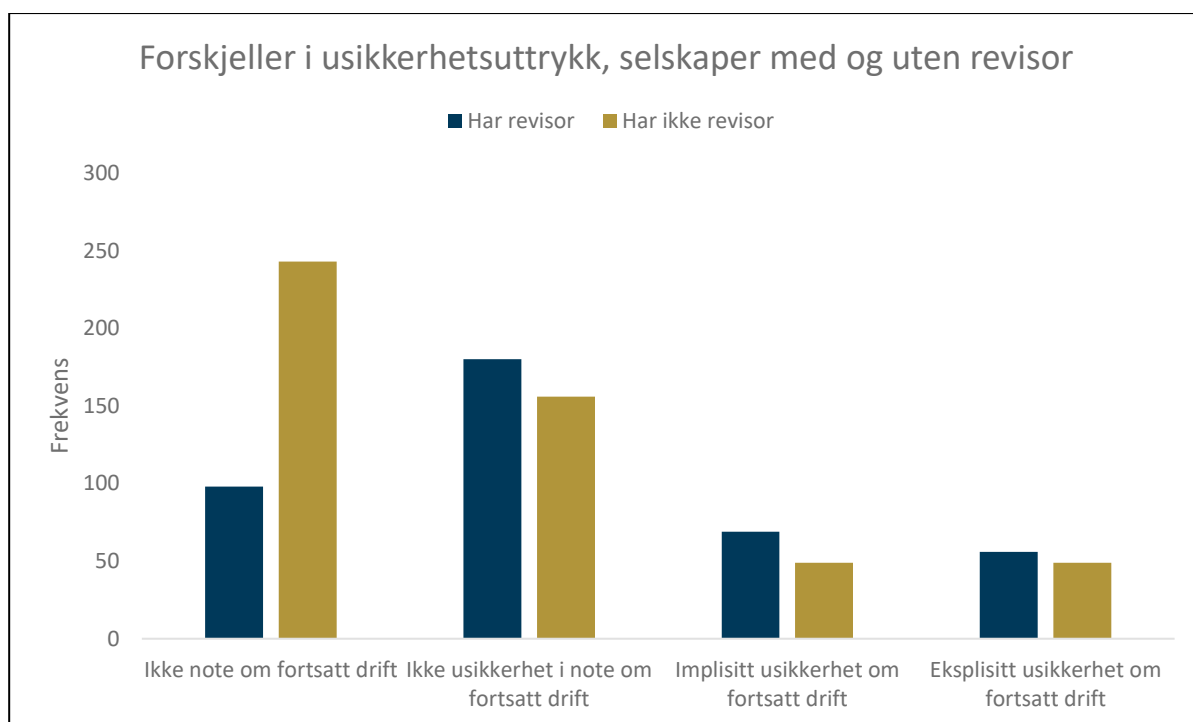
Dataene fra undersøkelsen viser at det er forskjeller i rapporteringen til selskaper som henholdsvis har og ikke har revisor. I dette delkapittelet setter vi lys på dette.

Figur 5-8 viser at selskaper som ikke har revisor i mindre grad velger å avlegge en note om fortsatt drift. Det er tilsynelatende liten forskjell mellom kategoriene, når det er avlagt en note om fortsatt drift. Selskaper med revisor avlegger en note om fortsatt drift i omtrent tre av fire tilfeller, mens selskaper uten revisor avlegger en note om fortsatt drift i omtrent halvparten av tilfellene. Reviderte årsregnskaper inkluderer i større grad informasjon om fortsatt drift.

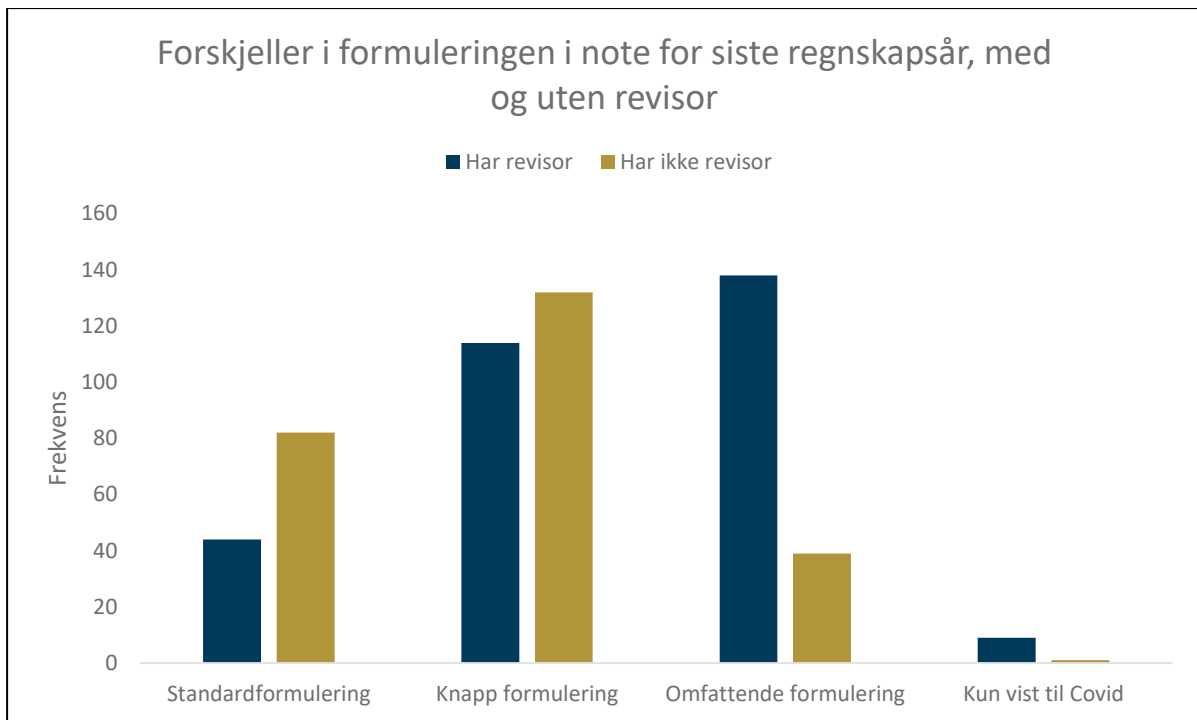

Omtrent hvert tredje selskap som har revisor avlegger en note om fortsatt drift, som enten gir implisitt eller eksplisitt uttrykk for usikkerhet knyttet til fortsatt drift. Til sammenligning velger bare hvert femte selskap uten revisor å avlegge en tilsvarende note.

Figur 5-9 viser tydelig at det er en langt større andel omfattende formuleringer i selskapene som har revisor. Dette er i samsvar med våre forventninger, av flere grunner. ISA 570 pkt. 19 stiller krav til at revisor påser at ledelsen «på en tilfredsstillende måte opplyser om viktige hendelser eller forhold som kan skape tvil av betydning om enhetens evne til fortsatt drift, og ledelsens planer for å håndtere disse hendelsene eller forholdene». Dersom ledelsen ikke gir tilstrekkelige opplysninger om situasjonen, skal revisor reagere med minimum et forbehold i revisjonsberetningen, jf. ISA 570 pkt. 23. Sannsynligvis bidrar dette til å utdype rapporteringen om fortsatt drift, da det må antas at ledelsen neppe ønsker en modifisert revisjonsberetning.

Figur 5-8 Uttrykk for usikkerhet om fortsatt drift i fortsatt drift-noter siste regnskapsår, fordelt etter selskaper med og uten revisor.

Figur 5-9 Forskjeller i formuleringer i fortsatt drift-note, kategorisert for selskaper med og uten revisor.

En annen forklaring kan knytte seg til selskapsstørrelse. Selskaper med revisor er generelt sett større selskaper, som følger av at fravalg av revisjon bare er tiltatt for selskaper med mindre enn 6 millioner kroner i driftsinntekter, jf. Forskrift om terskelverdier for beslutning om å unnlate revisjon etter aksjeloven § 7-6. Det er rimelig å anta at større selskaper har flere interesser enn mindre selskaper, noe som kan resultere i at rapporteringen blir mer omfattende. Selskapene i utvalget vårt må imidlertid forholde seg til de samme kravene til rapportering i NRS 8. Derfor bør ikke selskapets størrelse ha en betydelig innvirkning på rapporteringen.

Ytterligere er det interessant å merke seg at antallet og andelen av standardformuleringer er betydelig større for selskaper uten revisor. Dette kan knytte seg til kravene som følger av ISA 570, som kan føre til at revisor krever en grundigere redegjørelse av usikkerheten. Til sist nevner vi at det er en betydelig forskjell knyttet til fortsatt drift-noter som bare omtaler Covid. Det kan dermed synes slik at revisor har krevet informasjon om pandemien i større grad enn hva selskapene selv mener er nødvendig.

5.3.3 Reaksjoner ved mangelfull informasjon om fortsatt drift

Etter ISA 570 pkt. 23 skal revisor enten avgi en konklusjon med forbehold eller en negativ konklusjon dersom det foreligger vesentlig usikkerhet om fortsatt drift, men selskapet unnlater

å gi tilstrekkelige opplysninger om forholdene. I vårt utvalg har vi identifisert at dette har forekommet fire ganger i nest siste årsregnskap og 17 ganger i siste årsregnskap. I samtlige tilfeller har det vært snakk om et forbehold.

Formuleringen revisor benytter i grunnlaget for konklusjonen med forbehold vil naturligvis avhenge av de spesifikke omstendighetene, men revisor gir typisk uttrykk for et forbehold knyttet til mangelfulle opplysninger på følgende måte (Kafe Sørli AS, 2020, s. 12):

Grunnlag for konklusjonen med forbehold

Selskapet har et betydelig udekket tap pr. 31.12.2019, og selskapets likviditet er meget anstrengt. Denne situasjonen indikerer at det foreligger vesentlig usikkerhet som kan skape tvil av betydning om selskapets evne til fortsatt drift, og selskapet vil derfor muligens ikke kunne realisere sine eiendeler og møte sine forpliktelser gjennom den ordinære virksomheten. Årsregnskapet gir ikke fullstendig opplysninger om denne situasjonen. Forholdene er behandlet i brev til selskapets administrasjon og styre.

Vi mener likevel at det går an å stille spørsmålsteget ved om revisor burde konkludere med et forbehold eller en negativ konklusjon som følge av manglende opplysninger om fortsatt drift i enda større grad. I vår gjennomgang har vi identifisert flere tilfeller hvor opplysningene knyttet til fortsatt drift enten er totalt fraværende eller svært mangelfulle, men hvor revisor likevel har presisert vesentlig usikkerhet knyttet til fortsatt drift. Vi har oppdaget totalt 10 tilfeller i nest siste årsregnskap og 12 tilfeller i siste årsregnskap før konkursåpning der selskapet ikke inkluderte opplysninger om fortsatt drift i det hele tatt. Likevel valgte revisor å presisere usikkerhet knyttet til fortsatt drift, uten å ta forbehold. Det er diskutabelt om dette er i tråd med ISA 570 pkt. 23, som krever at revisor skal konkludere med enten forbehold eller negativ konklusjon dersom det foreligger vesentlig usikkerhet om fortsatt drift og selskapet unnlater å gi tilstrekkelige opplysninger om dette.

	Nest siste år	Siste år
Forbehold om utilstrekkelige opplysninger om fortsatt drift	4	17
Forbehold om andre forhold	40	47
Totalt	44	64

Tabell 5-11 Årsak til forbehold i revisjonsberetningen, begge regnskapsår.

5.4 Oppsummering

Innledningsvis i kapittelet viste vi enkelte kjennetegn på hvilke selskaper som rapporterer om fortsatt drift gjennom årsregnskapene. Vi viste at det ikke synes å være relevant å legge bransje til grunn for å predikere hvorvidt et selskap rapporterer om fortsatt drift. Videre viste vi at det ser ut til å være en sammenheng mellom negativ egenkapital og valg om å avlegge en note om fortsatt drift.

Deretter vurderte vi hva selskapene faktisk rapporterer om. Delkapittel 5.2.1 presenterte notekategoriene vi har identifisert gjennom datainnsamlingen. Vi viste at standardformuleringer typisk inneholder lite relevant informasjon for brukeren, og at selskaper som avlegger slike noter ofte resirkulerer noteformuleringen. Knappe formuleringer viser til relevant informasjon, men formuleringene er ofte generelle og generiske. Slike formuleringer synes ikke å gi brukeren betydelig informasjon, men mer relevant informasjon enn det standardnotene gir. De omfattende formuleringene er de klart mest informative formuleringene som gir brukeren informasjon om ledelsens meninger om selskapets fremtidsutsikter og hvordan utfordringer knyttet til selskapets finansielle stilling og resultat skal håndteres.

Delkapittel 5.2.2 så på selskapenes egne uttrykk for usikkerhet i noteopplysningene om fortsatt drift. Resultatene viser at tre av fire selskaper ikke gir uttrykk for at det eksisterer usikkerhet om fortsatt drift i det siste avlagte årsregnskapet før konkursåpning. Bare omtrent 11,7 % av selskapene gir eksplisitt uttrykk for at det foreligger usikkerhet om fortsatt drift, mens 13,1 % gir implisitt uttrykk for usikkerhet.

I delkapittel 5.2.3 gjennomgikk vi notetematikken i mer detalj sammenlignet med kapittel 4. Vi presenterte deler av hvordan selskaper har rapportert knyttet til enkelttemaer, og vi skisserte konsekvensene av dette, sett fra en brukers perspektiv. Våre funn viser at tapt egenkapital er det klart hyppigst registrerte temaet i forbindelse med avgitt informasjon om fortsatt drift. En del selskaper velger også å inkludere informasjon om styrets handleplikt. Dette kan henge sammen med vanerapporteringen som tidligere knyttet seg til rapporteringskravet fra aksje-lovgivningen. Dette samsvarer med funnene til Bjørtvedt og Surdal (2020). Videre valgte en rekke selskaper å gi uttrykk for fremtidsro, og vi diskuterte mulige årsaker til dette, uten å kunne trekke en endelig konklusjon.

Det ble registrert at selskaper omtaler likviditet i mange tilfeller, men kanskje ikke like hyppig som man skulle forvente. Vi fant også at enkelte selskaper velger å inkludere informasjon om

skjulte reserver, og vi kom frem til at brukeren bør være oppmerksom og forsiktig ved tolkning av denne informasjonen. Videre observerte vi flere tilfeller der selskapene nevner både planlagte og gjennomførte kapitalinnskudd, samt flere tilfeller der det blir uttrykt et behov for kapital. Det ble også observert at enkelte selskaper rapporterer om garantier for tilførsel av kapital i fortsatt drift-noten, og vi diskuterte om dette kan betraktes som en form for «tom garanti». Videre har vi også sett at det ikke er uvanlig at selskaper omtaler kostnadsreduksjon på forskjellige vis. Enkelte selskaper velger også å gi uttrykk for at det ikke foreligger risiko for tap for kreditorer, og vi diskuterte hvorvidt brukerne kan legge lit til denne påstanden.

Deretter tok vi opp revisors innvirkning og rolle knyttet til fortsatt drift i delkapittel 5.3. Det ble påvist en gradvis reduksjon i revisors treffsikkerhet over tid. Vi viste også at noteopplysninger om fortsatt drift forekommer oftere i reviderte regnskaper enn i ureviderte. Det ble påvist en markant forskjell i andelen omfattende noteformuleringer mellom selskaper med revisor (45,3 %) og selskaper uten revisor (15,4 %). Videre har vi observert at revisor i visse tilfeller reagerer på utilstrekkelige opplysninger knyttet til fortsatt drift, og vi stiller spørsmål ved om dette burde skje hyppigere.

6. Konklusjon

Utredningen tar utgangspunkt i å søke svar på hva små norske unoterte aksjeselskaper rapporterer om fortsatt drift i tiden som leder frem til konkursåpning. Spørsmålet er av interesse for både praktikere og regulatorer. Vi har ikke funnet andre studier som tar for seg problemstillingen i like stort omfang eller utstrekning. Utredningen undersøker dermed en ny populasjon på dels nye måter.

Utredningen bygger på 1 800 regnskaper fra 900 små aksjeselskaper som var under konkursbehandling pr. 2. februar 2023. Gjennom en kvalitativ tilnærming ble regnskapene kodet med hensyn på tematikk i fortsatt drift-noter, ledelsens uttrykk for usikkerhet knyttet til fortsatt drift, notekategori i form av selskapets formuleringer, og revisors uttalelse om selskapets usikkerhet om fortsatt drift. Undersøkelsen er, så vidt vi er kjent, den største og mest omfattende undersøkelsen av sin art. Vi har ikke identifisert andre studier som har gjennomgått noteinnholdet på en tilsvarende måte, hverken nasjonalt eller internasjonalt.

Selskapene i studien er av ulike størrelser. Kapittel 4 viser at selskapene varierer betydelig med hensyn til både driftsinntekter, sum eiendeler, egenkapital og gjeld. Likevel finner vi ikke de samme store forskjellene i den deskriptive notestatistikken, som gir uttrykk for at selskapsstørrelse alene ikke er årsak i forskjeller i fortsatt drift-rapportering. Dette gjelder både lengden på noten og klassifiseringen av å enten være standardisert, knapp eller omfattende. Et fåtall selskaper viste utelukkende til pandemien.

Det er stor variasjon med hensyn til uttrykk for usikkerhet i rapporteringen. Omtrent 11,7 % av selskapene i studien rapporterer eksplisitt om usikkerhet knyttet til fortsatt drift, mens hele tre fjerdedeler av selskapene ikke gir uttrykk for usikkerhet knyttet til fortsatt drift, enten ved å ikke ha en note om fortsatt drift, eller ved å unnlate å gi uttrykk for usikkerhet i noten om fortsatt drift. Våre analyser kan gi uttrykk for at opplysninger om usikkerhet knyttet til fortsatt drift i mange tilfeller ikke er tilstrekkelig.

Innholdet i fortsatt drift-notene er svært variert. Gjennom kodingen av tematikken i fortsatt drift-notene kom vi frem til 2 795 registreringer, som fordeler seg på 119 temaer. Svært mange selskaper har rapportert om at egenkapitalen er tapt, og mange har vist til at handleplikten etter aksjeloven er inntrådt. Dette er et rapporteringskrav etter regnskapsloven som ble opphevet for flere år siden, som følge av at kravet til årsberetning for små foretak ble opphevet. Disse

---

resultatene kan indikere at mye av rapporteringen er knyttet til innarbeidet praksis, og at det tar tid før regnskapsrapporteringen hensyntar lovendringer når kravene reduseres.

Noen av selskapene har fastslått at det ikke eksisterer risiko for tap for kreditorer. Noen av disse selskapene har fått konkursbehandlingen avsluttet før avleggelse av denne masterutredningen. Resultatene fra konkursbehandlingen viser at flere av disse selskapene ikke har hatt dekning for gjelden. Hvorvidt den udekkede gjelden knytter seg til gjeld til aksjonærer er vi ikke kjent med, men det påpekes at konkursboet ikke har hatt tilstrekkelig dekning til å dekke kravene til alle registrerte krav mot konkursboet. Rapporteringen fremstår derfor som at den ikke er sannferdig eller korrekt. Hensyntatt den lille praksisen som eksisterer knyttet til ansvar for ledelsen i selskaper som går konkurs, fremstår det ikke som merkelig at slik rapportering finner sted. Det kan se ut til at det ikke foreligger tilstrekkelige regulatoriske forhold som setter ansvar på ledelsen etter konkursoppgjør for uriktig regnskapsrapportering.

Avslutningsvis viste vi til revisors involvering i regnskapsrapporteringen. Resultatene viser at revisor ikke treffer godt på sine vurderinger knyttet til usikkerhet om fortsatt drift. For selskapene som går konkurs innen seks måneder etter balansedagen fremstår det som at revisor har høy treffsikkerhet. For selskaper som går konkurs syv til ni måneder etter balansedagen er treffsikkerheten betydelig redusert, mens treffsikkerheten fra og med ti måneder etter balansedagen fremstår som at den ikke er til stede, til tross for at revisor er pålagt å gjennomføre grundige vurderinger etter ISA 570. Dette samsvarer med litteraturen på området (Kjellevoll, 2019).

Utredningen viser at små unoterte norske aksjeselskaper har svært variert innhold i fortsatt drift-notene sine. Noteinformasjonen varierer stort med hensyn til hvorvidt den er inkludert, hvordan den er utformet med hensyn til overordnet kvalitet og innhold, samt tematikk som tas opp i noten. Mange av notene gir få holdepunkter for å kunne holde ledelsen ansvarlig for eventuelle feil i rapporteringen. Dette fører til en svekkelse av kontrollformålet i regnskapet. Mye av variasjonen kunne sannsynligvis blitt unngått dersom NRS 8 inneholdt en større grad av veiledning knyttet til utformingen av innholdet i fortsatt drift-noter. Denne veiledningen ville også vært gunstig for å styrke prognoseformålet og sammenligningsgrunnlaget mellom selskapene.

6.1 Forslag til videre forskning

Arbeidet med studien har gjort oss oppmerksomme på forskningsspørsmål som kan være av interesse å undersøke nærmere. Gjennom denne studien har vi kartlagt hva konkursrammede selskaper har rapportert om i sine uttalelser om fortsatt drift. Et spørsmål som reiser seg er hva selskaper som ikke har åpnet konkurs rapporterer om fortsatt drift. Nye studier kan se på hva som blir rapportert med hensyn til fortsatt drift av selskaper som ikke har gått konkurs, og gjerne sammenligne denne rapporteringen med tematikken vi har identifisert. Det forventes ikke store variasjoner med hensyn til tematikk og kategorier i rapporteringen, men vårt datasett kan ikke besvare dette.

Et annet spørsmål som har reist seg gjennom arbeidet med oppgaven er hvorvidt ledelsen faktisk følger opp de tiltakene de påstår har blitt eller skal bli gjennomført. Videre forskning burde sette søkelys på å identifisere selskaper som har rapportert om konkrete tiltak gjennom årsregnskapet og undersøke hvorvidt disse tiltakene har blitt gjennomført. Alternativt kan dette vurderes sammen med hvem som i realiteten utarbeider årsregnskapet og informasjonen som presenteres.

Arbeidet med datainnsamlingen har identifisert at det er konsernselskaper som har gått konkurs. Flere av selskapene i vårt utvalg har rapportert om restruktureringer som gjelder hele konsernet selskapet er en del av. Videre forskning kan med fordel gjennomføre case-studier knyttet til konsernkonkurser. Det ville være interessant å kartlegge hvordan konsernrapporteringen blir utformet når hele eller deler av konsernet opplever vanskeligheter. Særlig interessant ville det være å kartlegge hvordan morselskaper i konsern verdsetter datterselskaper mv. nedover i konsernkjeden, og når eventuelle nedskrivninger finner sted. Dette kan bidra til å kartlegge ledelsens vurderinger og tidspunktene for dette. I tillegg ville det være interessant å se om restruktureringer er en indikasjon på utfordringer for konsernet.

En del av datainnsamlingen vår gikk på å samle inn data knyttet til hvorvidt selskaper har balanseført utsatt skattefordel. Vårt inntrykk er at det kan finnes interessante vinklinger knyttet til dette. Vi har ikke analysert dette nærmere, men har inntrykk av at det kan eksistere vesentlige feilvurderinger knyttet til balanseføring av utsatt skattefordel. Videre forskning kan med fordel søke å kartlegge hvilke vurderinger som ligger til grunn for nedskrivning eller ikke av utsatt skattefordel. For enkelte selskaper har vi identifisert at utsatt skattefordel har blitt nedskrevet. I de fleste av disse tilfellene har skattenoten gitt uttrykk for at utsatt skattefordel, i året

for nedskrivning, prinsipielt ikke balanseføres, når dette åpenbart ikke er tilfelle. Vi mener det ville vært interessant å vite hvem som utarbeider regnskapene og hvorfor en slik feilaktig påstand blir lagt til grunn.

Til sist, i samme ånd som avsnittet over, ville det vært interessant å kartlegge i hvor stor utstrekning ledelsen er involvert i regnskapsproduksjonen. Inntrykk fra gjennomgangen av fortsatt drift-informasjonen i alle disse regnskapene er at ledelsen i varierende grad er involvert i utarbeidelsen. Det ville være interessant å vite hvem som faktisk utarbeider informasjonen og hvorvidt ledelsen i realiteten tar stilling til informasjonen som presenteres, eller om ledelsen signerer årsregnskapet uten forbehold.

7. Litteraturliste

- Aksjeloven. (1997). Lov om aksjeselskaper (aksjeloven) (LOV-1997-06-13-44). Lovdata. Hentet fra <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1997-06-13-44>
- Albulescu, C. (2021, Januar). COVID-19 and the United States financial markets' volatility. *Finance Research Letters*, 38(101699). doi:<https://doi.org/10.1016/j.frl.2020.101699>
- Alexeyeva, I., & Sundgren, S. (2022). Do going concern disclosures in the management report and audit report signal bankruptcy risk? Evidence from privately held firms. *International Journal of Auditing*, 26(2), s. 171-192. doi:<https://doi.org/10.1111/ijau.12257>
- Asker Rørleggerbedrift AS. (2022). *Årsregnskapet for regnskapsåret 2021*. Hentet fra www.brreg.no
- Baksaas, K. M., & Stenheim, T. (2020). *Regnskapsteori* (2. utg.). Oslo: Cappelen Damm AS.
- Baunen Fisk og Vilt AS. (2021). *Årsregnskap 2020 for Baunen Fik og Vilt AS*. Hentet fra www.brreg.no
- Beerenberger AS. (2021). *Årsregnskap for regnskapsåret 2020*. Hentet fra www.brreg.no
- Bell, E., Bryman, A., & Harley, B. (2019). *Business Research Methods* (5. utg.). New York, New York, USA: Oxford University Press.
- Berglund, N. R. (2020). Do Client Bankruptcies Preceded by Clean Audit Opinions Damage Auditor Reputation? *Contemporary Auditing Research*, 37(3), s. 1914-1951. doi:<https://doi.org/10.1111/1911-3846.12575>
- Berglöf, E., & Pajuste, A. (2005). What do Firms Disclose and Why? Enforcing Corporate Governance and Transparency in Central and Eastern Europe. *Oxford Review of Economic Policy*, 21(2), s. 178-197. doi:10.1093/oxrep/gri011
- Bjørtvedt, E. N., & Surdal, K. A. (2020). *Fortsatt drift: Regnskapsrapportering i konkursrammede små aksjeselskap - En studie av hvordan det rapporteres om fortsatt drift i forkant av konkurser i små aksjeselskap*. Masteravhandling, Universitetet i Agder.

-
- Bonner, S. (2008). Knowledge and Personal Involvement. I *Judgement and Decision Making in Accounting*. New Jersey: Pearson and Prentice Hall.
- Bradbury, M., Fargher, N., Potter, B., & Taylor, S. (2022). Going Concern Uncertainty: What Do Firms Disclose? *Australian Accounting Review*, s. 294-314.
doi:<https://doi.org/10.1111/auar.12379>
- Brødrene Kristoffersen Betong & Bygg AS. (2021). *Årsregnskap 2020 for Brødrene Kristoffersen Betong & Bygg AS*. Hentet fra www.brreg.no
- Brønnøy Caravan AS. (2021). *Årsregnskap 2020 Brønnøy Caravan AS*. Hentet fra www.brreg.no
- Byggmester Hagewick AS. (2022). *Årsregnskap for 2021*. Hentet fra www.brreg.no
- Carcello, J. V., & Palmrose, Z.-V. (1994). Auditor Litigation and Modified Reporting on Bankrupt Clients. *Journal of Accounting Research*, 32, s. 1-30.
doi:<https://doi.org/10.2307/2491436>
- Carson, E., Fargher, N. L., Geiger, M. A., Lennox, C. S., Raghunandan, K., & Willekens, M. (2013). Audit reporting for going-concern uncertainty: A research synthesis. *Auditing: a Journal of Practice and Theory*, 32(1), s. 353-384.
doi:<https://doi.org/10.2308/ajpt-50324>
- Chen, P. F., He, S., Ma, Z., & Stice, D. (2016). The information role of audit opinions in debt contracting. *Journal of Accounting and Economics*, 61(1), s. 121-144.
doi:<http://doi.org/10.1016/j.jacceco.2015.04.002>
- Dobule Trouble AS. (2021). *Årsregnskap 2020*. Hentet fra www.brreg.no
- Drivdal, M. (2012). *Masterutredning Regnskapsrapportering når konkurs truer*. Tromsø: Universitetet i Tromsø.
- Endringslov til aksjelovgivningen mv. (2017). Lov om endringer i aksjelovgivningen mv. (modernisering og forenkling) (LOV-2017-06-16-71). Lovdata. Hentet fra <https://lovdata.no/dokument/LTI/lov/2017-06-16-71>

- Endringslov til regnskapsloven mv. (forenklinger). (2017). Lov om endringer i regnskapsloven mv. (forenklinger) (LOV2017-12-15-105). Lovdata. Hentet fra <https://lovdata.no/dokument/LTI/lov/2017-12-15-105>
- Endringslov til revisorloven mv. (2011). *Lov om endringer i revisorloven og enkelte andre lover (unntak fra revisjonsplikt for små aksjeselskaper)* (LOV-2011-04-15-10). Lovdata. <https://lovdata.no/dokument/LTI/lov/2011-04-15-10>
- Endringslov til verdipapirhandelloven og regnskapsloven mv. (2021). Lov om endringer i verdipapirhandelloven og regnskapsloven mv. (periodisk rapportering og direktivgjennomføring) (LOV-2021-04-30-26). Lovdata. Hentet fra <https://lovdata.no/dokument/LTI/lov/2021-04-30-26>
- Enoksen, K. A. (2013). Hva kjennetegner bedrifter som leverer årsregnskapet for sent? En studie av bedrifter fra restaurantbransjen. Universitetet i Tromsø.
- Erkens, M. H. (2012). *Disclosure Behavior of European Firms around the Adoption of IFRS*. Rotterdam: Springer Gabler. doi:10.1007/978-3-658-13441-9
- Eva Bygg AS. (2020). Årsregnskapet for regnskapsåret 2019. Hentet fra www.brreg.no
- Eva Bygg AS. (2021). Årsregnskapet for regnskapsåret 2020. Hentet fra www.brreg.no
- Forskrift om terskelverdier for beslutning om å unnlate revisjon etter aksjeloven § 7-6. (u.d.). *Forskrift om terskelverdier for beslutning om å unnlate revisjon etter aksjeloven § 7-6*. Hentet fra <https://lovdata.no/dokument/LTI/forskrift/2018-01-03-7>
- Gohuset AS. (2020). *Årsregnskapet for regnskapsåret 2019*. Hentet fra www.brreg.no
- Graham, J. R., Harvey, C. R., & Rajgopal, S. (2005). The economic implications of corporate financial reporting. *Journal of Accounting and Economics*, 40, s. 3-73. doi:10.1016/j.jacceco.2005.01.002
- Gripsrud, G., Olsson, U. H., & Silkoset, R. (2016). *Metode og dataanalyse: Beslutningsstøtte for bedrifter ved bruk av JPM, Excel og SPSS* (3. utg.). Cappelen Damm Akademisk.

-
- Grosse, M., & Scott, T. (2022, August). Disclosure of Interim Review Reports: Do Interim Going Concern Conclusions Have Information Content? *Auditing: A Journal Of Practice & Theory*, 41(3), s. 121-147. doi:10.2308/AJPT-19-041
- Gøbel, A., & Rødssæteren, K. (2009). Revisjon av forutsetningen om fortsatt drift. *Praktisk økonomi & finans*(4), s. 13-25.
- Hao, J., & Pham, V. T. (2022). COVID-19 Disclosures and Market Uncertainty: Evidence from 10-Q Filings. *Australian Accounting Review*, s. 238-266.
doi:<https://doi.org/10.1111/auar.12369>
- Holder-Webb, L., & Cohen, J. R. (2007). The Association between Disclosure, Distress, and Failure. *Journal of Business Ethics*, 75, s. 301-314. doi:10.1007/s10551-006-9254-7
- Hus1Østfold AS. (2020). *Årsregnskap 2019 Hus1Østfold AS*. Hentet fra www.brreg.no
- Hus1Østfold AS. (2021). *Årsregnskap 2020 Hus1Østfold AS*. Hentet fra www.brreg.no
- IFRS Foundation. (2022). *International Accounting Standard 1 Presentation of Financial Statements*. <https://www.ifrs.org/content/dam/ifrs/publications/pdf-standards/english/2023/issued/part-a/ias-1-presentation-of-financial-statements.pdf>
- International Auditing and Assurance Standards Board. (2009). International Standard on Auditing 200 Overall Objectives of the independent auditor and the conduct of an audit in accordance with international standards on auditing. *ISA 200 Overordnede mål for den uavhengige revisor og gjennomføringen av en revisjon i samsvar med de internasjonale revisjonsstandardene*. (Revisorforeningen, Overs.) Revisorforeningen. Hentet fra <https://www.revisorforeningen.no/globalassets/fag/standarder-og-veiledninger/revisjonsstandardene/pr-20032023/isa-200-n-1122-20032023.pdf>
- International Auditing and Assurance Standards Board. (2016a). International Standard on Auditing 570 (revised) Going concern. *Internasjonal revisjonsstandard 570 (revidert) Fortsatt drift*. (Revisorforeningen, Overs.) Revisorforeningen. Hentet fra <https://www.revisorforeningen.no/globalassets/fag/standarder-og-veiledninger/revisjonsstandardene/isa-570-revidert-fortsatt-drift.pdf>

- International Auditing and Assurance Standards Board. (2016b). International Standard on Auditing 705 Modifications to the opinion in the independent auditor's report. *Internasjonal revisjonsstandard 705 (revidert) Modifikasjoner i konklusjonen i den uavhengige revisors beretning*. (Revisorforeningen, Overs.) Revisorforeningen. Hentet fra <https://www.revisorforeningen.no/globalassets/fag/standarder-og-veiledninger/revisjonsstandardene/isa-705-revidert-modifikasjoner-i-konklusjonen-i-den-uavhengige-revisors-beretning.pdf>
- International Auditing and Assurance Standards Board. (2016c). International Standard on Auditing 706 (revised) Emphasis of matter paragraphs and other matter paragraphs in the independent auditor's report. *Internasjonal revisjonsstandard 706 (revidert) Presiseringsavsnitt og avsnitt om "andre forhold" i den uavhengige revisors beretning*. (Revisorforeningen, Overs.) Revisorforeningen. Hentet fra <https://www.revisorforeningen.no/globalassets/fag/standarder-og-veiledninger/revisjonsstandardene/isa-706-revidert-presiseringsavsnitt-og-avsnitt-om-andre-forhold-i-den-uavhengige-revisors-beretning.pdf>
- International Auditing and Assurance Standards Board. (2018). International Standards on Auditing 700 (revised). *Internasjonal revisjonsstandard 700 (revidert) Konklusjon og rapportering om regnskaper*. (Revisorforeningen, Overs.) Revisorforeningen. Hentet fra <https://www.revisorforeningen.no/globalassets/fag/standarder-og-veiledninger/revisjonsstandardene/pr-20032023/isa-700-revidert-0922-20032023.pdf>
- Kafe Sørli AS. (2020). *Årsregnskap for 2019*. Hentet fra www.brreg.no
- Kahneman, D. (2013). *Tenke, fort og langsomt*. Oslo: Pax Forlag AS.
- Kang, G., & Lin, J. W. (2011). Effects of the Type of Accounting Standards and Motivation on Financial Reporting Decision. *Journal of Accounting*, 18(2), s. 84-104.
- Kjellehold, K. (2019). Revisors vurderinger ved usikkerhet om fortsatt drift. *Revisjon og Regnskap*(2), s. 30-31. Hentet fra https://www.revregn.no/journal/2019/2/rr-2019-02-1208/Revisors_vurderinger_ved_usikkerhet_om_fortsatt_drift
- Klausen & Helberg AS. (2021). *Årsregnskap 2020 Klausen & helberg AS*. Hentet fra www.brreg.no

-
- Kleivs Bilverksted AS. (2021). *Årsregnskap 2020 Kleivs Bilverksted AS*. Hentet fra www.brreg.no
- Konkursloven. (1986). Lov om gjeldsforhandling og konkurs (konkursloven). Lovdata. Hentet fra <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1984-06-08-58>
- Kulturhuset Bøteriet AS. (2022). *Årsregnskap 2021 Kulturhuset Bøteriet AS*. Hentet fra www.brreg.no
- Kvifte, S. S. (2006). Utvikling av god regnskapsskikk: Med IFRS som rettesnor eller tvangstrøye? *Praktisk økonomi & finans*, 22(1), s. 3-13.
doi:<https://doi.org/10.18261/ISSN1504-2871-2006-01-02>
- Larsen, T. (2014). *Hva bør innholdet i rettvise oversikt i årsberetningen være for selskaper i oppdrettsnæringen? - En studie av innholdet i Rskl §3-3a (2)-(4)*. Masterutredning: Universitetet i Tromsø.
- Lien, L. E. (2012). Fortsatt drift-forutsetningen. *Revisjon og regnskap*, 10(1), s. 23-25.
- Linotech AS. (2020). *Årsregnskap for regnskapsåret 2019*. Hentet fra www.brreg.no
- Lov om endringer i regnskapsloven mv. (forenklinger). (2017). *Lov om endringer i regnskapsloven mv. (forenklinger)*. Lovdata.
<https://lovdata.no/dokument/LTI/lov/2017-12-15-105>
- Love Torggata AS. (2021). *Årsregnskap 2020 Love Torggata AS*. Hentet fra www.brreg.no
- Maines, L. A., Bartov, E., Fairfield, P., Hirst, D. E., Iannaconi, T. E., Mallett, R., . . . Vincent, L. (2003). Evaluating Concepts-Based vs. Rules-Based Approaches to Standard Setting. *American Accounting Association*, 17(1), s. 73-89.
- Martin, R. D. (2000). Going-concern Uncertainty Disclosures and Conditions: A Comparison of French, German, and U.S. Practices. *Journal of International Accounting, Auditing & Taxation*, 9(2), s. 137-158.
doi:[https://doi.org/10.1016/S1061-9518\(00\)00029-X](https://doi.org/10.1016/S1061-9518(00)00029-X)
- Martine&Lene AS. (2022). *Årsregnskap 2021 for Martine&lene AS*. Hentet fra www.brreg.no

- Matomas Bygg AS. (2021). *Årsregnskapet for regnskapsåret 2020*. Hentet fra www.brreg.no
- Mayew, W. J., Sethuraman, M., & Venkatachalam, M. (2015). MD&A Disclosure and the Firm's Ability to Continue as a Going Concern. *The Accounting Review*, 90(4), s. 1621-1651. doi:10.2308/accr-50983
- Minimin AS. (2021). *Årsregnskap for Minimin AS*. Hentet fra www.brreg.no
- Moelv Servicestasjon as. (2021). *Årsregnskap 2020 for Moelv Servicestasjon as*. Hentet fra www.brreg.no
- Mokai AS. (2022). *Årsregnskapet for regnskapsåret 2021*. Hentet fra www.brreg.no
- Nelson, M. W., Elliott, J. A., & Tarpley, R. L. (2002). Evidence from Auditors about managers' and Auditors' Earnings Management Decisions. *The Accounting Review*(77), s. 175-202.
- New Flavours of India Sørenga AS. (2021). *Årsregnskapet for regnskapsåret 2020*. Hentet fra www.brreg.no
- Niemi, L., & Sundgren, S. (2012). Are modified audit opinions related to the availability of credit? Evidence from Finnish SMEs. *European Accounting Review*, 21(4), s. 767-796. doi:<http://doi.org/10.1080/09638180.2012.671465>
- Norsk Eiendomsadministrasjon AS. (2021). *Årsregnskap for regnskapsåret 2021*. Hentet fra www.brreg.no
- Norsk RegnskapsStiftelse. (2019). Norsk RegnskapsStandard 16 - Årsberetning. *Norsk RegnskapsStandard 16 - Årsberetning*. Norsk RegnskapsStiftelse. Hentet fra <https://www.regnskapsstiftelsen.no/wp-content/uploads/2019/10/NRS-16-Aarsberetning-september-2019.pdf>
- Norsk RegnskapsStiftelse. (2022). Norsk RegnskapsStandard 8 - God regnskapsskikk for små foretak. *Norsk RegnskapsStandard 8 - God regnskapsskikk for små foretak*. Norsk RegnskapsStiftelse. Hentet fra <https://www.regnskapsstiftelsen.no/wp-content/uploads/2021/10/2022-01-NRS-8-God-regnskapsskikk-for-sma-foretak-jan-2022.pdf>

NOU 1995:30. *Ny regnskapslov*. Finansdepartementet.

NOU 2015:10. *Lov om regnskapsplikt*. Finansdepartementet.

NOU 2016:11. *Regnskapslovens bestemmelser om årsberetning mv.* Finansdepartementet.

O. A. Skaar AS. (2021). *Årsrekneskap 2020 for O. A. Skaar AS*. Hentet fra www.brreg.no

Ot.prp. nr. 42 (1997-1998). *Om lov om årsregnskap m.v. (regnskapsloven)*.

Finansdepartementet.

<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/otprp-nr-42-1997-98-/id120622/>

Ot.prp. nr. 55 (2005-2006). *Om lov om endringer i aksjelovgivningen mv.* Justis- og politidepartementet.

<https://www.regjeringen.no/contentassets/56c0f8a8929e47ce8fb542fe24da58ea/no/pdfs/otp200520060055000dddpdfs.pdf>

Pettersen, L. L. (2009). Fortsatt drift-forutsetningen. *Revisjon og regnskap, 2009(1)*, s. 21-25.

Premium Group AS. (2020). *Årsregnskap for regnskapsåret 2019*. Hentet fra www.brreg.no

Prk Bygg AS. (2022). *Årsregnskap 2021 for Prk Bygg AS*. Hentet fra www.brreg.no

RAMMEGUTTA AS. (2021). *Årsregnskap for RAMMEGUTTA AS 2020*. Hentet fra www.brreg.no

Regnskapsloven. (1998). *Lov om årsregnskap m.v. (regnskapsloven)*. Lovdata. Hentet fra <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1998-07-17-56>

Revisorloven. (1999). *Lov om revisjon og revisorer (revisorloven)*. Lovdata. Hentet fra <https://lovdata.no/dokument/NLO/lov/1999-01-15-2>

Revisorloven. (2020). *Lov om revisjon og revisorer (revisorloven)*. Lovdata. Hentet fra <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2020-11-20-128>

RF-1028. *Skattemelding for formues- og inntektsskatt - aksjeselskaper mv.* Hentet fra <https://www.skatteetaten.no/globalassets/skjema/2022/rf-1028b.pdf>

- RF-2016B. *Rettledning til RF-1028 Skattemelding for formues- og inntektsskatt - aksjeselskaper mv.* Hentet fra <https://www.skatteetaten.no/globalassets/skjema/2021/rettledning/rf-2016b.pdf>
- Råholt Hageby AS. (2022). *Årsregnskapet for regnskapsåret 2021*. Hentet fra www.brreg.no
- Skatteetaten. (2021). Selskap med underskudd i 2020 - tilbakeføring. *Skatteinfo(4b)*, 1. Hentet 11. april 2023 fra <https://www.skatteetaten.no/globalassets/bedrift-og-organisasjon/starte-og-drive/skatteinfo/skatteinfo-4b-2021.pdf>
- Skatteloven. (1999). Lov om skatt av formue og inntekt (skatteloven) (LOV-1999-03-26-14). Lovdata. Hentet fra <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1999-03-26-14>
- Socrates AS. (2022). *Årsregnskap 2021 Socrates AS*. Hentet fra www.brreg.no
- Staurseth Distribusjon AS. (2022). *Årsregnskapet for regnskapsåret 2021*. Hentet fra www.brreg.no
- Storm Transport AS. (2021). *Årsregnskap for 2020 Storm Transport AS*. Hentet fra www.brreg.no
- STRANDGATEN 76 AS. (2020). *Årsregnskap 2019 STRANDGATEN 76 AS*. Hentet fra www.brreg.no
- Termotek AS. (2021). *Årsregnskapet for årsregnskapet 2020*. Hentet fra www.brreg.no
- Træna Seafood AS. (2021). *Årsregnskap 2020 Træna Seafood AS*. Hentet fra www.brreg.no
- Vikan Elektro AS. (2022). *Årsregnskap 2021 for Vikan Elektro AS*. Hentet fra www.brreg.no
- Vinar VVS og Sønn AS. (2021). *Årsregnskap for regnskapsåret 2020*. Hentet fra www.brreg.no
- Ålgård Elektro AS. (2022). *Årsregnskapet for regnskapsåret 2021*. Hentet fra www.brreg.no

8. Vedlegg

8.1 Vedlegg 1: Variabler

Ved starten av datainnsamlingen ble følgende variabler lagt til grunn:

Variabel	Forklaring	Begrunnelse for innsamling (baktanke)
Kontrollert selskap	Egenkontroll for å huske å undersøke at de to regnskapene vi ser på gjelder det samme selskapet.	Kvalitetskontroll for å sikre at vi undersøker korrekt selskap ved dataregistrering.
Siste år	Siste avlagte regnskapsår for selskapet.	For å kunne sammenstille dataene bedre (T = siste avlagte årsregnskap før konkurs; T-1 = nest siste avlagte årsregnskap).
Nest siste år	Nest siste avlagte regnskapsår for selskapet.	Se over / manuell kontroll for å sikre sammenheng.
Fremstår første årsregnskap som om det er utarbeidet av ekstern part?	Skjønnsmessig vurdering av hvorvidt det fremstår som om selskapet har utarbeidet regnskapet selv, eller om det har benyttet ekstern part til å utarbeide det.	Se om regnskapet er utarbeidet av selskapet selv eller ekstern part; RF kan være registrert pga. lønnskjøringer isolert.
<i>Fremstår siste årsregnskap som om det er utarbeidet av ekstern part?</i>	<i>Skjønnsmessig vurdering av hvorvidt det fremstår som om selskapet har utarbeidet regnskapet selv, eller om det har benyttet ekstern part til å utarbeide det.</i>	<i>Se over.</i>
Solgt driftsmidler Nest siste år	Undersøkelse av om det er solgt driftsmidler i det første regnskapet vi ser på. Kan tale for at ledelsen har satt i verk handlingsplaner for å sikre drift.	Realisasjoner kan tale for at ledelsen/styret har iverksatt tiltak for å sikre videre drift, evt. Tale for at det ikke ligger verdier igjen i selskapet (store tap ved avgang av driftsmidler).
<i>Solgt driftsmidler siste år</i>	<i>Undersøkelse av om det er solgt driftsmidler i det siste regnskapet vi ser på. Kan tale for at ledelsen har satt i verk handlingsplaner for å sikre drift.</i>	<i>Se over.</i>
Har pantsatte eiendeler nest siste år	Undersøker om det er pantsatte eiendeler i regnskapet. Sier noe om interessentene til selskapet.	Kan si noe om interessentene til selskapet. Sier også noe om hvilke vurderinger finansinstitusjoner har gjort ift. Soliditeten til selskapet forut for økonomiske vansker.
Dekning for evt. Pantstillelse, nest siste år?	Undersøker om det er tilstrekkelig dekning for pantstillelse (verdi av pantstilte eiendeler overstiger sikret gjeld).	Sier noe om formuesforvaltningen og hvor reell den forestående faren er.

<i>Har pantsatte eiendeler siste år</i>	<i>Som over, men for siste år</i>	<i>Se over.</i>
<i>Dekning for evt. Panstillelse, siste år?</i>	<i>Som over, men for siste år</i>	<i>Se over.</i>
Balanseføres utsatt skattefordel, prinsipielt?	Undersøker om det er balanseført utsatt skattefordel første regnskap vi undersøker; dersom det ikke er balanseført her, taler det for pinsippvalg. Undersøker også skattenote.	Undersøke om det er gjort en konkret vurdering av fremtidsutsiktene. Mange små foretak velger å balanseføre til tross for "gratis fravalg". Kan også benyttes som en beskyttelse mot å uttale seg om svake fremtidsutsikter.
Utsatt skattefordel siste år	Undersøker om det er balanseført utsatt skattefordel i siste avlagte årsregnskap.	Som over, men dersom utsatt skattefordel har forsvunnet (tross underskudd) vil dette tale for at selskapet/ekstern part har identifisert urimelig utnyttelse av den.
Aksjonærstruktur	Kort tekst som forklarer aksjonærforholdene. Eks.: inngår i konsern; eneksjonær, mv.	Kan si noe om profesjonaliteten til aksjonærene. Forventer eksempelvis bedre kvalitet for selskaper med flere eiere kontra eneksjonær/-styre/daglig leder - selskaper.
Endring i struktur fra nest siste til siste årsregnskap?	Undersøker (dersom det fremkommer) hvorvidt det har vært endringer i aksjonærstrukturen mellom de to siste årsregnskapene.	Undersøke om det er gjort omsetning av aksjene som kan tale for at vurderingene de to årene er vesentlig ulike.
Gjeld til aksjonær, nest siste år	Undersøker om det er opplyst om gjeld til aksjonær.	Se om det er ytt lån fra aksjonær. Kan ansees som egenkapital dersom vi velger å gjennomføre typ nøkkeltallsanalyser mv.
<i>Gjeld til aksjonær, siste år</i>	<i>Undersøker om det er opplyst om gjeld til aksjonær.</i>	<i>Som over.</i>
Sikkerhetsstillelse fra aksjonær, nest siste år	Undersøker om det er opplyst om at aksjonæren har stilt sikkerhet til fordel for selskapet.	Som over.
<i>Sikkerhetsstillelse fra aksjonær, siste år</i>	<i>Undersøker om det er opplyst om at aksjonæren har stilt sikkerhet til fordel for selskapet.</i>	<i>Som over.</i>
Revisor nest siste årsregnskap	Ser hvilken revisor som utarbeidet revisjonsberetning, dersom aktuelt.	Registrere revisor første regnskap vi ser på; brukes til å kontrollere om det er byttet revisor mellom de to årsregnskapene, evt. Om revisor er fravalgt siste år pga. omsetningssvikt.
Beretning nest siste årsregnskap	Registrerer hvilken type revisjonsberetning som er avgitt.	Se på hvilken type revisjonsberetning som er avlagt for å kunne si noe om hvilke vurderinger revisor har lagt til grunn. Hvilke faresignaler har evt. Revisor identifisert?
Kommentar til revisjonsberetning nest siste år	Evt. Skjønnsmessige kommentarer vi tilføyer, eksempelvis "Påpeker vesentlig usikkerhet knyttet til fortsatt drift".	Skjønnsmessig vurdering for å kunne si noe om inntrykket av revisjonsberetningen, eksempelvis dersom det fremstår som at kommentarer knyttet til usikkerhet knyttet til fortsatt drift er noe "skjult" (plassert et stykke ned i beretningen).

Revisjonshonorar nest siste år	Registrerer revisjonshonorar for lovpålagt revisjon, dersom det fremkommer.	For å kunne vurdere revisors avhengighet av kunden. Det er kanskje lettere for revisor å ikke presse for hardt dersom det er en stor/meget lønnsom kunde.
Annen bistand revisor nest siste år	Registerer honorar til revisor for annet enn lovpålagt revisjon, dersom det fremkommer.	Som over, men taler også for større avhengighet for revisor.
Revisor siste årsregnskap	Ser hvilken revisor som utarbeidet revisjonsberetning, dersom aktuelt.	Se over.
<i>Beretning siste årsregnskap</i>	<i>Registrerer hvilken type revisjonsberetning som er avgitt.</i>	<i>Se over.</i>
<i>Kommentar til revisjonsberetning siste år</i>	<i>Evt. Skjønnsmessige kommentarer vi tilføyer, eksempelvis "Påpeker vesentlig usikkerhet knyttet til fortsatt drift".</i>	<i>Se over.</i>
<i>Revisjonshonorar siste år</i>	<i>Registrerer revisjonshonorar for lovpålagt revisjon, dersom det fremkommer.</i>	<i>Se over.</i>
<i>Annen bistand revisor siste år</i>	<i>Registerer honorar til revisor for annet enn lovpålagt revisjon, dersom det fremkommer.</i>	<i>Se over.</i>
Usikkerhet om fortsatt drift, revisor	Dersom revisor har påpekt usikkerhet om fortsatt drift, kommenterer vi hvordan dette er fremkommet (presisering, forbehold, mv.).	Kan vise til hvilke vurderinger revisor har lagt til grunn, evt. Andre forhold som fremkommer.
Byttet revisor (person) mellom to siste årsregnskaper	Dikotom variabel for å se om det er byttet revisor de to siste årene. Åpner for at vi bruker skjønnsmessige vurderinger/andre forklaringer. Særlig dersom selskapet ble revisjonspliktig nest siste år.	For å undersøke om det kan ha betydning at samme revisjonsselskap reviderer regnskapet, men at to ulike revisorer i samme selskap har utført revisjonen.
Nedskrivninger nest siste årsregnskap	Undersøker om det er gjort nedskrivninger iht. resultatregnskap/AM-note.	Ser om det er identifisert vurderinger knyttet til langsiktig svekket lønnsomhet.
<i>Nedskrivninger siste årsregnskap</i>	<i>Undersøker om det er gjort nedskrivninger iht. resultatregnskap/AM-note.</i>	<i>Som over.</i>
Økning i permanente forskjeller fra nest siste til siste årsregnskap?	Endret: Registerer permanente forskjeller første og siste regnskap. Kan være interessant å se om det er konsekvent økning fra nest siste til siste år.	Kan være interessant å se om det er en systematisk endring her. Kan se ut til at det er en viss økning i selskapene vi har sett på så langt. Kan eksempelvis være fordi det er regnskapsført større kostnader i selskapet som er av privat natur. RF kan kanskje akseptere dette fordi kunden er vanskelig å forholde seg til og fordi den sannsynligvis snart ikke vil være kunde lenger - enten pga. konkurser eller fordi den vil bytte RF pga. kostnadsbesparelser.

Fremstår regnskapet til å ha en korrekt sammenheng (tall forrige år videreført i inneværende år)?	Skjønnsmessig vurdering av hvorvidt det fremstår som om første regnskapsårets tall samsvarer med fjorårets tall i siste årsregnskap.	Se om det er rimelighet knyttet til regnskapet. Har tidligere identifisert at det er store variasjoner i ett års regnskapstall fra inneværende til foregående års tall. Taler for at det ikke er en profesjonell aktør som har utarbeidet regnskapet og at det er dårlige systemer på plass i selskapet.
Ledelsens kommentarer knyttet til fortsatt drift	Skjønnsmessig vurdering av hva ledelsen evt. Har uttalt om forutsetning om fortsatt drift/fremtidsutsikter.	Kan være interessant å se på hvilke vurderinger (dersom noen i det hele tatt) selskapsledelsen har gjort. Også interessant å se på hvilke tiltak som foreslås (dersom konkrete). Kan være interessant å basere en del av konklusjonen på dette. "Hvilke tiltak har ledelsen forsøkt å iverksette når egenkapitalen er tapt?"
Kommentar	Øvrige kommentarer vi finner det naturlig å registrere for å ha til senere.	Bare for egne tanker/helhetsinntrykk.
Overordnet kvalitetsinntrykk av regnskapet	Skjønnsmessig vurdering av hvilket inntrykk vi har av regnskapet. Eks.: "Fremstår rimelig"; "Dårlig inntrykk"; "Tallene henger ikke sammen, mangler vesentlige opplysninger".	Bare for egne tanker/helhetsinntrykk.

Tabell 8-1 Variabler ved initial datainnsamling.

Følgende oversikt viser hvilke variabler som ble ekskludert etter en preliminær gjennomgang:

Variabel	Forklaring	Begrunnelse for endring
Solgt driftsmidler Nest siste år	Ekskludert	Tidsbegrensninger førte til at innsamling ikke var aktuelt. Preliminær analyse viste videre at dataene ikke hadde betydelig forklaringskraft.
Solgt driftsmidler siste år	Ekskludert	Se over.
Har pantsatte eiendeler nest siste år	Ekskludert	For varierende reliabilitet. Stikkprøver på registrerte selskaper viste at mange ikke opplyste om dette. I tillegg var mange av notene preget av å ikke inkludere tilstrekkelig informasjon til å trekke slutninger om variablene, jf. nedenfor.
Dekning for evt. Panstillelse, nest siste år?	Ekskludert	Noteinformasjonen var for varierende i kvalitet til å kunne trekke konklusjon med forsvarlig tidsbruk.
Har pantsatte eiendeler siste år	Ekskludert	Se over.
Dekning for evt. Panstillelse, siste år?	Ekskludert	Se over.
Aksjonærstruktur	Ekskludert	Regnskapene for 2021 inkluderer i liten grad denne informasjonen.
Endring i struktur fra nest siste til siste årsregnskap?	Ekskludert	Vanskelig å konkludere, jf. over.
Gjeld til aksjonær, nest siste år	Ekskludert	For mange regnskaper som ikke inkluderer tallfestet verdi.
<i>Gjeld til aksjonær, siste år</i>	<i>Ekskludert</i>	<i>Som over.</i>
Sikkerhetsstillelse fra aksjonær, nest siste år	Ekskludert	For tidkrevende å samle inn og for stor variasjon i notekvaliteten.
<i>Sikkerhetsstillelse fra aksjonær, siste år</i>	<i>Ekskludert</i>	<i>Som over.</i>

Revisor nest siste årsregnskap	Ekskludert	Sammenlignet med data fra uttrekk fra Proff Forvalt; identifisert feil registrert revisor i ca. 0,5 % av tilfellene. Uvesentlig avvik. Følgelig ikke rasjonelt å samle inn.
Revisjonshonorar nest siste år	Ekskludert	Regnskapene for 2021 inkluderer i liten grad denne informasjonen. Videre var det for stor variasjon med hensyn til inkludering og ekskludering av merverdiavgift på honorarene. Preliminær analyse viste også at det ikke var mulig å trekke konklusjoner basert på innsamlede variabler.
Annen bistand revisor nest siste år	Ekskludert	Se over.
Revisor siste årsregnskap	Ekskludert	Se over.
<i>Revisjonshonorar siste år</i>	<i>Ekskludert</i>	<i>Se over.</i>
<i>Annen bistand revisor siste år</i>	<i>Ekskludert</i>	<i>Se over.</i>
Byttet revisor (person) mellom to siste årsregnskaper	Ekskludert	Få tilfeller av at selskapet fortsatte med samme revisjons-selskap, men byttet statsautorisert revisor. Preliminær analyse viste også at det ikke var god forklaringskraft på undersøkte forhold.
Nedskrivninger nest siste årsregnskap	Ekskludert	Forekommer svært sjelden, ca. 3 % av observasjoner. Variabelen ble også registrert for selskaper som ikke hadde driftsmidler og var følgelig misvisende.
<i>Nedskrivninger siste årsregnskap</i>	<i>Ekskludert</i>	<i>Som over.</i>
Økning i permanente forskjeller fra nest siste til siste årsregnskap?	Ekskludert	Analyse viste at det ikke var noen klare sammenhenger.

Fremstår regnskapet til å ha en korrekt sammenheng (tall forrige år videreført i inneværende år)?	Ekskludert	Registreres ikke, men utføres ved visuell kontroll.
Overordnet kvalitetsinntrykk av regnskapet	Ekskludert	Håndteres heretter gjennom kommentarfeltet.

Tabell 8-2 Variabler som ble ekskludert etter innledende datainnsamling på grunn av forklaringskraft og tidsbegrensninger.

I tillegg til å ekskludere overnevnte variabler, ble følgende variabler medtatt for den videre datainnsamlingen:

Variabel	Forklaring	Begrunnelse for innsamling (baktanke)
FD-note Første år	Klassifisering av fortsatt drift-note første år vi undersøker.	Kategorisering av note.
FD-note Siste år	Som over.	Som over.
Usikkerhet om fortsatt drift, revisor, siste	Klassifisering av hvorvidt revisor har påpekt usikkerhet knyttet til fortsatt drift i revisjonsberetningen.	Vurdere når revisor påpeker usikkerhet knyttet til fortsatt drift.
Eksplisitt/implisitt usikkerhet i FD note, første	Klassifisering av selskapets uttrykk for usikkerhet knyttet til fortsatt drift.	Variabel for å kategorisere selskapene og fortsatt drift-notene.
Eksplisitt/implisitt usikkerhet i FD note, siste	Som over.	Som over.

Tabell 8-3 Variabler som ble lagt til etter initial dataanalyse.

8.2 Vedlegg 2: Temaer før konsolidering

Tema (inkludert Covid)	Frekvens	Relativ frekvens
Tapt egenkapital	289	10,5
Vesentlig påvirket	115	4,2
Handleplikt	66	2,4
Påvirket i ukjent omfang	56	2,0
Ikke påvirket	54	2,0
Lån fra aksjonær	50	1,8
Kapitaltilgang	41	1,5
Iverksatt tiltak	41	1,5
Omsetningsreduksjon	37	1,3
Underskudd	37	1,3
Kostnadsreduksjon	36	1,3
Ingen note om fortsatt drift	35	1,3
Permitteringer	34	1,2
Kapitalbehov	32	1,2
Tro på fremtiden	32	1,2
Likviditetsutfordringer	28	1,0
Usikkerhet knyttet til fortsatt drift	26	0,9
Kapitalinnskudd	24	0,9
Ordrereserver	24	0,9
Forventer overskudd på nytt år	24	0,9
Utfordrende markedssituasjon	23	0,8
Gjeldskonvertering	19	0,7
Reduserte lønnskostnader	18	0,7
Resultatforbedringer	18	0,7
Vurderer tiltak	18	0,7
Restriksjoner	17	0,6
Jobber med å finne løsninger som sikrer videre drift	17	0,6
Skjulte reserver	16	0,6
Vesentlig usikkerhet knyttet til fortsatt drift	16	0,6
Svekket likviditet	15	0,5
God likviditet	15	0,5
Ikke risiko for tap for kreditorer	15	0,5
Tvistesak	15	0,5
Overskudd på nytt år	14	0,5
Jobber med å øke salget	14	0,5
Kompensasjonsstøtte	14	0,5
Tilfredsstillende likviditet	14	0,5
Overskudd	14	0,5
Redusert etterspørsel	13	0,5
Driftsendringer	13	0,5
Nedstengning	12	0,4
Delsum	1 411	51,3

Tema (inkludert Covid) fortsetter	Frekvens	Relativ frekvens
Avvikling	12	0,4
God soliditet	12	0,4
God etterspørsel	12	0,4
Nedskrivning	11	0,4
Omsetningsvekst	11	0,4
Restrukturering	11	0,4
Driftsstans	11	0,4
Nye kunder	11	0,4
Negativ egenkapital	10	0,4
Permittering	10	0,4
Ordrereserve	10	0,4
Forhandlinger med kreditorer	10	0,4
Realisasjon av driftsmidler	10	0,4
Avslutter ulønnsomme avtaler	10	0,4
Kostnadsbesparende tiltak	9	0,3
Kapitalutvidelse	9	0,3
Ikke noe som indikerer at driften ikke kan fortsette	9	0,3
Utsatt fremdrift	9	0,3
Innreiserestriksjoner	8	0,3
Lån fra aksjonærer	8	0,3
Oppsigelser	8	0,3
Mer enn 50 % av aksjekapitalen tapt	8	0,3
Reduserte ansatte	8	0,3
Prioriterte kreditorer	8	0,3
Risiko for overvurdering av eiendeler	8	0,3
Nedstengninger	7	0,3
Ser lyst på fremtiden	7	0,3
Gjeldsoptak	7	0,3
Kunde konkurs	7	0,3
Ikke vesentlig usikkerhet om fortsatt drift	7	0,3
Ekstraordinære kostnader	7	0,3
Positiv drift	7	0,3
Svak likviditet	6	0,2
Redusert omsetning	6	0,2
Usikkerhet om fortsatt drift	6	0,2
Anstrengt likviditet	6	0,2
Kostnadsreduksjoner	6	0,2
Kostnadskutt	6	0,2
Gjeldsettergivelse	6	0,2
Nedbetalingsplan	6	0,2
Søker kompensasjonsordningen	6	0,2
Forfalt gjeld	6	0,2
Oppstartskostnader	5	0,2
Delsum	357	13,0
Akkumulert delsum	1 768	64,3

Tema (inkludert Covid) fortsetter	Frekvens	Relativ frekvens
Fokus på kostnader	5	0,2
Lån fra nærstående	5	0,2
Ordretilgang	5	0,2
Investeringer	5	0,2
Høye lønnskostnader	5	0,2
Tilfredsstillende egenkapital	5	0,2
Bemanningsutfordringer	5	0,2
Oppbudsvurdering	5	0,2
Ikke tilfredsstillende vilkårene for å motta offentlig støtte	5	0,2
Ikke tap for kreditorer	4	0,1
Etterspørselsreduksjon	4	0,1
Behov for kapital	4	0,1
God ordretilgang	4	0,1
Tiltak iverksatt	4	0,1
Kostnadsreduserende tiltak	4	0,1
Gode utsikter	4	0,1
Omstrukturering	4	0,1
Budsjetterer med overskudd	4	0,1
Aksjonærlån	4	0,1
Gjeld til aksjonær	4	0,1
Nedstenging	4	0,1
Svak soliditet	4	0,1
Utvidelse	4	0,1
Nye forretningsområder	4	0,1
Bedre styring på driften	4	0,1
Anstrengt drift	4	0,1
Egenkapital tapt	3	0,1
Tapt fordring	3	0,1
Tapt aksjekapital	3	0,1
Ser positivt på fremtiden	3	0,1
Delvis tapt aksjekapital	3	0,1
Redusert ordretilgang	3	0,1
Gjennomført tiltak	3	0,1
Produksjonsstans	3	0,1
Gode fremtidsutsikter	3	0,1
Nødvendige tiltak	3	0,1
Reduserte marginer	3	0,1
Forsvarlig likviditet	3	0,1
Redusere kostnader	3	0,1
Delvis nedleggelse	3	0,1
Tilstrekkelig likviditet	3	0,1
Positive fremtidsutsikter	3	0,1
Delsum	161	5,9
Akkumulert delsum	1 929	70,2

Tema (inkludert Covid) fortsetter	Frekvens	Relativ frekvens
Behov for kapitaltilførsel	3	0,1
Markedsføringstiltak	3	0,1
Øke inntekter	3	0,1
Statsgarantert lån	3	0,1
Fusjonsplan	3	0,1
Har ført til redusert etterspørsel	3	0,1
Normal drift	3	0,1
Økte kostnader	3	0,1
Nye aksjonærer	3	0,1
Økte salgspriser	3	0,1
Fordring på aksjonær	3	0,1
Driver på kreditors regning	3	0,1
Eiendeler ikke overvurdert	3	0,1
Brudd på lånevilkår	3	0,1
Utfordringer knyttet til leveranser (kjøp)	3	0,1
Låneopptak	2	0,1
Betalingsutsettelse	2	0,1
Resultatforbedring	2	0,1
KG > OM	2	0,1
Positiv egenkapital	2	0,1
Redusert aktivitet	2	0,1
Underskudd nytt år	2	0,1
Ny regnskapsfører	2	0,1
Uforsvarlig egenkapital	2	0,1
Svak egenkapital	2	0,1
Forsinkelser	2	0,1
Usikkerhet om fortsatt drift er tilstede, og årsregnskapet er satt opp under denne forutsetning	2	0,1
Dårlig inntjening	2	0,1
Tapsprosjekt	2	0,1
Valutaeksponering	2	0,1
Kostnadskontroll	2	0,1
Sykdom	2	0,1
Jobber med å øke inntekter	2	0,1
Planlegger avvikling	2	0,1
Skattesak	2	0,1
Kapitalgaranti fra aksjonær	2	0,1
Rettstvist	2	0,1
Varelager	2	0,1
Styret bevisst sitt ansvar	2	0,1
Budsjettert overskudd	2	0,1
Forsøker gjeldsopptak	2	0,1
Solgt driftsmiddel	2	0,1
Delsum	99	3,6
Akkumulert delsum	2 028	73,8

Tema (inkludert Covid) fortsetter	Frekvens	Relativ frekvens
Endret lagerpolitikk	2	0,1
Ikke fare for fortsatt drift	2	0,1
Ikke er vesentlig større risiko for at forutsetningen om fortsatt drift ikke er til stede	2	0,1
Kapitaløkning	2	0,1
Mer enn 50 % av aksjekapitalen er tapt	2	0,1
Svak finansiell stilling	2	0,1
Realisert merverdier nytt år	2	0,1
Nye avtaler	2	0,1
Ingen aktivitet	2	0,1
Positive utsikter nytt år	2	0,1
Utsettelse	2	0,1
Vekstfase	2	0,1
Likviditetslån	2	0,1
Kunder stengt	2	0,1
Styrt avvikling	2	0,1
Egenkapitalen er tapt	2	0,1
Tilgang på kapital	2	0,1
Karantene	2	0,1
Finansieringsbehov	2	0,1
Ekstern bistand	2	0,1
Reduserte åpningstider	2	0,1
Reell egenkapital intakt	2	0,1
Nedskrivninger	2	0,1
Virkelig verdi	2	0,1
Styret følger driften nøye	2	0,1
Lønnsreduksjon	2	0,1
Kapitaltilførsel	2	0,1
Kompensasjonsordning	2	0,1
Nye lokaler	2	0,1
Ny ledelse	2	0,1
Gjennomførte tiltak tilstrekkelige	2	0,1
Forventer positive resultater	2	0,1
Tilskudd	2	0,1
Realisert driftsmidler	2	0,1
Reklamasjoner	2	0,1
Emisjon	2	0,1
Presset likviditet	2	0,1
Kompensasjonstilskudd	2	0,1
Betalingsutsettelse	2	0,1
Reforhandlinger	2	0,1
Nytt forretningsområde	2	0,1
Forutsetning om avvikling	2	0,1
Delsum	84	3,1
Akkumulert delsum	2 112	76,9

Tema (inkludert Covid) fortsetter	Frekvens	Relativ frekvens
Lite påvirket	2	0,1
Rette opp tidligere feil	2	0,1
Vurderer selskapssalg	2	0,1
Egenkapitalen gjenvinnes gradvis	2	0,1
Trenger kapital	1	0,0
Enighet med leverandør	1	0,0
Offentlig tilskudd	1	0,0
Innovasjon Norge	1	0,0
Forventer oppgang	1	0,0
Eiendomssalg	1	0,0
Selvskyldnerkausjon	1	0,0
Utvikling	1	0,0
Forutsetning om fortsatt drift til stede	1	0,0
Nye produkter	1	0,0
Positive resultater på nytt år	1	0,0
Ikke vesentlig risiko knyttet til fortsatt drift	1	0,0
Merkostnader	1	0,0
Planlagt virksomhet	1	0,0
Nytt anlegg	1	0,0
Ikke noe som tilsier at driften ikke kan fortsette	1	0,0
Konsekvente underskudd	1	0,0
Driftsjusteringer	1	0,0
Aktivitetsreduksjon	1	0,0
Usikkerhet knyttet til fremtiden	1	0,0
Tidlig utviklingsfase	1	0,0
Covid gir merkostnader	1	0,0
Ny eier	1	0,0
Minimumsdrift	1	0,0
Ikke usikkerhet knyttet til fortsatt drift	1	0,0
Konserneffekter	1	0,0
Prognoser	1	0,0
Gjeld til nærstående	1	0,0
God utvikling	1	0,0
Press i bransjen	1	0,0
Reiserestriksjoner	1	0,0
Stor sjanse for videre drift	1	0,0
Endringsvillighet	1	0,0
Reversert utsatt skattefordel pga. forsiktighetshensyn knyttet til reisevirksomhet	1	0,0
Prosjekter på gang	1	0,0
Utvidelse av virksomhet	1	0,0
Betydelig usikkerhet knyttet til fortsatt drift	1	0,0
Økonomisk krise	1	0,0
Delsum	46	1,7
Akkumulert delsum	2 158	78,5

Tema (inkludert Covid) fortsetter	Frekvens	Relativ frekvens
Ukuransavsetning	1	0,0
Eiergaranti	1	0,0
Forvalte inntektene	1	0,0
Usikkerhet i markedet	1	0,0
Betydelig gjeld	1	0,0
Endringer i tilgjengelighet hos daglig leder	1	0,0
Beholde normal drift	1	0,0
Vesentlig usikkerhet om selskapet kan drive videre	1	0,0
Utsatt saksbehandlingstid	1	0,0
Høye vedlikeholdskostnader	1	0,0
Styret er i ferd med å sette inn nye tiltak for å forbedre resultatet for kommende årene	1	0,0
Tap på prosjekt	1	0,0
Jobber med omsetningsøkning	1	0,0
Omfattende tiltak	1	0,0
Mistet viktige kontrakter	1	0,0
Frykter produksjonsstans	1	0,0
Lavere omsetning enn forventet	1	0,0
Kan være vesentlig usikkerhet knyttet til fortsatt drift	1	0,0
Høye markedsføringskostnader	1	0,0
Utfordringer med import	1	0,0
Vært et hylleselskap	1	0,0
Positive markedsutsikter	1	0,0
Ryddet opp rot fra tidligere eier	1	0,0
Nedgangsperiode	1	0,0
Intakt egenkapital	1	0,0
Sviktende omsetning	1	0,0
Ingen usikkerhet så langt	1	0,0
Mangel på arbeidskraft	1	0,0
Usikkerhet knyttet til kundefordringer	1	0,0
Usikkerhet med hensyn til fortsatt drift	1	0,0
Korrigering av feil tidligere år ført over resultatet	1	0,0
Usikkerhet knyttet til realisering av balanseført utsatt skattefordel	1	0,0
Eierne mener det er grunnlag for fortsatt drift nå som pandemien er over	1	0,0
Finanskostnader	1	0,0
Kundes betalingsudyktighet	1	0,0
Utenlandsk arbeidskraft	1	0,0
Lån fra selskap i samme konsern	1	0,0
Avhengig av positiv drift	1	0,0
Nye oppdrag	1	0,0
Tap på kundefordringer	1	0,0
Delsum	40	1,5
Akkumulert delsum	2 198	80,0

Tema (inkludert Covid) fortsetter	Frekvens	Relativ frekvens
Nedprioritert intern gjeld	1	0,0
Eiendom	1	0,0
Negative utsikter	1	0,0
Ser etter kjøpere	1	0,0
Aksjekapitalen er tapt	1	0,0
Helse	1	0,0
Regner med at selskapet vil gå med overskudd i år	1	0,0
Overskridelser	1	0,0
Tap etter balansedagen	1	0,0
Sikre imøtekommelse av forpliktelser	1	0,0
Redusert tilbud	1	0,0
Stram likviditet	1	0,0
Igangsatt tiltak	1	0,0
Satser på økt aktivitet	1	0,0
Løpende vurdering	1	0,0
Endringer i organisasjonen	1	0,0
Diversifisering av kundeportefølje	1	0,0
Tatt en rekke grep	1	0,0
Ikke påvirket av makroøkonomiske forhold	1	0,0
Kontantstøtte	1	0,0
Utviklingskostnader resultatført	1	0,0
Tidligere tap	1	0,0
Kun gjeld til aksjonær	1	0,0
Presset økonomi	1	0,0
Vekstområder	1	0,0
Dårlig soliditet	1	0,0
Tilpasning	1	0,0
Underskudd på nytt år	1	0,0
Arbeider med økt oppdragsmengde	1	0,0
Eiere klar over sitt ansvar	1	0,0
Støtteordninger	1	0,0
Nye prosjekter	1	0,0
Konsernforhold	1	0,0
Ikke forsvarlig egenkapital	1	0,0
G > E	1	0,0
Likviditetsgaranti fra morselskap	1	0,0
Gjeld til underleverandører	1	0,0
Betryggende egenkapital	1	0,0
Konkrete endringer i driften	1	0,0
Reduserte driftskostnader	1	0,0
Opprydning	1	0,0
Utviklingskostnader	1	0,0
Forventer omsetningsreduksjon påfølgende år	1	0,0
Delsum	43	1,6
Akkumulert delsum	2 241	81,6

Tema (inkludert Covid) fortsetter	Frekvens	Relativ frekvens
Overfakturering tidligere år	1	0,0
Delvis solgt til ny aksjonær	1	0,0
Negativt driftsresultat	1	0,0
Gjeld til morselskap	1	0,0
Aksjonærgaranti	1	0,0
Rettet emisjon	1	0,0
Uforsvarlig å drive videre	1	0,0
Lite drift	1	0,0
Jobber med å snu trenden	1	0,0
Feil tidligere år	1	0,0
Finne nye kunder	1	0,0
Strømkostnader	1	0,0
Begrense tap	1	0,0
Kunder reserverte mht. fremtiden	1	0,0
Ikke handlet i tråd med aksjeloven §§ 3-4 og 3-5	1	0,0
Risiko for avvikling	1	0,0
Dekker underbalanse via gjeld	1	0,0
Svekket egenkapital	1	0,0
Positiv utvikling	1	0,0
Kapitaltilførsel nytt år	1	0,0
Utsatt start	1	0,0
Jobber med å øke kundemasse	1	0,0
Vil kunne føre til kortsiktige likviditetsproblemer	1	0,0
Selskapets forpliktelser dekkes av eier	1	0,0
Jobber med å styrke egenkapitalen	1	0,0
Koronastøtte	1	0,0
Jobber med nye inntekter	1	0,0
Delvis tapt egenkapital	1	0,0
Tap på fordringer	1	0,0
Jobber med å gjenvinne egenkapitalen	1	0,0
Ny kommunikasjonsstrategi	1	0,0
Eiere sikrer tilførsel av kapital	1	0,0
Ordretørke	1	0,0
Frykter mindre effektiv produksjon	1	0,0
Morselskap søkt kriselån	1	0,0
Lån fra morselskap	1	0,0
Høyere kostnader enn forventet	1	0,0
Jobber med å forbedre likviditeten	1	0,0
Selskapet har ingen mulighet til å innfri skattekravene og finner man ikke en løsning vil selskapet måtte melde oppbud ev. avvikle selskapet	1	0,0
Avtaler som frigir midler	1	0,0
Utsatt betaling av varer	1	0,0
Delsum	41	1,5
Akkumulert delsum	2 282	83,0

Tema (inkludert Covid) fortsetter	Frekvens	Relativ frekvens
Komensasjonstilskudd	1	0,0
Omstilling til digitalt salg	1	0,0
Aktivitet starter påfølgende år	1	0,0
Statlig støtte	1	0,0
Anstrengt soliditet	1	0,0
Ønsker å unngå å drive på kreditors regning	1	0,0
Usikkert om selskapet kan gjenvinne tapt egenkapital	1	0,0
Forhandleravtaler	1	0,0
Ansvarlige lån	1	0,0
Forventer positiv utvikling	1	0,0
Koronarestriksjoner	1	0,0
Ikke vesentlig risiko for tap for kreditorer	1	0,0
Iverksetter tiltak	1	0,0
Avdragsfrihet	1	0,0
Jobber med løsninger for å sikre drift	1	0,0
Jobber med tiltak for å sikre soliditet	1	0,0
Jobber med nye forretningsområder	1	0,0
Arbeidsstans	1	0,0
Tilbareført for mye inntektsført fortjeneste	1	0,0
Avventet byggetillatelse	1	0,0
Stort prosjekt påvirket andre prosjekter	1	0,0
Utleie av personell	1	0,0
Innført tiltak	1	0,0
Vil få utnyttet utsatt skattefordel	1	0,0
Refinansiering	1	0,0
Flyttet eiendeler til annet selskap	1	0,0
Økte dekningsbidrag	1	0,0
Realisert eiendel	1	0,0
Investering	1	0,0
Sterk vilje blant eiere	1	0,0
Nedjustert lønnskostnader	1	0,0
Igangsatt nødvendige tiltak	1	0,0
Lansering	1	0,0
Gjenåpning	1	0,0
Nye kundegrupper	1	0,0
Implementering	1	0,0
Gjenoppbygging av kapital	1	0,0
Fremtidig overskudd	1	0,0
Byttet lokasjon	1	0,0
Høye faste kostnader	1	0,0
Grunnlag for økt omsetning	1	0,0
Ustabile værforhold	1	0,0
Ikke kapitaltilgang	1	0,0
Delsum	43	1,6
Akkumulert delsum	2 325	84,6

Tema (inkludert Covid) fortsetter	Frekvens	Relativ frekvens
Økt etterspørsel	1	0,0
Endringer i driften	1	0,0
Positive resultater nytt år	1	0,0
Utviklingsarbeid	1	0,0
Forsvarlig å drive videre	1	0,0
Frivillig avgang	1	0,0
Oppgraderte driftsmidler	1	0,0
Erstatningsansvar	1	0,0
Likviditetstilførsel fra eier	1	0,0
Manglende oppdrag	1	0,0
Nytegning	1	0,0
Rekonstruksjon	1	0,0
Sikre kunder	1	0,0
Ikke store rom for overskudd	1	0,0
Kunder konkurs	1	0,0
Jobber med tiltak	1	0,0
Avsluttet driften	1	0,0
Ikke grunnlag for videre drift	1	0,0
Prisøkninger	1	0,0
Erstatningskrav	1	0,0
Stillstand	1	0,0
Inntektssikrende tiltak	1	0,0
Makroøkonomiske forhold	1	0,0
I god posisjon	1	0,0
Vurderer lån fra aksjonær	1	0,0
Utsettelse av skatter og avgifter	1	0,0
Markedsplan	1	0,0
Omsetning ikke som budsjettert	1	0,0
Gjeld hovedsakelig til konsern	1	0,0
Kun gjeld til aksjonærer	1	0,0
Økt fokus på salg	1	0,0
Tapt lagerbeholdning	1	0,0
Oppgjør fra avtale	1	0,0
Regelmessig vurdert situasjonen	1	0,0
Bedret resultat	1	0,0
Inngåtte ordre via gammel prisliste	1	0,0
Bedre lagerstyring	1	0,0
Utarbeider plan for videre drift	1	0,0
Ikke tapsrisiko for kreditorer	1	0,0
Forbigående nedgang	1	0,0
Tap av kundefordringer	1	0,0
Nye eiere	1	0,0
Lønnsutbetalingsstans	1	0,0
Delsum	43	1,6
Akkumulert delsum	2 368	86,2

Tema (inkludert Covid) fortsetter	Frekvens	Relativ frekvens
Styret er kjent med ansvaret	1	0,0
Avvikle	1	0,0
Datterselskap konkurs	1	0,0
Ledelsen tar ikke ut feriepenger	1	0,0
Scenarier	1	0,0
Lite gjeld	1	0,0
Ekstraordinære vedlikeholdskostnader	1	0,0
Usikkerhet angående kontrakt med største kunde	1	0,0
Prioritert kreditorer	1	0,0
Forventet fremtidig inntjening	1	0,0
Forsinket oppstart	1	0,0
Tiltak for å øke aktivitet	1	0,0
Ny lokasjon	1	0,0
Gjennomførte tiltak viser resultater	1	0,0
Store prosjekter	1	0,0
Underskudd i driften	1	0,0
Fokuserer på salg	1	0,0
Jobber med kostnadsreduksjon	1	0,0
Etableringsfasen	1	0,0
Snu den negative trenden	1	0,0
Negativ trend	1	0,0
Ny avdeling	1	0,0
Ønsker å øke aksjekapitalen	1	0,0
Flere ansatte	1	0,0
Redusert varelager	1	0,0
Nye muligheter på salgssiden	1	0,0
Nye leverandører	1	0,0
Frykter betalingsplaner	1	0,0
Gode prognoser	1	0,0
Ikke aktivitet	1	0,0
Tiltak for å bedre lønnsomheten	1	0,0
Økte kostnader skyldes lavere bidrag på salg og reparasjon av utstyr	1	0,0
Salg av eiendom påfølgende år	1	0,0
Utenlandske arbeidstakere	1	0,0
Normal aktivitet	1	0,0
Nye innkjøpsavtaler	1	0,0
God omsetning etter veiåpning	1	0,0
Ny avtale	1	0,0
Solid finansiell stilling	1	0,0
Vurderer kapitaltilførsel	1	0,0
Jobber med å finne løsninger	1	0,0
Driftsutfordringer	1	0,0
Delsum	42	1,5
Akkumulert delsum	2 410	87,7

Tema (inkludert Covid) fortsetter	Frekvens	Relativ frekvens
Bedret bruttofortjeneste	1	0,0
Salgsstans	1	0,0
Plan for å sikre drift	1	0,0
Satt inn ulike tiltak	1	0,0
Sykefravær	1	0,0
Jobber med å rette opp ubalansen	1	0,0
Udekket byggelån	1	0,0
Jobber med tiltak for å sikre likviditet	1	0,0
Forventer overskudd på sikt	1	0,0
Ingen langsiktig gjeld	1	0,0
Selskapet er kjøpt opp	1	0,0
Oppkjøp	1	0,0
Kapitalforhøyelse planlagt på nytt år	1	0,0
Nedskalering	1	0,0
Nedlegging av forretningsområde	1	0,0
Kapitalgaranti fra morselskap	1	0,0
Leaser solgte driftsmidler	1	0,0
Sikre ordreinngang	1	0,0
Virkelig verdi ved avviking, men normalt salgsforløp	1	0,0
Forventer omsetningsvekst på nytt år	1	0,0
Energikostnader	1	0,0
Gjeld til huseier	1	0,0
Driftskostnader redusert til minimum	1	0,0
Bokettersyn	1	0,0
Ikke aktiv drift	1	0,0
Søksmål	1	0,0
Konsernbidrag	1	0,0
Oppsigelse	1	0,0
Ny produksjonslinje	1	0,0
Styret har troen	1	0,0
Stort varelager	1	0,0
Usikker drift	1	0,0
Økt kundebase	1	0,0
Markedstiltak	1	0,0
Vil iverksette tiltak	1	0,0
Faste oppdrag	1	0,0
Tatt grep for å øke omsetning	1	0,0
Forbedre resultater	1	0,0
Kapital bundet i varelager	1	0,0
Flyttet lokaler	1	0,0
Resultater ikke som forventet	1	0,0
Gjøre opp med kreditorer	1	0,0
Minimere investeringer	1	0,0
Delsum	43	1,6
Akkumulert delsum	2 453	89,3

Tema (inkludert Covid) fortsetter	Frekvens	Relativ frekvens
Kapitalinnhenting	1	0,0
Innfriir løpende forpliktelser	1	0,0
Budjsettert med inntjening av EK	1	0,0
Tiltakspakker	1	0,0
Nedprioritert gjeld	1	0,0
Driver for kreditors regning	1	0,0
Utsettelse av forpliktelser	1	0,0
Vurderer tilgang av kapital	1	0,0
Eier jobber med annet ved siden av	1	0,0
Forhandling med kreditor	1	0,0
Fastpriskontrakter	1	0,0
Kapitalinnskudd nytt år	1	0,0
Dialog med kreditorer	1	0,0
Sviktende omsetning nytt år	1	0,0
Kapitalgaranti fra nærstående	1	0,0
Ny prismodell	1	0,0
Kapitalinnskudd registrert nytt år	1	0,0
Prognose viser positiv utvikling	1	0,0
Avhengig av økt aktivitet neste år	1	0,0
Dekke tap over driften	1	0,0
Avviklet virksomhetsområde	1	0,0
Behov for kostnadskutt	1	0,0
Ukuransnedskrivning varelager	1	0,0
Regnskapet oppfyller vilkårene for å legge forutsetning om fortsatt drift til grunn	1	0,0
Risikerer betydelig tap påfølgende år	1	0,0
Kommunikasjon med leverandører	1	0,0
Redusert forhandlernettnettverk	1	0,0
Sentralgodkjenning	1	0,0
Må selskapet avvikles	1	0,0
Vanskelig å starte driften igjen etter nedstengning	1	0,0
Krevende finansiell stilling	1	0,0
Budsjetter og prognoser	1	0,0
Følge opp utestående fordringer	1	0,0
Mistet største kunde	1	0,0
Årsregnskapet er avlagt under den forutsetning av at sikker fremdrift er til stede	1	0,0
Gjennomførte tiltak ikke tilstrekkelige	1	0,0
Nytt konsept	1	0,0
Innfusjonert selskap	1	0,0
Tapt egenkapital på nytt år	1	0,0
Bra egenkapital	1	0,0
Reduserte lønninger til eiere	1	0,0
Delsum	41	1,5
Akkumulert delsum	2 494	90,8

Tema (inkludert Covid) fortsetter	Frekvens	Relativ frekvens
Forlik	1	0,0
Økte administrasjonskostnader	1	0,0
Jobbet med å se alle muligheter i markedet	1	0,0
Konkurs	1	0,0
Jobber med å øke aktiviteten	1	0,0
Redusert kostnader til et minimum	1	0,0
Komponentmangler	1	0,0
Komensasjonsordning	1	0,0
Nye oppgaver	1	0,0
Redusert lønnskostnader	1	0,0
Kronekursen	1	0,0
Frykter at de må starte med forskuddsbetalinger	1	0,0
Styret vurderer at forutsetningene for fortsatt drift er til stede og legger det til grunn for sin virksomhet	1	0,0
Garantiansvar	1	0,0
Forventer bedre resultater påfølgende år	1	0,0
Planlegger overskudd	1	0,0
Salg av driftsmidler påfølgende år	1	0,0
Lønnsomme prosjekter	1	0,0
Tapt skattesak	1	0,0
Større omløp	1	0,0
Endring i åpningstider	1	0,0
Tilstrekkelig finansiering	1	0,0
Økt bruttofortjeneste	1	0,0
Styrket likviditet	1	0,0
Kontroll på driftskostnader	1	0,0
Gjennvinner egenkapitalen gjennom normal drift	1	0,0
Reduserte kostnader	1	0,0
Nedlegging av avdeling	1	0,0
Vekstperiode	1	0,0
Ikke mottatt kompensasjonsmidler	1	0,0
Salg av driftsmidler	1	0,0
Innleie av arbeidskraft	1	0,0
Setter ut regnskapsfunksjonen	1	0,0
Inngår i konsernkontoordning	1	0,0
Reforhandling av avtaler	1	0,0
Konsolidering	1	0,0
Positiv likviditetsutvikling på nytt år	1	0,0
Budsjetterer med underskudd på nytt år	1	0,0
Tar regnskapsfunksjonen inhouse	1	0,0
Tilbudsendring	1	0,0
Jobber med økt salg	1	0,0
Jobber med gjeldsettergivelse	1	0,0
Delsum	42	1,5
Akkumulert delsum	2 536	92,3

Tema (inkludert Covid) fortsetter	Frekvens	Relativ frekvens
Det er ikke noe som indikerer at driften ikke kan fortsette	1	0,0
Ny leieavtale	1	0,0
Konsernrelasjon	1	0,0
Negativ utvikling påfølgende år	1	0,0
Ingen investeringer planlagt	1	0,0
Nedbetaling av gjeld	1	0,0
Opplæring	1	0,0
Avdekket feil i regnskapet	1	0,0
Styret er kjent med forholdet	1	0,0
Tiltak viser positiv utvikling	1	0,0
Økt omsetning	1	0,0
Uenighet med kunde	1	0,0
Lager som skal lagres	1	0,0
Uforsvarlig drift	1	0,0
Foreløpig underskudd nytt år	1	0,0
Oljepris	1	0,0
Tapt 50 % av EK	1	0,0
Økte priser på innsatsfaktorer	1	0,0
Bedring på nytt år	1	0,0
Ingen eksterne kreditorer	1	0,0
Aktivitet på nytt år	1	0,0
Kostnader minimeres	1	0,0
Rask vekst	1	0,0
Aksjonærer garanterer for fortsatt drift	1	0,0
Drives ikke for kreditors regning	1	0,0
Tap på nytt år	1	0,0
Donasjon	1	0,0
Korona-ordningene	1	0,0
Endre bransje	1	0,0
Økt nettsalg	1	0,0
Tap kontrakt	1	0,0
Drift overført til datterselskap	1	0,0
Styret mener likevel ikke at det ikke skal være grunnlag for fortsatt drift	1	0,0
Jobber med å effektivisere driften	1	0,0
Styret har ingen betenkeligheter med å avlegge årsregnskapet under forutsetning om fortsatt drift	1	0,0
Mister agentur	1	0,0
Solgt kundeportefølje	1	0,0
Eneste ansatt syk	1	0,0
Nytt administrativt system	1	0,0
Nye godkjenninger	1	0,0
Kommunikasjon med kreditorer	1	0,0
Delsum	41	1,5
Akkumulert delsum	2 577	93,8

Tema (inkludert Covid) fortsetter	Frekvens	Relativ frekvens
Jobber med å øke omsetningen	1	0,0
Utfordringer knyttet til ett prosjekt	1	0,0
Tilbakebetaling av lån fra aksjonær	1	0,0
Høy kortsiktig gjeld	1	0,0
Overbemannet	1	0,0
Merverdier knyttet til merkevare	1	0,0
Stengte grenser	1	0,0
Har tro på fremtiden	1	0,0
Jobbet med å øke omsetningen	1	0,0
Ingen ansatte	1	0,0
Gjort grep	1	0,0
Avsluttet leasingavtaler	1	0,0
Jobber med å få flere kunder	1	0,0
Kreditt fra største leverandør	1	0,0
Vi er hyper-relevante	1	0,0
Tapskontrakter	1	0,0
Ikke nødvendig å iverksette tiltak	1	0,0
Smittevern	1	0,0
Søker ny aksjonær	1	0,0
Redusert bemanning	1	0,0
Planlegger omlegging til annen bransje	1	0,0
Gjeld til aksjonær står tilbake for annen gjeld	1	0,0
Økende omsetning	1	0,0
Nedskalering av drift	1	0,0
Flytter til rimeligere lokaler	1	0,0
Forventer overskudd	1	0,0
Styret vil iverksette driftsmessige tiltak	1	0,0
Økende omsetning nytt år	1	0,0
Budsjettert underskudd på nytt år	1	0,0
Vesentlig tvil om selskapet sin evne til videre drift	1	0,0
Redusert fremdrift	1	0,0
Vesentlige kommende endringer	1	0,0
Nedbemanning	1	0,0
Likviditetsstyring	1	0,0
Ikke overvurderte eiendeler	1	0,0
Driftstilskudd	1	0,0
Gjort opp det meste av gjelden	1	0,0
Jobber med å etablere ny drift	1	0,0
Behov for økt aktivitet	1	0,0
Fremleie	1	0,0
Avlagt nytt regnskap	1	0,0
Permitterte ansatte returnerer ikke	1	0,0
Smittevernregler	1	0,0
Delsum	43	1,6
Akkumulert delsum	2 620	95,3

Tema (inkludert Covid) fortsetter	Frekvens	Relativ frekvens
Endret faktureringspolitikk	1	0,0
Rettssak	1	0,0
Forhandlinger med kunder	1	0,0
Inngår lønnsomme avtaler	1	0,0
Gjort opp pantegjeld	1	0,0
Redusert lønnsomhet	1	0,0
KG > Eiendeler	1	0,0
Ikke tilgang til kapital	1	0,0
Lønnsendringer	1	0,0
Annen støtte	1	0,0
Søker kompensasjonssorndingen	1	0,0
Jobber for å øke kundeporteføljen	1	0,0
Fortsatt drift er mulig	1	0,0
Reduserte innkjøp	1	0,0
Havari utstyr	1	0,0
Positiv kontantstrøm fra drift	1	0,0
Realisert driftsmidler på nytt år	1	0,0
Justering av lagerbeholdning	1	0,0
Jobber med å realisere eiendeler	1	0,0
Jobber med kapitaltilførsel	1	0,0
Avlyste arrangementer	1	0,0
Reduksjon ansatte	1	0,0
Solgt agenturer	1	0,0
Prosjektstans	1	0,0
Betalingsvansker for kunde	1	0,0
Vurderer oppløsning	1	0,0
Kreditorenes stilling ikke forverres	1	0,0
Sterk kostnadskontroll	1	0,0
Forhandler med kreditorer	1	0,0
Importutfordringer	1	0,0
Høye strømkostnader	1	0,0
Gjeldskonvertering på nytt år	1	0,0
Avviklingsverdier	1	0,0
Krevende fase	1	0,0
Fokus på øke inntekter	1	0,0
Forsvarlig finansiering	1	0,0
Leveranseforsinkelser fra leverandører	1	0,0
Prisjusteringer	1	0,0
Betalingsavtaler	1	0,0
Nyansettelser pga. kompetanse	1	0,0
Utsatt betalinger til leverandører og offentlige avgifter	1	0,0
Utsatte prosjekter	1	0,0
Risiko for overvurdering av immaterielle eiendeler	1	0,0
Delsum	43	1,6
Akkumulert delsum	2 663	96,9

Tema (inkludert Covid) fortsetter	Frekvens	Relativ frekvens
Kapitalforhøyelse	1	0,0
Kunden	1	0,0
Stabile, solide og likvide kunder	1	0,0
Fortsatt drift høyst usikker	1	0,0
Aksjonærer har ikke klart å komme frem til en løsning på utfordringene	1	0,0
Prisstigning	1	0,0
Låneavtale med leverandør	1	0,0
Inntektsreduksjon	1	0,0
Dårlige prosjekter fullført	1	0,0
Det er følgelig styrets oppfatning at årsregnskapet er satt opp i samsvar med usikkerheten knyttet til fortsatt drift	1	0,0
Nedbetalingsavtale med leverandører	1	0,0
Styret innser at selskapet har betydelige utfordringer, og at selskapets framtidsutsikter er behftet med betydelig usikkerhet, og årsregnskapet er satt opp under denne forutsetning	1	0,0
Utsettelse av offentlig gjeld	1	0,0
Tapsavsetning	1	0,0
Mistet faste kunder	1	0,0
Tilbakebetalt lån fra daglig leder	1	0,0
Klage på vedtak	1	0,0
Ikke ubetydelig usikkerhet om fortsatt drift	1	0,0
Avslutte ulønnsomme prosjekter	1	0,0
Kommende gjeldskonvertering	1	0,0
Oppbud	1	0,0
Tilført kapital	1	0,0
Jobber med salg av fast eiendom	1	0,0
Økte forpliktelser	1	0,0
Eiendeler vurdert til likvideringsverdi	1	0,0
Økt pågang	1	0,0
Vanskelig situasjon	1	0,0
Administrasjon av bank	1	0,0
Avbestillinger	1	0,0
Ansvarlig lån	1	0,0
Tap fra driften	1	0,0
Prosjekter i gang	1	0,0
God ordretilgang nytt år	1	0,0
Dialog med eiere ang. kapitaltilførsel	1	0,0
Økt aktivitet på nytt år	1	0,0
Gjeldsforhandlinger	1	0,0
Endringer i lønningsforhold	1	0,0
Ikke vesentlig usikkerhet knyttet til fortsatt drift	1	0,0
Delsum	38	1,4
Akkumulert delsum	2 701	98,3

Tema (inkludert Covid) fortsetter	Frekvens	Relativ frekvens
Økt salg	1	0,0
Redusert betalingsevne hos kunder	1	0,0
Avviklet fastprisavtaler	1	0,0
Bevisst valg om balanseføring av utsatt skattefordel	1	0,0
Fusjon	1	0,0
Kritisk kapitalsituasjon	1	0,0
Refinansiering søkes	1	0,0
Ledelsens honorar redusert	1	0,0
Vesentlig kostnadsøkning	1	0,0
Innstiller driften	1	0,0
Budsjettert med overskudd på nytt år	1	0,0
Skal søke finansiering gjennom garantiordning	1	0,0
Faste kostnader	1	0,0
Jobber med utvidelse av aksjekapitalen	1	0,0
Personalutfordringer	1	0,0
Eiendeler overvurdert i en avviklingssituasjon	1	0,0
Underdekning	1	0,0
Ikke risiko for eksterne kreditorer	1	0,0
Sesongbetont	1	0,0
Inkassokrav	1	0,0
Finansieringsutfordringer	1	0,0
Renovering	1	0,0
Forhandling med leverandører	1	0,0
Nye kontrakter	1	0,0
Sannsynlig oppbud	1	0,0
Vurderer avvikling	1	0,0
Redusert dekningsgrad	1	0,0
Jobber med kostnadsreduksjoner	1	0,0
Inngår langsiktige avtaler	1	0,0
Gjeldsbetjeningsutsettelse	1	0,0
Gjeldsavtale	1	0,0
Styret vurderer å melde oppbud	1	0,0
Behov for gjeldsettergivelse	1	0,0
Selv om selskapet har tapt egenkapital så anser ledelsen at det ikke er risiko for fortsatt drift	1	0,0
Intensjonsavtale med nye aksjonærer	1	0,0
Mye ikke-aktivert utstyr	1	0,0
Omsetningsvekst på nytt år	1	0,0
Ser frem til å få normalsituasjonen tilbake	1	0,0
Merket ikke til dette, men driften er avhengig av hvor lenge situasjonen vil vedvare	1	0,0
Avhengig av gjenåpning	1	0,0
Årsak til tap på kundefordringer	1	0,0
Delsum	41	1,5
Akkumulert delsum	2 742	99,8

Tema (inkludert Covid) fortsetter	Frekvens	Relativ frekvens
Nevnes, men ikke nødvendigvis påvirket	1	0,0
Tvungen stenging	1	0,0
Middels påvirket	1	0,0
Meget god note siste år	1	0,0
Særdeles god note - prakteksempel på hva vi ønsker å se	1	0,0
Noe påvirket	1	0,0
Delsum	6	0,2
Totalsum	2 748	100,0

Tabell 8-4 Temaer etter initial tematisering av fortsatt drift-noter, før konsolidering.

8.3 Vedlegg 3: Bransjer i populasjon og utvalg

NACE-kode	Type	Populasjon	Utvalg	Andel valgt
00	Uoppgitt	38	2	5 %
01	Jordbruk, tilhør. tjenester, jakt	6	4	67 %
02	Skogbruk og tilhørende tjenester	6	2	33 %
03	Fiske, fangst og akvakultur	7	1	14 %
06	Utvinning av råolje og naturgass	1	1	100 %
09	Tjenester til bergverk og utvinning	6	4	67 %
10	Næringsmiddelindustri	39	12	31 %
11	Drikkevareindustri	3	2	67 %
13	Tekstilindustri	4	3	75 %
14	Bekledningsindustri	4	0	0 %
16	Trelast- og trevareindustri	9	3	33 %
17	Papir- og papirvareindustri	1	1	100 %
18	Trykking, grafisk industri	4	1	25 %
20	Kjemisk industri	3	0	0 %
25	Metallvareindustri	21	9	43 %
26	Data- og elektronisk industri	1	0	0 %
28	Maskinindustri	6	1	17 %
29	Motorkjøretøyindustri	1	1	100 %
30	Transportmiddelindustri ellers	4	0	0 %
31	Møbelindustri	5	2	40 %
32	Annen industri	7	2	29 %
33	Maskinreparasjon og -installasjon	12	5	42 %
35	Kraftforsyning	4	1	25 %
36	Vannforsyning	1	0	0 %
38	Avfallshåndtering	4	0	0 %
39	Miljørydding og miljørensing	4	3	75 %
41	Oppføring av bygninger	374	150	40 %
42	Anleggsvirksomhet	14	4	29 %
43	Spes. bygge- og anleggsvirksomhet	294	129	44 %
45	Kjøretøyreparasjoner og -handel	77	36	47 %
46	Agentur- og engroshandel	126	62	49 %
47	Detaljhandel, unntatt motorvogner	248	113	46 %
49	Landtransport og rørtransport	72	27	38 %
50	Sjøfart	7	5	71 %
51	Lufttransport	2	0	0 %
52	Transporttjenester og lagring	17	7	41 %
53	Post og distribusjonsvirksomhet	18	4	22 %
55	Overnattingsvirksomhet	12	2	17 %
56	Serveringsvirksomhet	273	103	38 %
58	Forlagsvirksomhet	6	1	17 %
59	Film- og TV-prod., musikkutgivelse	2	0	0 %
60	Radio- og fjernsynsringkasting	1	0	0 %
62	IT-tjenester	48	15	31 %

63	Informasjonstjenester	7	3	43 %
64	Finansieringsvirksomhet	4	1	25 %
66	Finans-, forsikringshjelpetjenester	4	1	25 %
68	Omsetning og drift av fast eiendom	102	32	31 %
69	Juridisk og regnsk.messig tj.yting	6	0	0 %
70	Hovedkontortjen. og adm. rådgivning	52	14	27 %
71	Arkitekter og tekniske konsulenter	70	23	33 %
72	Forskning og utviklingsarbeid	5	0	0 %
73	Reklamevirksomhet og markedsund.	14	5	36 %
74	Fagl., vit. og tekn. virks. ellers	37	12	32 %
75	Veterinærtjenester	1	0	0 %
77	Utleie- og leasingvirksomhet	26	8	31 %
78	Arbeidskrafttjenester	42	20	48 %
79	Reisebyråer og reisearrangører	10	7	70 %
80	Vakttjeneste og etterforskning	5	1	20 %
81	Tjenester tilknyttet eiendomsdrift	48	20	42 %
82	Forretningsm. tjenesteyt. ellers	21	2	10 %
85	Undervisning	8	3	38 %
86	Helsetjenester	16	6	38 %
87	Pleie og omsorg i institusjon	2	0	0 %
88	Omsorg uten botilbud, barnehager mv.	7	4	57 %
90	Kunstnerisk virks. og underholdning	6	0	0 %
93	Sports- og fritidsaktiviteter	15	7	47 %
95	Reparasjon av varer til pers. bruk	4	1	25 %
96	Annen personlig tjenesteyting	41	12	29 %
	Totalt	2 345	900	38 %